

YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ * FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

İstanbul-Fener'de Tarihsel
Gel. Sür. ve Sosyal Yapı Değişimi

Özdemir Sönmez

Yüksek Lisans Tezi

151
401

mim

YILDIZ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

u
u
cep

İSTANBUL-FENER'DE
TARİHSEL GELİŞİM SÜRECİ
VE
SOSYAL YAPI DEĞİŞİMİ
KORUMAYA DÖNÜK İŞLEY ALTERNATİFLERİ

ŞEHİR PLANLAMA YÜKSEK LİSANS TEZİ
Hazırlayan Kent Plancı Özdemir SÖNMEZ

İSTANBUL, 1989

YILDIZ UNİVERSİTESİ
GENEL KİTAPLIĞI

R 151

Kot :
Alındığı Yer :
Tarih :
Fatura :
Fiatı :
Ayniyat No :
Kayıt No :
UDC :
Ek :
Arka cebinde 9 Harita
içinde 3 Harita, 1
Table. fotoğ.

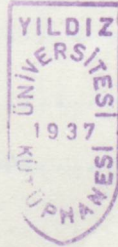
**YILDIZ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

YILDIZ ÜNİVERSİTESİ

D.B. No 47490

**İSTANBUL-FENER'DE
TARİHSEL GELİŞİM SÜRECİ
VE
SOSYAL YAPI DEĞİŞİMİ
KORUMAYA DÖNÜK İŞLEV ALTERNATİFLERİ**

**ŞEHİR PLANLAMA YÜKSEK LİSANS TEZİ
Hazırlayan Kent Plancı Özdemir SÖNMEZ**

İSTANBUL, 1989

II.1.1.Cinsiyet Dağılımı.....	40
II.1.2.Yaş Grupları.....	40
II.2.SOSYAL YAPI.....	48
II.2.1.Eğitim Durumu.....	48
II.2.2.Nüfus Mekan ilişkisi.....	52
II.2.2.1.Göç Yapısı.....	52
-Yerli ve Göçle Gelen Nüfus.....	52
-Göçle Gelenlerin Fener'e Yerleşme Sırası.....	52
-Göçle Gelenlerin Fener'e Geliş Nedenleri.....	52
-Göçle Gelen Nüfusun Geldikleri Bölgeler.....	54
-Göçle Gelenlerin Geliş Yıllarına Göre Dağılımı. 54	
II.2.2.2.Mülkiyet Durumu.....	61
II.2.2.3.Konut Barınma Yoğunluğu-Konut Konfor Durumu. 64	
II.2.2.4.Arazi Sahipliliği.....	64
II.2.2.5.Aile Yapısı.....	69
II.2.2.6.Fizik Mekan Yapısı ve Nüfus ilişkisi.....	75
-Doku Özellikleri.....	80
II.2.2.7.Tescilli Yapılar.....	83
II.2.2.8.Tarihi Yapılar.....	91
II.2.2.9.Fener Yangınları.....	98
II.3.EKONOMİK YAPI.....	99
II.3.1.Nüfusun Ekonomik Yapısı.....	99
II.3.1.1.Sektörel Dağılım.....	99
II.3.1.2.Çalışılan Yöreler.....	101
II.3.1.3.Fener'de alanları.....	112
SONUÇ;.....	118
BOLUM 4.....	122

TABLOLAR

BOLUM 4.....	122
I.ALANIN KORUNMASI VE AKTİVİTE KAZANDIRILMASINA YÖNELİK ÖNERİLER-	
YASAL OLANAKLAR	122
SONSOZ.....	126
KAYNAKÇA.....	127
ÖZGEÇMİŞ.....	131
EKLER.....	132
TABLO 7. FENAR HANELERİN KATINCI YERLEŞİMİ.....	53
TABLO 8. FENAR 5 YERLEŞME NEDENLERİ.....	55
TABLO 9. HANE BAŞKANLARININ GELİDİKLERİ BÖLGELER.....	57
TABLO 10. ÇOKYER ÖLÇÜMLERİN GELİŞ YILLARI.....	59
TABLO 11. KİMLİYET DURUMU.....	61
TABLO 12. KİMLİYET KİRA DİLEMLERİ.....	62
TABLO 13. KİMLİYET BARINMA YÖNÜMLERİ.....	65
TABLO 14. KİMLİYET KONFOR DURUMU.....	66
TABLO 15. HANELERİN AİLE TİPLERİ DAĞILIMI.....	70
TABLO 16. HANE KİMLİYET NİYUNLARI DAĞILIMI.....	71
TABLO 17. AİLE NİYUNLARI DAĞILIMI.....	74
TABLO 18. DİNE İŞLEVLERİ.....	75
TABLO 19. DİNE YAPIN SİSTEMLERİ.....	76
TABLO 20. DİNE İŞLEVLERİ.....	78
TABLO 21. KAT ADITLARI.....	78
TABLO 22. BAĞIMLILIK VE AKTİVİTE ORANLARI.....	100
TABLO 23. TOPLAM ÇALIŞANLARIN SEKTÖREL DAĞILIMI.....	102
TABLO 24. ÇALIŞAN HANE BAŞKANLARININ MESLEK DAĞILIMI.....	103
TABLO 25. TOPLAM ÇALIŞANLARIN MESLEK DAĞILIMI.....	105

TABLÖLAR

TOPLAM ÇALIŞANLARIN MESLEK GRUPLARINA GÖRE İKTİSADİ FAALİYET KOLLARINA DAĞILIMI.....106

TABLO 1.	HANE HALKI ANKETİ GENEL SONUÇLARI.....	41
TABLO 2.	HANE HALKI ANKETLERİNE GÖRE YERLEŞME NÜFUSU.....	42
TABLO 3.	NÜFUSUN YAŞ GRUPLARINA DAĞILIMI.....	43
TABLO 4.	NÜFUSUN YAŞ ÜÇ ANA YAŞ GRUBUNA DAĞILIMI.....	46
TABLO 5.	HANE BAŞKANLARININ EĞİTİM DURUMU.....	49
TABLO 6.	HANE HALKI EĞİTİM DURUMU.....	50
TABLO 7.	FENER HANELERİN KAÇINCI YERLEŞMESİ.....	53
TABLO 8.	FENER'E YERLEŞME NEDENLERİ.....	55
TABLO 9.	HANE BAŞKANLARININ GELDİKLERİ BÖLGELER.....	57
TABLO 10.	GÜÇLE GELENLERİN GELİŞ YILLARI.....	59
TABLO 11.	MÜLKİYET DURUMU.....	62
TABLO 12.	KONUT KİRA DİLİMLERİ.....	62
TABLO 13.	KONUT BARINMA YOĞUNLUĞU.....	65
TABLO 14.	KONUT KONFOR DURUMU.....	66
TABLO 15.	HANELERİN AİLE TİPLERİ DAĞILIMI.....	70
TABLO 16.	HANE HALKI BÜYÜKLÜKLERİ DAĞILIMI.....	71
TABLO 17.	AİLE BÜYÜKLÜKLERİ DAĞILIMI.....	74
TABLO 18.	BİNA İŞLEVLERİ.....	76
TABLO 19.	BİNA YAPIM SİSTEMLERİ.....	76
TABLO 20.	BİNA DURUMLARI.....	78
TABLO 21.	KAT ADETLERİ.....	78
TABLO 22.	BAGIMLILIK VE AKTİVİTE ORANLARI.....	100
TABLO 23.	TOPLAM ÇALIŞANLARIN SEKTÖREL DAĞILIMI.....	102
TABLO 24.	ÇALIŞAN HANE BAŞKANLARININ MESLEK DAĞILIMI.....	103
TABLO 25.	TOPLAM ÇALIŞANLARIN MESLEK DAĞILIMI.....	105

TABLO 26. TOPLAM ÇALIŞANLARIN MESLEK GRUPLARINA GÖRE İKTİSADİ FAA- LİYET KOLLARINA DAĞILIMI.....	106
TABLO 27. TOPLAM ÇALIŞANLARIN İŞİNDEKİ MEVKİ.....	108
TABLO 28. TOPLAM ÇALIŞANLARIN İŞİNDEKİ MEVKİ.....	109
TABLO 29. ÇALIŞAN HANE BAŞKANLARININ BAĞLI BULUNDUĞU SOSYAL GÜVEN- CE KURUMU.....	111
TABLO 30. TOPLAM ÇALIŞANLARIN ÇALIŞTIKLARI YÖRELER.....	113
TABLO 31. FENER'DE İŞYERİ ÇALIŞAN DURUMU.....	115
TABLO 32. FENER'DE İŞYERİ KİRA DURUMU.....	116

EX 4. FENER, BİNA DURUMLARI

EX 7. FENER, BİNA KAT NİVELERİ

EX 8. FENER, YERELİ BİNALAR

EX 9. FENER, ORTA ALAN KULLANIMI

EX 10. FENER

EKLER

- EK 1. HALIÇ KIYI KULLANIMI 1/5000 bir konu olmasına özen gösterilmiştir.
- EK 2. FENER, ARAZI SAHİPLİLİĞİ ve koruma alanında bir konu seçilmiştir.
- EK 3. FENER, BİNA İŞLEVLERİ (Zemin Kat)
- EK 4. FENER, BİNA İŞLEVLERİ (Üst Kat)
- EK 5. FENER, BİNA YAPIM SİSTEMLERİ
- EK 6. FENER, BİNA DURUMLARI
- EK 7. FENER, BİNA KAT ADETLERİ
- EK 8. FENER, TESCİLLİ BİNALAR
- EK 9. FENER, ÖNERİ ALAN KULLANIMI

RESİMLER

Fener 19. yy'da sadece kadar büyük ölçüde İstanbul'da Rumların yaşadığı bir yerleşimdir ve o dönemin kültürel ve mekânsal özelliklerini taşımaktadır. Bugün ise, fiziki moran özelliklerini korumakla birlikte, mekân yaşamı ve farklı sosyo-kültürel yapıya sahip bir topluluğu barındırmaktadır.

Çalışma dört bölüme ayrılmıştır.

1. Bölümde, İstanbul'da azınlıkların oturdukları Fener vb. yerleşimlerde yapı boyutları, yapı stillerleri, yol durumu gibi fiziki çevre, oluşturan faktörleri yönlendiren kararlar, (Osmanlılar tarafından (bilinen politikalar) incelenmiştir.

2. Bölümde ise Fener bölgesine ilişkin, yaklaşık 19. yy'dan günümüze

Kadıköy Feneri'nin tarihi gelişim süreci araştırılmış ve önemli vurgulanmıştır. Ayrıca gerek Fener ve gerek metropol açısından önemli bir

ÖZET konusunu olan Fener tarihi incelenmiştir.

Araştırma konusu belirlenirken, ilgi alanımda olması, güncel ve tartışılmasında yarar görülen bir konu olmasına özen gösterilmiştir. Bu nedenle, Kentsel yenileme ve koruma alanında bir konu seçilmiştir.

Günümüzde Şehircilikte, Tarihi ve kültürel çevreyi koruma, geçmişteki kültürel değer ve birikimlerin geleceğe aktarılması gerekliliğine önem verilmektedir. Bu düşünceden hareketle örnek bölge olarak Fener'de Patrikhane çevresinde, tarihi ve kültürel değeri olan bir doku üzerinde araştırma yapılmış ve yukarıda değinilen konular test edilmiştir.

Fener 19.yy'nin sonuna kadar büyük ölçüde İstanbul'lu Rumların yaşadığı bir yerleşmedir ve o dönemin kültürel ve mekansal özelliklerini taşımaktadır. Bugün ise, fiziki mekan özelliklerini korumakla birlikte, mekana yabancı ve farklı sosyo-kültürel yapıya sahip bir topluluğu barındırmaktadır.

Çalışma dört bölümden oluşmaktadır.

1.Bölümünde, İstanbul'da azınlıkların oturdukları Fener vb. yerleşmelerde yapı boyutları, yapı malzemeleri, yol dokusu gibi fiziki çevreyi oluşturan faktörleri yönlendiren kararlar, (Osmanlılar tarafından izlenen politikalar) incelenmiştir.

2.Bölümde ise Fener özeline inilerek, yaklaşık 15.yy'dan günümüze

kadar Fener'in tarihi gelişim süreci araştırılmış ve önemi vurgulanmıştır. Ayrıca gerek Fener ve gerek metropol açısından önemli bir yere sahip olan Haliç tarihi incelenmiştir.

3.Bölümde, sınırları saptanan alan içinde, yerinde yapılan araştırma sonucu, bugünkü fiziki mekan ve yapı özellikleri, yaşayan halkın sosyo-kültürel ve ekonomik yapısı incelenmiş ve fizik mekanla ilişkisi açıklanmıştır.

4.Bölümde ise alanın korunması ve geleceğe aktarılmasına, tarihi ve kültürel değerinin tanıtılması ve aktivite kazandırılarak ekonomik açıdan da yararlı bir hale getirilmesine yönelik, işlevler ve yasal açıdan gerçekleştirme olanakları araştırılmıştır.

SUMMARY

In the third stage, the physical environment and building features of today, socio-cultural and economic structure of people who live in Fener, was investigated at a certain place which was fixed its boundary. At the end of the survey, the relation between socio-cultural, economic structure and physical environment was explained.

A feature which has cultural and historical value, round Patrikhane/-

In the fourth stage, the functions which are tending to the protection of the site and carrying on to the future, introducing the historical and cultural value and being given the function to the site in order to have an economically useful situation and the applicable lawful possibilities investigated.

had been established by minority Greek and lived in until end of the 19th century. It had got the cultural and environmental features of this century. But today, although it has kept the features of physical environment, it has sheltered a society which is stranger to the environment and has different socio-cultural structure.

In the first stage of the study, the decisions (policies) which had been made by Ottoman that directed the factors which constituted the physical environment of the texture of road, building materials, dimensions of building in the suburban settlement (like Fener) in Istanbul were examined.

In the second stage, nearly from 15th century till today the historical development process of Fener was investigated and emphasized its importance. Furthermore the history of Haliç which has got an important place for either Fener or Metropolitan Area, was investigated.

SUMMARY

Being actual and opened to the discussions is the most important factor on defining the subject of research. So that, the subject was choosen from the space of urban Renewal and Conservation.

A texture which has cultural and historical value, round Patrikhane/-Fener was choosen as a pattern zone, depend on the idea which is about protection to the historical and cultural environment, connecting the cultural value and accumulations to the society.

Fener is a settlement which had been established by minority Greek and lived in until end of the 19 th century. It had got the cultural and environmental features of this century. But today, although it has kept the features of physical enviroment, it has sheltered a society which is stranger to the enviroment and has different socio-culturel stracture.

In the first stage of the study, the decisions (policies which had been made by Ottomans) that directed the factors which constituted the physical enviroment as the texture of road, building materials, diemensions of building in the minorities settlement (like Fener) in Istanbul, were examined.

In the second stage, nearly from 15th. century till today the historical development process of Fener was investigated and emphasized its importance. Furthermore the history of Haliç which has got an important place for either Fener or Metropoliten Area, was investigated.

GİRİŞ

Türkiye'de geçmişten günümüze kalan eşsiz bir çevre mirası tahrip olma tehlikesi ile karşı karşıyadır. Bu olumsuz gidişi önleyebilmek için, herşeyden önce bu alanda bugüne kadar gözlenen başarısızlığı doğuran nedenleri, doğru ve sağlıklı olarak saptayabilmek şarttır.

Tarihsel çevre ve onun yaşayan bir ortam olarak korunabilmesi, çok boyutlu ve karmaşık bir olgudur. Bu nedenle bu konuda başarıya ulaşabilmek için konuya kültürel, toplumsal ve ekonomik boyutlarının oluşturduğu bütünsellik içinde yaklaşmak zorunludur. Türkiye'de tarihsel çevre koruması bugüne kadar özellikle ekonomik boyutundan soyutlanarak daha çok kültürel bir sorun olarak ele alınmıştır. Bu alanda gösterilen başarısızlığın temel nedeni büyük ölçüde, bu yetersiz yaklaşımdan kaynaklanmaktadır denilebilir.

Kent her şeyden önce karmaşık bir ekonomik olgudur ve bu temel gerçek, kentsel mekanın özel netelikler taşıyan bir kesimini oluşturan tarihsel çevreye de doğal olarak yansımaktadır.

Sanayileşerek azgelişmişlikten kurtulma çabasında olan ülkelerde kırlardan kentlere doğru gözlenen yoğun göç, daha çok ülkenin önde gelen kentlerine yöneliktir. Genellikle emek yoğun sanayi aşamasını yaşayan ve kentsel nüfusunun mobilite olanakları sınırlı olan bu ülkelerin, hızla büyüyen büyük kentlerinde bu nedenlere bağlı olarak merkezi alanlar üzerindeki ve çevresindeki yerleşme isteklerinin yoğunluğu özellikle yüksek olmaktadır.

Yabancılaşmayı gittikçe daha da ve hızla artırmaktadır. Oysa koruma Tarihsel çevrenin korunması sorunun çok güçlü ekonomik bir boyutu vardır. İşte Türkiye'de bu güne kadar, bu temel gerçeğe gereken önem verilmemiş ve koruma konusuna daha çok tek boyutlu kültürel bir sorun olarak bakılmıştır. Bu kısıtlı bakış sonucu, yukarıda belirtilmiş olan ekonomik kökenli nedenlerle tarihsel çevreler üzerinde ortaya çıkmış olan baskılara genellikle yalnızca kullanma hakkını yasaklayıcı veya kısıtlayıcı bir anlayışla karşı konulmaya çalışılmış, bu baskıları yok edici veya göğüsleyici nitelikte gerekli ekonomik çözümleri getirmeden koruma amacına ulaşamayacağı gerçeği gözardı edilmiştir.

Diğer yandan var olan ekonomik ilişkileri ve gerilimleri çözemeyen bu kısır yaklaşım, olumsuz toplumsal ve psikolojik sonuçlarının da beraberinde getirmektedir. Kentin diğer bölgelerinde verilen imar haklarını alamayan ve toplum adına yapılan bir korumanın bütün ekonomik yükü omuzlarına yıkılan tarihi çevre içindeki taşınmaz mal sahipleri, uğramış oldukları bu ekonomik zorluklar nedeniyle, yaşadıkları çevreye yabancılaşmakta ve ondan kurtulmak için yollar aramaktadırlar. Koruma bilincinin zaten yeterince gelişmemiş olduğu bir toplumda, korunması amaçlanan taşınmaz malların sahiplerini ekonomik açıdan cezalandırıcı kararlarla daha başlangıçta karşısına alan bir koruma yaklaşımı, amaca ulaşma şansını daha da azaltmış olmaktadır. Kaldı ki tarihsel çevreyi bugünkü gereksinimleri karşılayan canlı bir ortam olarak yaşatabilme doğrultusunda da bir çözüm getiremeyen bugünkü koruma yaklaşımı, zaten yıpranmış olan çevreyi zaman içinde kaçınılmaz bir çürümeye terk etmiş olmaktadır. Tarihsel çevrenin önlenemeyen eskimesinden doğan konfor kaybı, halkta diğer çeşitli nedenlerle geleneksel iskan ve yaşam biçimlerine karşı oluşan

yabancılaşmayı gittikçe daha da ve hızla artırmaktadır. Oysa korumanın en önemli bir amacı da, yeni kentsel işlevler kazandırma yolu ile tarihsel çevreyi canlı olarak yaşatabilmektir. Böyle bir amaca ulaşabilmek için ise yine yalnızca yasaklamaya dayanan bugünkü pasif ve kısır koruma anlayışını terk edip, gerekli ekonomik ve toplumsal çözümleri sağlayabilen türden aktif ve çok yönlü bir koruma yaklaşımını benimsemek zorunludur(1).

BÖLÜM 1.

I.OSMANLI DÖNEMİNDE FİZİKSEL ÇEVREYİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER

Fener özeline inmeden önce Fener ve benzeri yerleşmelerin tarihsel süreç içinde mekansal oluşum ve biçimlenişlerini etkileyen-yönlendiren kurum ve kararlara bir göz atmamız konuyu aydınlatma açısından yararlı olacaktır. Bu kurum ve kararlar genellikle Osmanlı dönemine ait olduğundan, bu sürecin ele alınması gerekmektedir.

Osmanlı toplumu, tarihsel gelişiminin son döneminde tümünü batılılaşma olarak adlandırdığımız süreçten geçerken, çok farklı düzeyde oluşumlar meydana gelmiştir. Batılılaşma süreci içinde, siyasal düzeyden askeri, teknik, eğitim, yönetim edebiyat alanlarına, hatta davranış ve giyiniş biçimine çok yönlü bir ilişkiler bütünü ortaya çıkmıştır.

Öncelikle Osmanlı devletinin başkentinde izleri görülen batılılaşma çabaları, bu karmaşık ilişkiler dizisi içinde, fiziksel çevreninde farklılaşmasına neden olmuşlardır. 18.yy'ın ilk çeyreğinden başlayarak 19.yy boyunca sürececek olan bu farklılaşma mimari ayrıntı ve bezemeden görsel tasarım kalıplarının değişimine, giderekte kent içinde dış mekanların niteliksel bir değişim geçirmesine yol açmıştır.

Bunun yanında, batının ekonomik baskı kurma çabaları, yabancı etkilerin yoğunlaşmasına yardımcı olmuştur. Yabancıların ve Osmanlılardan AVRUPA ile daha yakından ilişki kurabilen grupların ekonomik ilişkileri yönlendirme çabaları, bunların birer baskı ögesi olmaları ve toplum içinde ikilemin gelişmesinde de etken olacaktır(2).

I.1.İMAR İŞLERİNDE ÖRGÜTLENME ve GAYRİMÜSLİMLERE ETKİLERİ

15.yy'dan beri inşaat eylemlerini oldukça tekdüze sürdüren örgütler ve kişiler, toplumun diğer kesimlerinde görülen değişimin içine 19.yy başlarında girdiler. Bu değişim sosyo-ekonomik nedenlerden etkilenmiş olsada, batıdan ve doğudan, dolaylı olarak gelen zorlamalarla, hızlanmış, tanzimatın ilanından sonra kesin kurallara bağlanmak istenmiştir. Geleniğin bırakılarak, yazılı hükümlere uyulma girişimleri bu dönemde görülür. Çok sık olan yangın ve ayaklanmalarla tahrip olan yerlerin yeniden yapımı, batılı uzmanların ve batılı görüşü benimseyenlerin etkisiyle yolların genişletilmesi ve yeni yollar açılması sırasında beliren istimlak ve inşaat gereği, batılılaşmanın getirdiği bayındırlık eylemlerinden başka görkemli bina yaptırmak, şehri imar ederek güzel görünmesini sağlamak isteği gibi nedenlerle yeni bina türlerinin yapımı gereği özellikle son yüzyılın ortalarında inşaat oldukça yoğunlaşmıştı. Bu işleri yürüten kişilerin birbirleriyle, resmi makamlarla ve toplumla ilişkileri padişah fermanları ile denetlenirken, düzenli kuralların uygulanmasına geçilerek, bir dizi ebniye nizamnamesi ve kanunla, belediye nizamnameleriyle, istimlak, kat ve yol genişliğini içeren hükümlerle, gayrimüslüm taba ve mallarını ilgilendiren, kent içinde ve sur dışında yapılacak imarla ve bütün bunları denetleyecek zabıta talimatnameleri ile ilgili kararlar çıkartıldı(3).

Geleneksel topluma özgü şehir sisteminde yapı işlerinin niteliği ve örgütlenişi; Bugünkü anlamından farklı olduğu kadar, basit bir meslek örgütlenişi olmaktan, gerek fonksiyonları gerekse örgütleniş biçimi ve yetkileri bakımından uzaktır. Bunun nedenleri başlıca şu ögelere bağlanabilir.

a) Üretici ve kontrolcu grupların ilişkilerinin şehir düzeyinde biçimlendirdiği mekan dağılımı ve sosyo-ekonomik yapı,

b) Kent teknolojisinin altyapısal tesislerde, ulaşım, konut yapısındaki biçimleniş,

c) Azınlık halkın oturduğu bölgeler üzerindeki sınırlama ve denetim.

Bunlardan başka, askeri yollar ve devletçe organize edilen pazar merkezlerini bağlayan ticaret yollarının tesis ve bakımında yapı işlerini ve örgütünü düzenleyen önemli öğelerdir. Bu nedenlerle, yapı işlerini yürüten meslek üyeleri sadece üretici grupların lonca örgütüne giren zanaatçılar değil, aynı zamanda devletin merkez ve eyalet örgütü içinde yer alan bürokratlardır.

Her meslek dalında olduğu gibi, devlet bu alanda çalışan loncalarıda kendi iç işleyişiyle bırakmayıp kendi örgütüyle de alanlarına elatar. Ancak kendi normal kadrosu yapı işlerini denetleyemeyeceğinden, bünyesine aldığı imar kadrolarıyla bu görevini yapar.

Mimarlığın aynı zamanda resmi bir memuriyet olması hali, sırf ülkemizin geçmişteki kurumlaşmasına özgü değildir. Demek ki Mimar miri, binanın yapımı kadar, bayındırlık işlerini ve beledi yapı denetiminide yürüten kişiydi(4).

Osmanlı imparatorluğunun resmi mimarlık örgütünün başı "Ser Mimar-ı

Hassa" olup, diğer memurlarada "Hassa Mimarı" denirdi. Ünvanlarındaki "Hassa" sözcüğünün tersine, sadece sarayın yapı işleriyle değil, saray dışında merkezde ve eyaletlerdeki yapı işlerini yöneten, denetleyen bu örgüt, esas olarak yeniçeri ocağının bir parçasıdır(5).

Kentlerin imar düzenini kadılık teşkilatı ile birlikte sağlamak Hassa mimarlarının en önemli görevlerindendir. Yangın, pislik, geçit ve su yollarının kapanmasını önleyecek tedbirler alınır, yani mevcut yapı düzenine uymayan binalara izin verilmez, yapılmışsa yıktırılırdı(6).

Yanan ahşap bina yerine kargir bina yapılması içinde sık sık hükümler çıkartılmıştır. Fakat buna pek uyulmamıştır(7).

Bu tür emirlere uyulmamasının başlıca nedenleri arasında, bu tür inşaatta kullanılan malzemenin pahalılığı, kentsel ve bölgesel ulaşımın ilkelliği başta gelmektedir(8).

Feodal şehrin mekan dağılımında konut bölgelerindeki farklılaşmayı tayin eden faktör, sınıfsal farklılardan çok etnik farklıydı. Bütün feodal kentlerde olduğu gibi, geleneksel Türk şehrinde de konut bölgesi renkli bir görünüme sahiptir.

Gerçekten bütün yaşantısıyla geleneksel Türk mahallesi karagöz perdesini andırır. Azınlık mahallelerinin de böyle bir kompozisyonu olacaktır. Genellikle şehrin periferisinde yer alan bu bölgenin kendine özgü sorunları yanında, yapı denetimi ve nizamı da hassa mimarlarının görev bütününün ilginç bir yönünü meydana getirmektedir.

Geleneksel şehirde azınlık nüfusun artması, artan nüfusun gereksinmesine cevap verecek umumi bina ve konut bölgesinin büyümesi arzu

edilmez. Bu nedenle, bina ancak belirli bir yükseklikte yapılabilir. Mahalle seçiminde öncelik müslümanlara aittir. Müslüman olmayanların hanelerin içlerine hamam yapılamaz. (Bu mahallelerin fazla su sarfiyatını önlemek için) Bu alt yapısal mahrumiyet ve yer darlığı sıkışık bir iskan ve yer darlığı getirmiştir.

Örneğin İstanbul'da Bizans'tan beri nüfus bir kaç misli arttığı halde, iskan sahası pek genişlememiştir. İskan bölgesinin darlığı ve sınırlarının sabit tutulması, azınlıkların oturduğu bölgelerde herşeyden önce arsa fiyatlarını artırmıştır. Bu nedenle dar sokaklar, yüksek yapılar ve yer kazanmak için uzatılan balkon ve sundurmalar bu kesimin temizliğini, su yolu ve lağım gibi tesislerinide tehlikeye sokmaktaydı. Örneğin fakir aileler yüksek binalar içinde yaşırlardı. Özellikle eski İstanbul'da "YAHUDHANE" denilen yüksek binalar bizdeki ilk sefalet binalarıdır. Bunları bugünde tipik "slum" yapıları olarak Balat semtinde görmek mümkündür. Azınlıkların islam mahallelerinde oturmaları Tanzimattan sonra bile yasaktı. Bu durum azınlıkların umumi binalarının tamiri için özel izin almalarını ve tamiratın keşif ve denetiminin Hassa baş mimarınca yapılmasını gerektirir. Buna göre azınlıkların vakıf görevlileri, nerede olursa olsun, okul, kilise vs. gibi bir binanın tamiri için Bab-ı Ali'ye müracaat ederler. Merkezde mimarbaşı, eyaletlerde Hassa mimarları gereken keşfi yapıp tamirin gerekliliğine kanaat getirirlerse, bu husus şehrin belediye başkanı ve mülki amiri derecesindeki kadı önünde beyan edilir, kadı bu beyanı kabul edip tamir iznini verir, bu ilk keşiften sonra tamirata başlanırdı. Yanlız tamirattan sonra, yapıya ilave yapılıp yapılmadığını tespit için, son keşfin yapılması gerekirdi. Nizama aykırı bir genişleme varsa yıktırılırdı. (9) Bu önemli işin özellikle baş kentte "Ser Mimar-ı Hassa" başkanlığında diğer hassa mimarlarının katıldığı bir

heyetçe yapıldığını görmekteyiz(10).

Burada önemli bir konuya değinmek gerekiyor. Genellikle bazı tarihçiler, Islahat Ferman (1856) hükümlerine bakarak, Tanzimat'tan, hele Islahattan sonraki dönemde, azınlıkların kilise ve umumi bina yapımı konusunda serbest bırakıldıklarını ileri sürmektedirler. Bu herşeye rağmen Osmanlı idaresinin ve Osmanlı memleketlerinin bünyesel özellikleri ilede çelişkili bir durum yaratırdı. Şöyleki; Roma Ortodoks Kilisesinden ayrılmak isteyen Bulgarlar'ın her yerde Eksarklık Kiliseleri kurmaları, Katolik Kilisesine geçen bazı Bulgarlar'ın bu tür faaliyeti ve gene Protestan Kilisesine geçen reayanın her yerde kilise ve okul inşaatına başlaması, önce diğer toplulukların tepkisini kıstı. Bu tür çalışmalara Osmanlı idarecilerinin hoşgörüsü pek yoktu. Bundan başka ne hükümet mekanizması, ne de azınlıklar bu konuda eski alışkanlıklarından vazgeçebilmişlerdir(11).

I.2.BATILILAŞMA SÜRECİNDE KENT DÜZEYİNDEKİ DEĞİŞİM

Batılılama süreci içinde kentin büyümesi ve geçirdiği mekansal değişim, kent içindeki nüfus dağılımından oldukça etkilenmiştir. Bu dönem süresince Müslümanların ve Osmanlı tebası olan ve olmayan gayrimüslimlerin kent içinde dağılımları, mekansal düzeni etkilemiş hatta şekillendirmiştir. Bu nedenle, Tanzimat'ın bir hukuk düzeni olarak çeşitli nüfus gruplarına etkilerine değinilecektir(12).

I.3.TANZİMAT'IN NÜFUS GRUPLARINA ETKİLERİ

Avrupa devletleri Tanzimat hazırlıkları sırasında Osmanlı Devletinde yenileşmeden çok, Osmanlı halkı için getirilen hukuk eşitliği ve güve-

nin sağlanması hususları üzerinde durdular. Geniş Osmanlı toplumu içinde batı ile ticaret ortaklıklarını sürdüren gayrimüslümlerin mal ve kazanç emniyeti, onlara kazandırılacak bazı hak ve ayrıcalıklar, Avrupa'nın iş ve siyaset çevrelerini yakından ilgilendirmekteydi. Nitekim, Tanzimat fermanı idari, siyasi, mali düzenlemeleri getirirki, klasik etken olan "bütün tebanın himayesi" anlayışından ayrı bir kavram olan "bütün tebanın eşitliği"(13) ilkesi, kuşkusuz gene batıdan kaynaklanan bir ilke olarak, yazılıp biçime dökülmüştü .

Tanzimat öncesinde, "himaye edilmesi gereken" azınlık gruplarının, Tanzimat'ın ilanı ile kazandıkları haklar kısa zamanda inşaat alanına da uygulanır biçimde nizamnamelere girmiştir. Ancak, yasa ve uygulama, dönemin içinde bulunduğu koşullarda doğal olarak her zaman amaçlandığı biçimde gerçekleşmemiştir. Bu hususu inşaat alanında da izleyebiliyoruz.

Genelde genel olarak, önceleri kat yüksekliği sınırlaması getiren müslüman-gayrimüslim ayrımı, Tanzimat'ın ilanından sonra kalkmış, inşaat ayrıcalığı çerçevesi içinde ayrım kalmamıştır. Kentin belirli yerlerinde gayrimüslümlerin oturmaları konusu ise, bir gelenek olarak bir süre devam etmiş ve fiziksel çevre üzerinde görülür etkileri olmuştur(14).

I.4.KENT NÜFUSU İÇİNDEKİ TOPLUMSAL AYIRIMIN FİZİKSEL ETKİLERİ

Kentin büyümesi, doğal gelişimi Osmanlı toplumu içindeki etnik ve dini grupların belirli yerlerde oturmaya teşvikiyle yüzyıllar boyunca denetlenmişti. Bu denetleme, kent içinde belirli yerlerde bina kitlelerinin giderek yoğunlaşması ve boyutlarının büyümesi gibi görsel

bir sonuç getirmiştir. Bunun nedeni ise sınıfsal farklılaşmadan çok yukarıda da açıklandığı gibi etnik ve dini farklılaşmaya göre biçimlenen geleneksel yerleşme yerlerinde, azınlık cemaatlerinin doğal nüfus çoğalmasından dolayı konut alanlarının genişlemesi, yeni binaların sayıca artması ve yeni gereksinmelere göre varolan binalara ek yapılması ile büyütülmesi Osmanlı yönetimince istenmediğinden, konut alanları sınırlı kalmış, arsa fiatları artmış, var olan binalar kısıtlı arsa içinde dış alanlardan yer olarak büyümüşlerdir(15).

Buna genel olarak yangın sonrası yeniden yapılan inşaata konan çıkma, yoldan geri çektirme ,yükseklik sınırlamaları ile önlem getirilmek istenmişse de uygulamada pek başarılı olunmamıştır.

Bu büyümeye bir örnek olarak Balat'ta Yahudilerin oturduğu yüksek yapıları verebiliriz. Çoğunlukla fakir ailelerin odaları paylaşarak oturduğu bu yapılar öncelikle "sefalet apartmanları" haline dönüşerek "slum" özellikleri göstermişlerdir(16).

Tarihsel gelişmede doku bozulmamıştır. Bugün FENER-BALAT iskeleleri arkalarındaki vadi aynı özelliği sürdürürken, vadi dışında eski dokunun bozulmuş olduğu saptanmıştır. Vadi'de birbirine dik ve paralel sokaklar biçiminde gelişen ortogonal dokuya karşın, yukarılara doğru çıktıkça topoğrafyanında etkisiyle daha organik bir doku ve daha farklı (yapı tipleri ve kullanılan malzeme açısından) bir mekansal yapı göze çarpmaktadır (yerinde yapılan tespit sonucu gözlenmiştir). Bu bölge ile İstanbul tarafının yerleşmelerindeki doku arasında çok fark vardır. Türk mahallelerinin geometriden uzak sokak dokusunun bütünlüğü karşısında, ortogonal FENER-BALAT dokusu, İslam dünyasının belirli bir örgütlemeye dayalı organik birimlerine karşın, birbirine

dik ve paralel sokaklar biçiminde gelişmiştir(17). Bu durum 19.yy başlarına kadar geçerliliğini korumuşsa da, sonraları çıkartılan ferman ve nizamnamelerle İslam İstanbul'un düzensiz ve dar sokakları yer yer ortogonal düzene sokulmaya çalışılmıştır(18). (Bak.şekil 1)

FENER-BALAT çevresinin geçen yüzyılın ortalarından beri değişmeden süregelen sıkışık dokusu, bugün, uzun süreden beri yenilenmemiş olan düşük standartlı yapılar içinde gene düşük standartlı yaşam getirmiştir. Kent dokusu içindeki konut dizilerinin bütünlüğü, (4*4 m olarak saptanan) dar cephe modülü, ada modüllerinin ve yapı teknolojisinin benzerliğine dayanmakta, sonuç olarak kesin bir görsel bütünlüğe sahip bir yerleşme alanı yaşamını sürdürmektedir(19).

Cephe bölümlerinin ve çıkmaların orantılı ilişkileri, üç ve dört kata varan yükseklikler, malzemenin taş, tuğla ve sıva olması, pencerelerdeki demir parmaklıklarda ve yüzey dokusu gibi benzerliklerde sağlanan bütünlük, bölgenin güneyindeki organik yol dokusuna dayanarak yaşamış olan iki katlı, avlulu, ahşap konutlarla karşılaştırıldığında, farklı dünya görüşü ile farklı fiziksel çevre oluşturduğunu akla getirmektedir. 1875-82 yılları arasına tarihlenen harita, 19.yüzyılın son çeyreğine girildiğinde, egemen olan bu doku farkını belgelemektedir;

A) Fener-Balat arasında biribirlerine ve kıyıya paralel olarak uzanan yerleşme alanı, ticaret faaliyetlerinin yoğun olduğu ulaşım bağı ve doğal kıyı çizgisine uyarak ortogonal biçimde oluşmuştur. Bu çizgisel gelişmenin Fener ve Balat iskeleleri yakınlarındaki uzantılarıda aynı düzenli geometriyi yansıtmaktadır;

B) Güneydeki yerleşme alanlarında ise organik dokuyu görmek olasıdır. (Bak.şekil 1) Yol ağının bu şekli 1776 gibi erken bir tarihte bile varolduğundan özgün bir nitelik olarak görülmelidir.

19.yy ortalarında beliren bu nitelik ve apartmanlaşma'yı, özel bir gelişme olarak, batı etkileriyle gelen apartmanlardan ve plan farklılaşmasından ayrı ve kent dokusunun değişme süreci özelliği olan bir olgu olarak incelemek gerekir. Avrupalılaşma ile getirilen, uygulanan ve benimsenen apartman planının yanında daha çok gereksinimlerin itmesiyle doğal gelişme sonucu ortaya çıkan bu yapılar, batılılaşmanın, İstanbul'a özgü bir yorumu olarak düşünülmelidir(20).

BÖLÜM 2

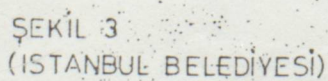
I.FENER YERLEŞMESİNİN İSTANBUL METROPOL ALANI İÇİNDEKİ YERİ VE KONUSU

METROPOL'un batı (Avrupa) yakasında Fatih ilçe sınırları içinde ve idari açıdan Fatih ilçesine bağlı yaklaşık 200.000 nüfuslu bir nahiyedir. 1978 yılına kadar kendi içinde 17 mahalleden oluşan ve Fatih'e bağlı bir bucak (nahiye) iken, 1978 de Metropol içindeki bucakların feshedilmesiyle ilçe içinde bir semt olarak işlevini sürdürmüştür. Haliç'in güney kıyısında yer almaktadır. Kuzeyinde Balat, doğusunda ve güney-doğusunda Fatih ilçe merkezi ve güney batısında Ayakapı semtleri bulunmaktadır.(Şekil 2) Tarihte metropol için, barındırdığı nüfusun sosyal yapısı açısından önemli bir yere sahip olan yerleşme, (ayrıntılı bilgi tarihçe bölümünde verilmiştir) günümüze gelinceye kadar köklü bir sosyal yapı değişimine uğramış ve eski önemini yitirmiştir. Fakat tarihi mekan özelliği, ihmal edilmesine ve tahrip edilmesine rağmen bütün canlılığı ve önemi ile yaşamaktadır.

II. TARİHSEL GELİŞİM SURECİ

Semtın adı, orta yunancadaki Fanarion, yani bildiğimiz limana giren gemileri selamlayan fener kelimesinden geliyor. İki imparatorluk döneminde de kentin makbul bir semti değildi; ama uzun tarih, onu sadece İstanbul'un değil, bütün Akdeniz dünyasının en önemli ve anlamlı mahallelerinden biri yaptı. Bizans devrinde limanın kalabalık, gürültülü ve pis yaşamının aktığı bir alandı; ama aynı zamanda bütün dünya ile kurulan ilişkilerin düğüm noktasıydı. Venedikli, Cenevizli tüccarlar, Uzak Avrupa'dan Asya'dan gelenler buradaydı. Elçi konakları,

0:1/25 000

Cenova ve Venedik tüccarlarının oturduğu sık evler, semti süs-
lerdi(21).

1453, İstanbul'un fethinden sonra burda oturanların bir kısmı batıya
kaçmışlar fakat, gerek Osmanlı yönetiminin Azınlıklara karşı yumuşak
tavrı ve gerekse bu ailelerin yurtdışında mali açıdan kötü duruma
düşmesi nedeni ile, geri dönmüşlerdir. Fetihten önce Ortadoks Pat-
rikhanesi Ayasofya Kilisesindeydi. Fetihten sonra Padişah, Orta-
doksları Roma'ya rakip olarak elde tutmak amacıyla Patrikhane'yi
kapatmamış fakat yerini değiştirmiştir(22). Önce Ayios Apostolon
(Havariyun, Havariler) Kilisesine taşınmış, ve burada üç sene kal-
mıştır. (Bugünkü Fatih Cami'nin bulunduğu yer) Bu semte medreseler ve
Osmanlı uleması yerleşince bugünkü Fethiye caminin bulunduğu Pam-
makaristos denen kadınlar manastırına taşınmış ve 131 yıl kalmıştır.
1587'de IV.Murat zamanında bu manastırın kiliseside "Fethiye" adı ile
camiye dönüştürülünce Patrikhane Haliç Fenerinde Panaia Vahsarari
Kilisesine nakledilmiştir. Orada da on sene kalmış ve 1597'de Balat
yanında Lonca mahallesinde Ayios Dimitrios Kanava Kilisesine
nakledilmiş, üç yıl kadarda orada kaldıktan sonra 1600'de yine Haliç
Fener'inde Ayios Yorgios Manastırına taşınmış ki burası günümüzde de
bulunduğu yerdir(23).

Dini Fener Patrikhanesi'nin yanında, çoğunlukla Egeli ve İstanbul'lu
tanınmış Rum aileleri vardı. Bunlar Fener'deki Patrikhane'nin ruhani
merkezi etrafında toplandıkları, yani Fener semtinde oturdukları için
kendilerine "Fenerli Beyler" denilmiştir(24). Fenerli soyluların hepsi
Bizans'tan kalan aileler değildir. İçlerinde Latin istilası döneminden
kalan İtalyan ve Germanik kökenliler, Adalılar ve özellikle Romen
asıllılarda vardı. Bunların bir kısmı fetihle İtalya'ya kaçan ve son-

ra tekrar yurtlarına dönüp Fener'de yerleşen, Bizans asıllı ailelerdi. Birde 1204 haçlı istilasından sonra dili ve dini ile Bizanslılaşan aileler vardı, örneğin; aslen Normandiya'lı olan Raul ve Petraliphos ailesi. Sarayın hekimi Mavroyani paşanın ailesi ise aslen Bulgar'dı. Kalabalık bir grup ise Romen asıllılardı(25). Aristarchi bey, ünlü Banker Ballazzi (Baltacı Bezirgan), Viyana sefiri Kalimaki beyin aileleri de Romen asıllı Fener Rumlarındandı. İskanname ve Türkiye adlı kitâbında şöyle denmektedir. "1281'de Mora isyanının patlak vermesi Fenerli asilzadelerin evlerine Bizans evleri deniyor. Zaman olarak Bizans'la ilgileri yok, fakat yukarıda da açıklandığı gibi fetihten sonra İtalya'ya kaçan Bizans soylularının kimi orada kaldı, bir çoğuda eski yurtlarıyla ve yöneticilerle ilişkilerini korudu ve ortalık durulunca geri döndü. İstanbul'da babalarının, dedelerinin eski konaklarına değil Fener'e yerleştirildiler. Bu evler daha çok o dönemin ürünüdür;(26)

Fener Patrikhanesi, her türlü dil öğrenimi veren bir okul açmıştı. Bu okula Rum gençleri alınırdı. Fener'li beyler, çocuklarını bu okulda okuturlar ve birkaç dil öğrenmelerini sağlarlardı. Kendi dillerinden başka Türkçe, Arapca ve Farsçayı mükemmel bir şekilde öğrendikleri gibi, İtalyanca ve Fransızca'yı da öğrenirlerdi.

Patrikhane de birçok yarı dini, yarı laik mansıplar ve memuriyetler vardı. Aralarında birçok kabiliyetli, milletler arası siyaset hayatına vakıf, pekçok Avrupa dilini bilen, Türkçe den başka Arapca'yı da öğrenmiş bulunan bu ünvan sahipleri arasından Babı-ali'de eksik olan ve Avrupa ile ilişkileri sağlayan memurlar çıkıyordu. Rum Patrikliğine bağlı ve yarı dini hizmet sahibi Fenerli'ler Osmanlı imparatorluğu'nun iç, dış ve askeri işlerinin mercii, Padişahın mutlak vekili olan

Sadrazamın dış işlerinde yardımcısı Reisül-Küttab (Dışişleri bakanı) ile Divan-ı Humayûn'da görev almışlardır. İmparatorluk döneminde kara ticareti, ithalat ve ihracat tamamen Rumların elinde olup, deniz ticaretine de hakim olmuşlardı. Altıyüze yakın gemi ve otuzbin tayfa ile Doğu Akdeniz ticaret alanına sahiptiler. Fakat daha sonra 1821'de Mora isyanı ile bir kısmı Batı'ya gidip yerleşmişlerdir. Bu göç ile ilgili olarak M.Süreyya Şahin, Fener Patrikhanesi ve Türkiye adlı kitabında şöyle demektedir. "1821'de Mora isyanının patlak vermesi üzerine, bu isyanın hazırlanmasında (Patrikhane ile işbirliği halinde) büyük gayret ve çabaları olan Fener'in bu tarihi ailelerinin bir çokları memleketi terk ederek Yunanistan'a ve Avrupa'nın diğer memleketlerine gidip oralarda yerleştiler."(27)

Yunan ayaklanması, getirdiği gerçekler ve şüphelerle Fener'li Aristokrasiyi de gözden düşürdü, Babı-ali'nin tercüme işlerine müslümanlar alınmaya başlandı; Bulgar Yahya efendi gibi... Tercüme işlerine kayırılan ilk gençlerin arasında, geleceğin hariciye nazırı ve sadrazamı Mustafa Reşit (Paşa)da vardı. Ama Fenerli'ler yeniden sahneye çıkmakta gecikmediler. Dışişleri yine onlara açıldı. Tanzimat Devri'nin ünlü Londra sefiri Muzurus Paşa, Viyana sefiri Kalimaki, geleceğin diplomatlarından Mavrokordato bey yine bu aristokrasinin üyeleri idi.

Fenerli soylu, Doğu ve Batı kültürünün garip bir sentezini kendi hayatı içinde gerçekleştirmişti. 16.yy dan beri önce İtalyan sonra Fransız yaşam biçimini imparatorluğa onlar ithal ediyordu. Fatih devri boyunca müslümanların Avrupa'ya duyduğu ilgi bir süre sonra kesilmiş, İspanya'dan gelen musevilerde bir zaman sonra fakirleşip, Avrupa ile olan ilişkilerini kaybetmişlerdi. Bütün gayrimüslümlerden en imtiyazlı grup Fenerli'lerdi. Aristokrasinin kurumlaşmadığı impa-

ratorlukta, mavi kan gelenegini tek sürdüren grup olan Fenerli'ler, Avrupa ile ticari-kültürel bağlarıda en iyi koruyabilen kast dı. Bir süre sonra her zamankinden daha zengin ve güçlü olan Fenerli'ler, burayı terk ederek Yeniköy, Arnavutköy, Tarabya gibi yerlerde gösterişli yalılara geçtiler(28). Yerlerinede bir kısım Osmanlı tüccarları geçti. Gelir durumu düşük olan Fenerli'ler ise eski yerlerinde oturmaya (bugünkü incelenen doku) devam ettiler. Bu durum 19.yy'ın sonlarına kadar devam etti. 19.yy'ın ortalarında Haliç kıyılarında kurulmaya başlayan ve hızla büyüyen sanayiler buraları kirletmeğe başlayınca Haliç kıyısında oturan aileler buraları terk etmeye başlamış ve yerlerine, Anadolu'nun çeşitli yerlerinden iş bulmak amacıyla gelen bekarlar ve aileler yerleşmeye başlamışlardır. Burada tipik bir SUZULME süreci yaşanmıştır (Bu konuda ayrıntılı bilgi aşağıda Haliç'in tarihçesi kısmında verilmiştir).

III. HALIÇ'IN TARİHSEL GELİŞİM SÜRECİ

Yukarıda da açıklandığı gibi Fener yerleşmesi, Haliç'in güney kıyısında ve Haliç'le birlikte yaşayan, Haliç'teki tüm gelişim-değişimlerle etkilenen bir yerleşmedir. Bu nedenle Haliç'in tarihi, enaz Fener kadar incelenmesi ve araştırılması gereken bir konu olduğu düşünülmektedir.

Haliç'in ilk ismi Mitolojiye göre Io'nun kızı Keroessa' dan gelmektedir. Bu isim daha sonraları boynuz anlamında Keras diye kısaltılmıştır. Khnysokeras Haliç'in değil bugün tarihi yarımada diye adlandırdığımız İstanbul yarımadasının adıdır. Haliç eski Yunan yazarlarınca Altınboynuz diye adlandırılmıştır. Haliç o devirde çok güvenilir bir iç liman olarak görülmekte ve etrafında şehir tacını oluşturan önemli yapıları ve limanları barındırmakta idi.

Bizans devrinde de Haliç sakin bir kanaldı. Temiz suyu, küçük koyları ve yeşil yamaçları ile emin bir iç denizdi. O devrin boyutlarına göre derin olduğundan kıyıdaki koylar bir liman görevini üstleniyordu.

IV. yy'ın başlarında Konstantin'in Roma'nın yanında İstanbul'uda başkent ilan etmesi şehrin gelişmesine büyük bir ivme kazandırmıştır. Konstantin, Severus surlarını yıkarak 2.8 km daha batıya taşınmasıyla hem kentin gelişmesini hızlandırmış, hemde Haliç'in bir liman olarak kullanılmasına imkan vermiştir.

Konstantin devrinde kent sur içinde gelişimini sürdürmektedir. Sur ile Haliç arasında dar bir kıyı şeridi kalmıştır. Bu kısıtlı alanda liman

faaliyetleri ile ilgili dağınık yerleşmeler olmuştur. Bu yerleşmelerin dışında kentin imarı ve gelişmesi sur içinde devam etmektedir.

IV.yy'ın sonunda şehir nüfusu çok arttığı için Haliç ve Marmara kıyılarında yeni mahalleler oluşmuştur. Büyümenin sonucu olarak Marmara ve Haliç yamaçları konut alanları içinde kalmaktadır.

Prokopios VI.yy'da suları daima sakin olan Haliç'in gemicilere rahat ve zahmetsiz bir sığınak olduğunu ve Haliç'in şehre büyük hizmet sağladığını söyler.

Haliç'in iki kıyısı İmparator Justinianos'un gayreti ile imar edilmiş, her iki yakayada birbirinden güzel kiliseler yapılmıştır. Haliç o devirde kuzey-güney, doğu-batı karayoluyla gelen bütün ticaretin düğümlendiği bir yer olmuştur. artık Haliç kıyıları buradaki kapılar ve iskeleler ile adlandırılıyordu. Şimdiki Sirkeci'deki Eugenios kapısı ile Khalkedonisia iskelesi büyük dini törenlerde kullanılıyordu.

Sepetciler köşkü ile Sirkeci arasındaki ilkçağlardan beri kullanılan Prosforion limanı bulunmakta idi. Daha ileride Eminönü-Bahçekapı bölgesinde Neorion limanı bulunuyordu Ancak bu iki limanda Haliç'in güney kıyısındaki surlar önündeki girintiler gibi Bizans devrinde dolmuş ve işe yaramaz hale gelmiştir. Eminönü çevresinde de Eksartesis denilen iskele ve devlet tezgahları yer almakta idi. Eminönü-Unkapanı arası şehrin en önemli iskelesi idi. Haliç'te ulaşımı kayıklar sağlıyordu. Bahçekapısı'ndan Unkapanı'na kadar uzayan kıyıda XI.yy'dan itibaren geniş ölçüde ticaret işleri yapan İtalyan siteleri sıralanıyordu. Bunların kendi kilise ve depoları vardı. Günümüze kadar gelen Balkapanı hanının bodrum kısmı Venedikliler'in bu ticaret

merkezinden kalmıştır. Bizanslıların Haliç'in kuzey kıyısında surları tarafından tutuluyor
denizleri sınırlıyorlardı. Haliç'in yukarı yakasından gelenler ise o güne
Fener yerleşmesinde daha Bizans devrinde bir fenerin bulunduğu
bilinmektedir. XII.yy'dan itibaren önem kazanarak gelişen, sonradan
imparatorluk merkezi olan Blakhernia'nın Ayvansaray'daki koyda bir
iskelesi vardı. Türk devrinde burada bir semte verilen Balat adı
Palation'dan gelmektedir. Bizanslıların Haliç'e hakim burun ve tepelerin yüksek noktaları önemli dini tesis-
lerin kurulması için tercih edilmiştir. Günümüzde Zeyrek Camii olarak
kullanılan yapı Bizansın önemli manastırlarından biri olan Isa
Pantokratos'un kilisesidir. Buna karşılık aşağıda Haliç'e yakın
düzluklerde de dini tesisler kurulmuştur. Kara gümrük ile eski adı
Kynegion olan Balat arasındaki yayvan vadi Bizans çağında
manastırların toplandığı dini bir bölge olmuştur. Haliç'in kıyısında
surların denize kavuştuğu köşede de esas Thekla kilisesi olan Atik
Mustafa Paşa camii bulunmaktadır.

Bizans devrinde Haliç'in güney kıyısının iş, ticaret, denizcilik, dini
tesisler ile dolu bir bölge olmasına karşılık kuzey yakada etrafı
surlarla çevrili ayrı bir şehir olan ve XIV.yy'dan itibaren Ceno-
valıların bir sömürgesi olan Galata dışında belirli bir şey yoktur.
Tabii karakterini koruyan buradaki sırtların, Haliç'in bir kenarında
orman ve yeşillikleri ile bir şerit oluşturduğu kabul edilebilir.
Bizanslıların Haliç'in kuzey kıyısından pek faydalanmadıkları bir
gerçektir.

Bizans İmparatorluğu Haliç'i emin bir iç deniz olarak görmüş ağzını
zincirle kapattıktan sonra buradan hiçbir tehlike gelmeyeceğini kabul

etmiştir. Batıdan gelen akınlar karasu surları tarafından tutuluyor bunları aşamıyorlardı. Haliç'in yukarı yakasından gelenler ise o güne göre derin olan Haliç'i geçemiyorlardı.

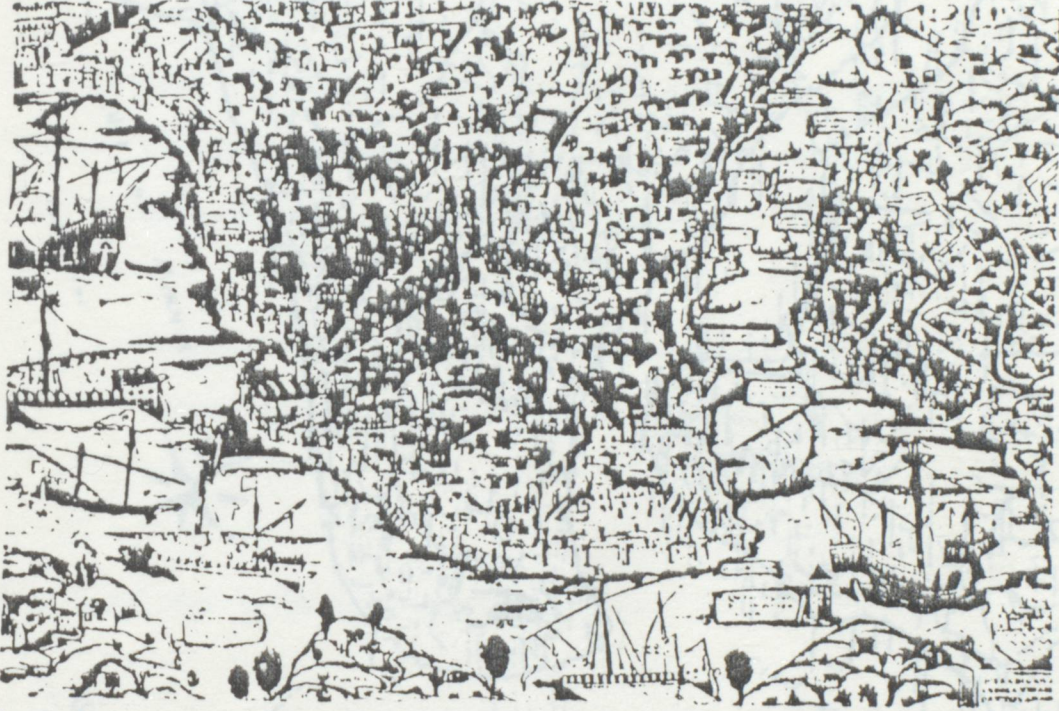
Haliç'in savaş hareketine sahne olduğu ilk olay, 1203' de İstanbul önlerine gelen VI.Haçlı seferi sırasında. Venedikliler'in başlattıkları bir yangın poyraz rüzgarı ile ilerledikçe şehrin ele geçirilmesi kolaylaşmıştır. Tahttan indirilen imparatora yardım için yapılan bu istiladan bir süre sonra şehir Haliç kıyısından Marmaraya kadar bir daha yanmıştır. 1204'de yeni bir yangınla sağlam kalan mahalleler de yok olmuştur. Latin istilas sırasında Haliç kıyılarında çıkan yangınlar buradan başlamakta kuzey rüzgarları ile günlerce sürmekte ve sırtlara çıkarak Marmaraya kolayca ilerlemektedir. 433'de Neorian limanında, 465'de bir balıkçı dükkanında, 559'da Neorion limanında 1040'da Eksartysis'de çıkan yangınlar şehre büyük zarar vermiştir. 1261'de Bizanslılar şehri latinlerden geri alınca Haliç kıyısındaki latin mahallelerini tutuşturmuşlardır. Bunlardan başka 1291'de, 1303'de, 1308'de, 1351'de Haliç'in çeşitli yerlerinde yangınlar çıkmış ve geniş sahaları harap etmiştir(29).

Osmanlı imparatorluğu döneminde İstanbul kenti Haliç'in doğal liman özelliğinden önemli ölçüde yararlanmış, deniz ve kara ticaretinin ana merkezi haline gelmiştir. Haliç yakalarında yoğunlaşan nüfusun ticari merkezi, Bizans devrindeki eski yerini muhafaza etmiştir.Dükkanlar mercandan,Haliç surlarına ve oradan da sur dışında Haliç boyunca uzanmıştır(30).

Türkler'in eline geçen Haliç kısa sürede imparatorluğun savaş ve ticaret limanı oldu.(Bak.şekil 3,4) Bu devrede Haliç'in içlerine kadar

liman aktivitelerinin genişlediğini ve limandaki boşaltma işlemlerinde mekan düzeyinde bir tür uzmanlaşmanın belirdiğini görüyoruz. Yemiş pazarı iskelesi, Unkapanı, Yağkapanı, odun pazarı iskelesi, Balat ayrı tüketim maddelerinin boşaltıldığı iskelelerdi. İstanbul'a Kırım, Tuna ve Karadeniz'den gelen bal, yağ, un ve diğer zahireler Haliç'teki bu iskelelere boşaltılır ve depolanırdı.

SEKİL 3 (Vakıflar Dergisi- sayı IV)

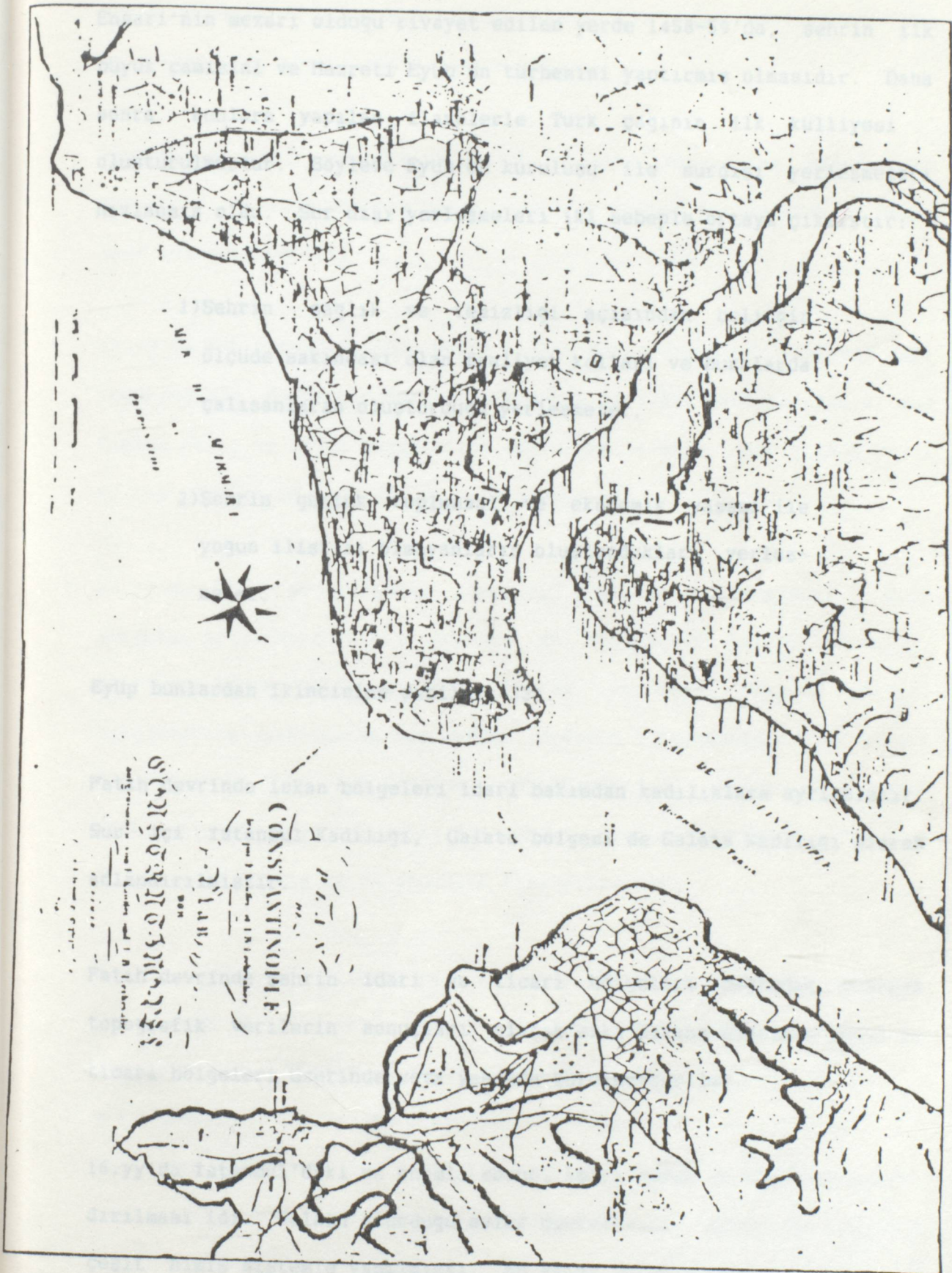

Osmanlı imparatorluğunun devlet tersanesi de fetihten sonra Gelibolu'dan Kadirgaya taşınmış, bir süre sonrada rüzgarlardan daha emin olan Haliç tercih edilerek kasımpaşa deresi ağzındaki sahada tersane tesisleri kurulmuştur(31).

Dini yapılar ve onlarla beraber mektep, medrese, hamam gibi vakıf yapıları da Haliç sırtlarında yoğunlaşmış ve Haliç sırtlarına yeni bir silüet kazandırmıştır(32).

İstanbul'un fethinin politik olduğu kadar dini ve sembolik anlamını belirten davranışlardan biri, Fatih'in şehre yerleşir yerleşmez, şehrin dışında önceleri Kasmidion adı verilen ve Aziz Kamos ve

SEKIL 4

Damianos'a atfedilen ünlü bir Manastırın olduğu semte, Ebu Eyyub El-Ensari'nin mezarı olduğu rivayet edilen yerde 1458-59'da, şehrin ilk büyük camisini ve Hazreti Eyüb'ün türbesini yaptırmış olmasıdır. Daha sonra bunlara yapılan ilavelerle Türk çağının ilk külliyesi oluşturulmuştur. Böylece Eyüb'ün kuruluşu ile surdışı yerleşmeleri hızlanmış oldu. Sur dışı yerleşmeleri iki sebeple ortaya çıkmıştır:

1)Şehrin sağlık ve temizliği açısından belirgin ölçüde sakıncası olan faaliyet kolları ve buralarda çalışanların oluşturduğu yerleşmeler.

2)Şehrin günlük toplumsal ve ekonomik yaşamı ile yoğun ilişkisi olmayanların oluşturdukları yerleşmeler.

Eyüp bunlardan ikincisine dahildir(33).

Fatih devrinde iskan bölgeleri idari bakımdan kadılıklara ayrılmıştır. Sur içi İstanbul Kadılığı, Galata bölgesi de Galata Kadılığı olarak adlandırılmıştır.

Fatih devrinde şehrin idari ve ticari bölgeleri doğrudan doğruya topografik verilerin sonuçları olarak eski Bizans şehrinin idari ve ticari bölgeleri üzerinde veya yanında kurulmuştur(34).

16.yy'da İstanbul'daki en önemli sorun, aşırı nüfus ve bunların barındırılması idi. Halkın oturduğu evler gösterişsiz, moloz taş veya bir çeşit hımış sistemle yapılmıştı. Bu evler genelde tek kat yer yer de iki katlı yapılmıştı. Daha zengin olanlar bütünü ile taş yada altı

taş, üstü ahşap konaklarda yaşıyorlardı. Büyük saraylar şehir içinde yüksek duvarların arkasında ve taş malzeme ile inşa ediliyordu. Han ve dükkanlarda ahşap konstrüksiyon hakimdi.

Yabancılarla büyük yeşillik ve boşluk kanısını veren ise bahçeli ev düzeni idi. Ayrıca pespeşe çıkan yangınlar sonucu açılan alanlar hemen imar edilemiyordu(35).

17.yy'da Şehir büyük ölçüde nüfus almaya devam etmiştir. Anıtsal yapı yoğunluğunda büyük bir duraklama olmakla birlikte yeni yapılanlar sur dışına Haliç ve Boğaz sahillerine doğru yayılmıştır. Sur içinde yeşil ve boş alanlar bu yüzyılda da hala mevcut idi.

17.yy'da Haliç'de yerleşme alanları gittikçe büyümektedir. Eyüp surlara yaklaşacak kadar büyümüş ve bir şehir halini almıştır. Kasımpaşa büyümekte devam etmiş, Hasköy, Piripaşa, Söğütözü semtleri birbirlerine yaklaşıp bir yandan tepelere tırmanmışlar, bir yandan da Haliç'in doğu sahillerine yayılmışlardır. Yedikule dışında Türk'lerin oturduğu büyük bir dış mahalle meydana gelmiştir. Türk'ler bu yüzyılda Galata'da da oturmaya başlamışlardır.

Bizans döneminde, Sirkeci ve Haliç sahillerinde yerleşen Latin'ler bu dönemlerde Galatasaray'a taşınmışlardır. Patrikhane'nin yer almasından dolayı, Rumlar'ın yoğun olarak yaşadıkları Fener, büyümesini sürdürmüştür. Ermeni Patrikhanesi etrafında yoğunlaşan Ermeniler Samatya'dan Kumkapı'ya doğru yayılmışlardır. Bunların yanında Bahçekapı'dan Balat'a kadar uzanan 17 Yahudi mahallesi vardı.

Haliç'de bulunan liman önceden olduğu gibi bu devirde de iç çarşıların

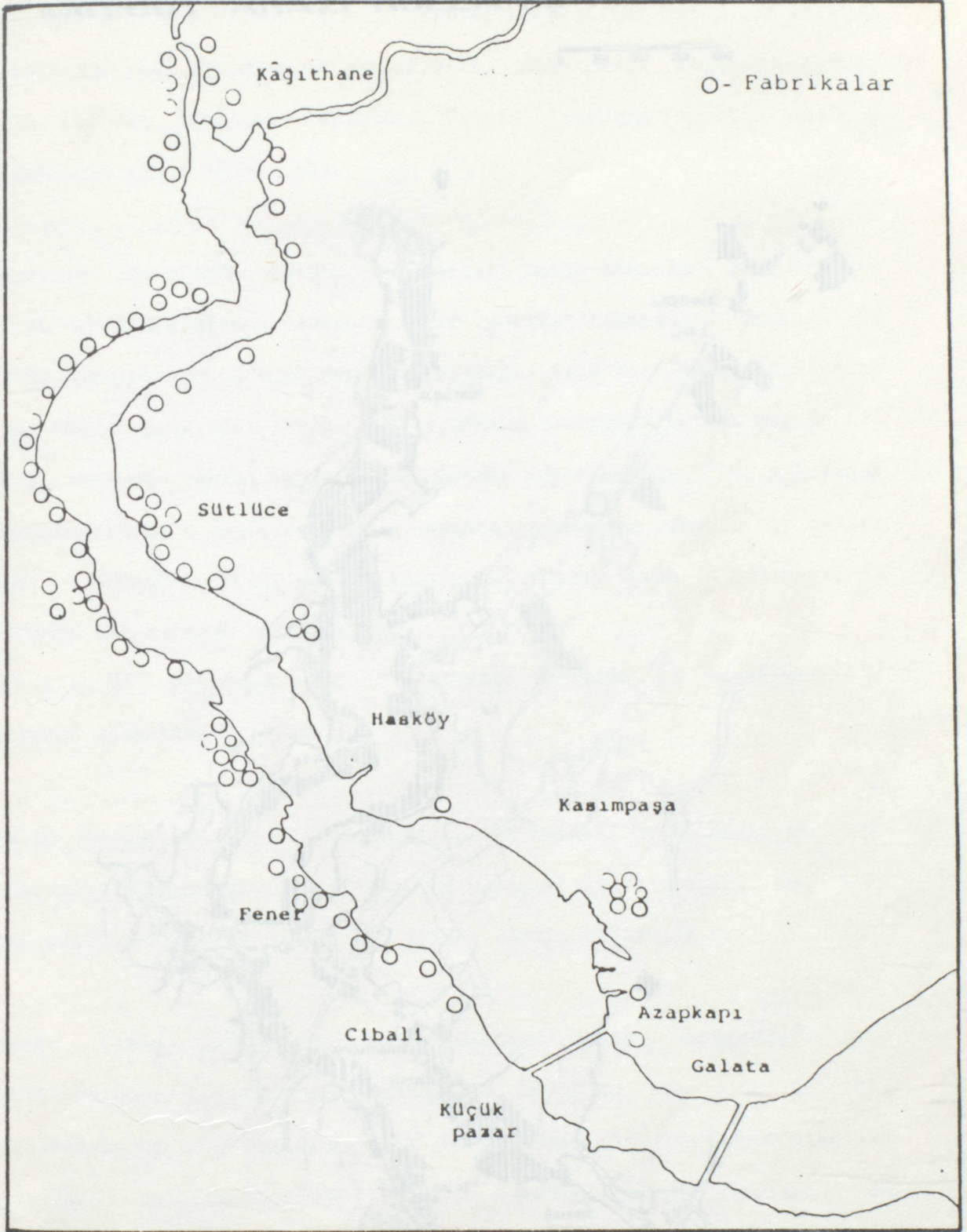
yerini tespit etmiştir. Limana bağlı olarak meydana gelen Ayasofya-Beyazıt aksı günümüze kadar değişmemiştir.

18.yy'ın kent gelişiminde, kentin Haliç'i kendi bünyesine organik olarak entegre etmesini görüyoruz. Yerleşme sınırları çok fazla büyümekle beraber Haliç ve Boğaz'da nüfus artışı gözlenmektedir, bunun sonucu olarak da konut açığı ortaya çıkmıştır. III.Ahmet devrinde Batı ile ileri derecede bağlantılar başlamıştır. Doğudaki Safavi saltanatının haşmetli mimari ve şehircilik uygulamalarının eş zamanlı örneğini Lale devrinde bulmaktayız.

18.yy'ın ilk çeyreğinde imar hareketleri Kağıthane'de yer alan Sadabat kompleksinin temelini atılmasıyla başlar.

19.yy'da Moltke tarafından II.Mahmut'un saltanatı sırasında İstanbul için imar planı sayılabilecek bir çalışma yapılmıştır. Bu imar planında şehrin iki yakasının köprü ile birleştirilmesi öneriliyordu. Köprü de Haliç trafiği için iki göz bırakılmıştı. Azapkapı ile bugünkü Perapalas'ın altından gelen hattın Haliç tarafında kalan bölümü tersane dışında yeşillik idi. Haliç'in İstanbul yakasında ki yerleşme Ocakçı'lardan itibaren genişlemekte ve Rami çiftliğine kadar uzanmakta idi. Galata yakasında, Tersane'den ve Aynalıkavak Kasrı'ndan sonra Hasköy ve Piripaşa mahalleleri uzanmakta idi. Bundan sonrası, askeri tesislere aitti. Baruthane'de ise kiremit ve tuğla ocakları yoğunlaşmakta idi. 1845 de Abdülmecit'in annesinin yaptırdığı Karaköy köprüsü ile iki ayrı karakterli ticaret bölgesi birleştirilmiş oldu. Bu köprü yapıldığı andan beri İstanbul'un ana sirkülasyon arteri olmuştur. II.Mahmut'un son yıllarında şehrin özel trafik sorunları ortaya çıkmıştır. 1938 de Tersanede ilk buharlı gemi

SEKİL 5

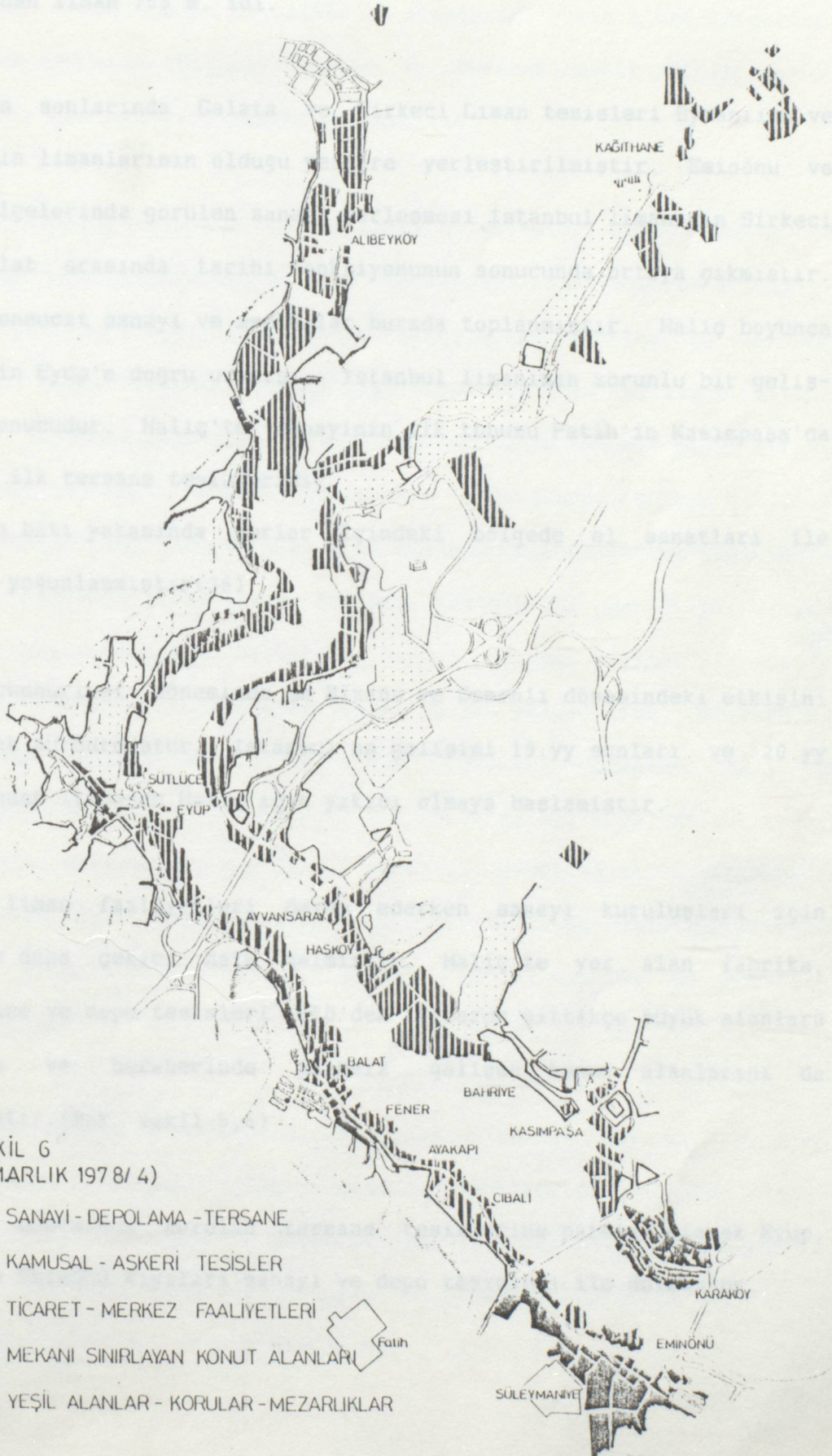

Haliç yöresinde endüstri bölgeleri
(Haliç sorunları ve çözüm yolları ulusal sempozyumu tebliğleri 1976).

HALIÇ KIYI KESİMİ

MEVCUT ARAZI KULLANIŞ PLANI (1976)

0 250 500 750 1000

ŞEKİL 6
(MİMARLIK 1978/ 4)

- SANAYİ - DEPOLAMA - TERSANE
- ⊙ KAMUSAL - ASKERİ TESİSLER
- ▨ TİCARET - MERKEZ FAALİYETLERİ
- MEKANİ SINIRLAYAN KONUT ALANLARI
- YEŞİL ALANLAR - KORULAR - MEZARLIKLAR

yapılmıştır. Yoğunlaşan trafik akımını rahatlatmak amacı ile karaköy meydanında yeni istimlakler yapılmıştır. Abdülhamit zamanında şehir için gerekli depolama tesisleri Galata limanına yapıldı. 1895 de tamamlanan liman 758 m. idi.

19.yy'ın sonlarında Galata ve Sirkeci Liman tesisleri Byzantion ve Sykae'nin limanlarının olduğu yerlere yerleştirilmiştir. Eminönü ve Fatih ilçelerinde görülen sanayi yerleşmesi İstanbul limanının Sirkeci ile Balat arasında tarihi fonksiyonunun sonucunda ortaya çıkmıştır. Gıda, mensucat sanayi ve matbaalar burada toplanmıştır. Haliç boyunca sanayinin Eyüp'e doğru uzanışı, İstanbul limanının zorunlu bir gelişmesi sonucudur. Haliç'te sanayinin ilk tohumu Fatih'in Kasımpaşa'da kurduğu ilk tersane tesisleridir.

Haliç'in batı yakasında surlar içindeki bölgede el sanatları ile ticaret yoğunlaşmıştır(36).

Haliç cumhuriyet döneminde de Bizans ve Osmanlı dönemindeki etkisini artırarak sürdürmüştür. İstanbul'un gelişimi 19.yy sonları ve 20.yy başlarından itibaren Haliç için yıkıcı olmaya başlamıştır.

Yoğun liman faaliyetleri devam ederken sanayi kuruluşları için gittikçe daha çekici hale gelmiştir. Haliç'te yer alan fabrika, imalethane ve depo tesisleri 1950'den itibaren gittikçe büyük alanlara yayılmış ve beraberinde plansız gelişen konut alanlarını da getirmiştir.(Bak. şekil 5,6)

Osmanlı döneminde kurulan tersane tesislerine paralel olarak Eyüp, Fatih ve Eminönü kıyıları sanayi ve depo tesisleri ile dolmuştur.

Yanlış arazi kullanım ve yer seçimleri sonucunda sanayinin Haliç çevresinde yoğunlaşması yıllar boyunca bu bölgeye nüfus çekmiştir. 19.yy'da Anadolu ve Rumeli'den topraklarından koparak gelen bekar işçilerin ve ailelerin özellikle iş alanlarına yakın olmak istemeleri sonucunda Çömlekçi bölgesi Eyüp'te ve tersane semti Kasımpaşa'da, gecekondu mahalleleri oluşmaya başlamıştır.

19.yy'ın ikinci yarısında da İstanbul'a gelenler Eyüp, Hasköy ve Kasımpaşa'daki bu düşük gelirli gecekondu mahallelerine eklenmişlerdir(37). Alt gelir grubunun ve işsizlerin yaşadığı bu semtler belediye hizmetlerinden ve alt yapı olanaklarından tamamıyla yoksundurlar. Gecekondu semtleri, kazanılan paradan büyük bir payın kiraya verilmesi ve geri kalanla geçinmenin güçlüğünden dolayı gittikçe arttı. kişiler sağlıksızda olsa kira ödemedi barınmalarını sağlayacak yapıları üretmeye giriştiler. Böylece yaşamlarını garantiye aldıklarını düşünüyorlardı. Gecekondu yapmak isteyen kişiler ilk olarak para ödemedi yerleşebilecekleri alanı tespit ediyorlardı. Seçilen bu yerler ilk başlarda hazine ve vakıf arazileri olmuştur. Haliç'in etrafını saran Cibali, Fener, Balat, Ayvansaray, Eyüp, Silahtarğa, Halıcıoğlu, Sötlüce ve Kasımpaşa semtleri gecekonduyla dolmuş, buralardaki yüksek gelir grubunun terk ettiği tarihi alanlara da yine kırdan gelen düşük gelir grubuna dahil aileler ve bekarlar yerleşmişlerdir.

Vakıf ve hazine arsalarının çokluğundan dolayı Sötlüce, Eyüp ve Piyerloti çevresi gecekonduların daha da yoğunlaştığı alanlar olmuştur. Yapıları, geldikleri yerlerde uyguladıkları ve maddi güçlerinin elverdiği malzemelerden oluşturmuşlar ve imkanları yettikçe eklemeler yapmışlardır. Bunun sonucu olarak da;

- * Yoğun bir yerleşme, kötü planlanmış ve inşa edilmiş konut alanları, servis eksikliği,
- * Mevcut servislere kapasitesinden fazla yüklenme sonucu çıkmazlar,
- * Birbirine geçen konut, çalışma alanları ve bunların arasına sıkışan ulaşım şebekeleri gibi olumsuzluklarla dolu alanlar ortaya çıkmıştır.

Tarih içinde Altınboynuz diye anılan Haliç, sanayi ile birleşen gecekondu alanları ile çevrilmiş ve eski özelliklerini tamamen yitirmiştir. Alt yapısı olmayan bu alanlar belediye hizmetlerinden de yoksun oldukları için çöp ve pis su atıklarını doğrudan Haliç sularına atmış ve kirlenmeyi gittikçe hızlandırmışlardır.

Bunun yanında görsel kirlenmede artmıştır. Bu Haliç'e turizm yönünden de büyük bir darbe vurmuş, artık Altınboynuzu seyretmek için çıkılabilecek ve dolaşılabilecek hiç bir boş tepe kalmamıştır. Boş bir yer bulunsa dahi görünen sadece gri bir su kanalı, çirkin sanayi yapıları ve bunların arkasında tepelere tırmanan gecekondu alanlarıdır(38). Düzensiz kurulan sanayi ve konut alanlarının pis su atıkları için gerekli önlemler alınmamış ve olumsuz etki gittikçe artmıştır.

Tarih içinde önemli bir mesire niteliğine sahip olan Haliç yanlış yer seçimleri sonucunda bu özelliğini yitirmiş, kıyılarda kurulan tesisler halkın deniz ile bağlantısını koparmıştır(39). Bu durum 1985 yılına

kadar devam etmiş, bu yıldan sonra gerek yerel yönetimin finansman sorununun çözülmesinden, gerek eşsiz tarihi ve doğal değerinin yeterince anlaşılıp önem verilmesinden dolayı, Haliç'i temizleme ve yeniden düzenleme çalışmalarına başlanmış ve büyük paralar harcanarak yürütülmüştür. Bugün Haliç çevresinde bulunan fabrikalar, depolar vb. işyerleri yıkılarak yeşil alan kapsamına alınmıştır. Bunların istimlak-yıkım ve işlev birimlerinin taşınması büyük maliyetler gerektirmiştir. Bütün bunlar yanlış atılan bir adımın ve plansızlığın sonucudur. Önemli olan "değeri" kaybettikten sonra değil, kaybetmeden önce anlamak ve büyük maliyet kayıplarına uğramadan değerlendirmektir.

Tarihi eserler de ise durum daha farklıdır. Çünkü Haliç örneğinde olduğu gibi büyük maliyetler harcansa bile yıkılan, tahrip edilen eseri yada eserleri tekrar kazanmak çok güç veya imkansızdır. Olayın bu yönünün de düşünülerek ele alınması şarttır.

IV.HALİÇ VE FENER'DE ULAŞIM OLANAKLARI

IV.1.KARA ULAŞIMI

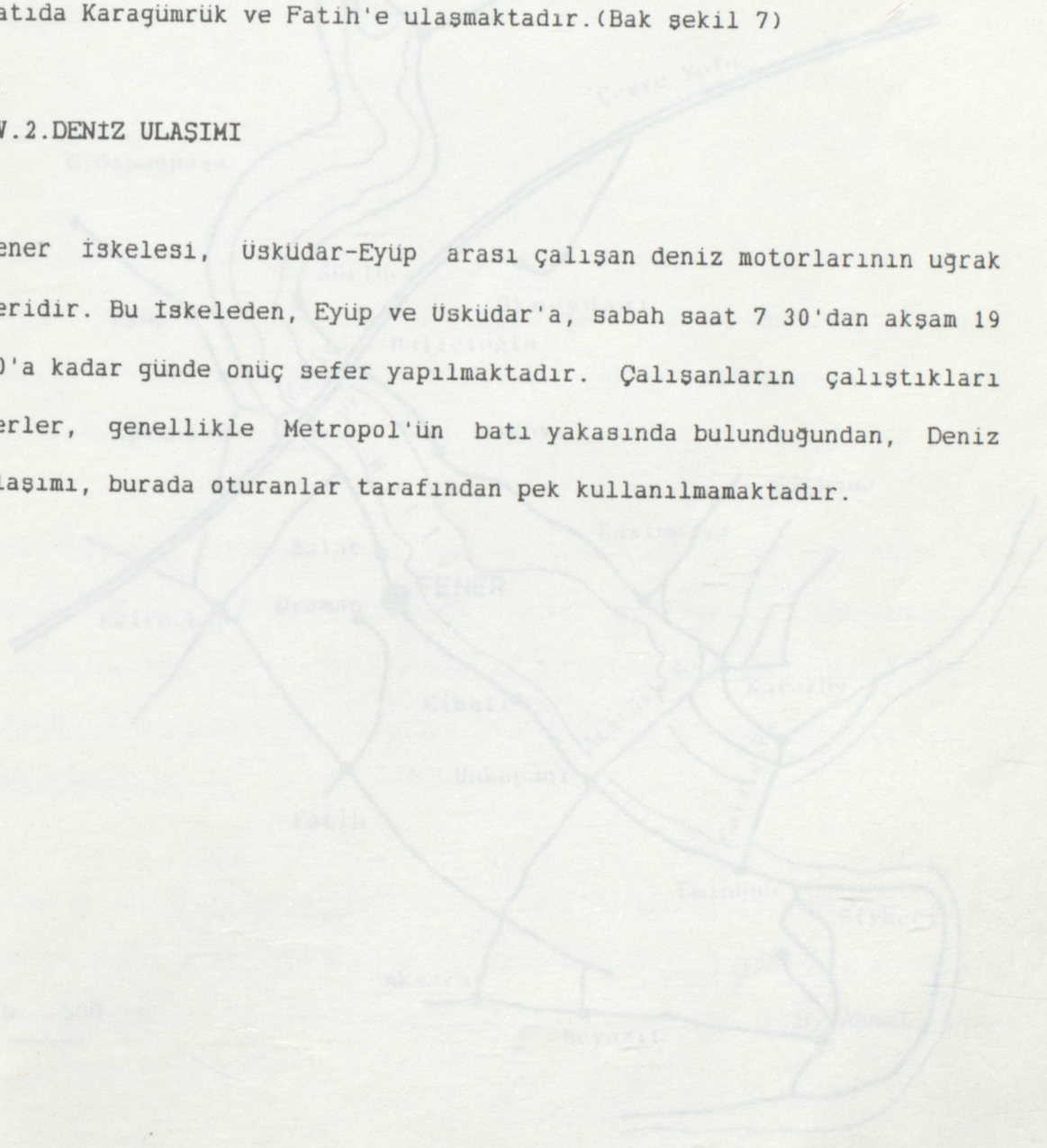
Haliç'i metropol'ün diğer mozaiklerine ve diğer kentlere bağlayan en önemli yol E-5 karayoludur. Bu yol Ayvansaray Halıcıoğlu arasında, Haliç'e dik olarak, Haliç köprüsü ile geçmektedir. Ayrıca Haliç'e dik olarak geçen Atatürk Bulvarı caddesi Atatürk köprüsü ile karşıya bağlanmakta, Aksaray-Taksim bağlantısını sağlamaktadır. Galata köprüsü'nde Eminönü-Karaköy ilişkisini sağlamakta, buradan da Metropol'ün diğer alanları ile bağlanmaktadır.Haliç kıyılarını bu üç ana aksa bağlayan yollar ise kıyılara paralel olarak geçen kuzeyde Tersane caddesi, güneyde de Abdülaziz Paşa caddesidir.

ŞEKİL 7

Fener için ise en önemli ulaşım aksı, Haliç'in güney kıyısında Haliç köprüsünden başlayarak kıyıya paralel geçen ve Eminönüne bağlanan Abdülaziz paşa caddesidir. Ayrıca yerleşme içinden denize dik olarak çıkan yollar, yukarıda Haliç caddesine bağlanmakta ve bu cadde ile batıda Karagömrük ve Fatih'e ulaşmaktadır.(Bak şekil 7)

IV.2.DENİZ ULAŞIMI

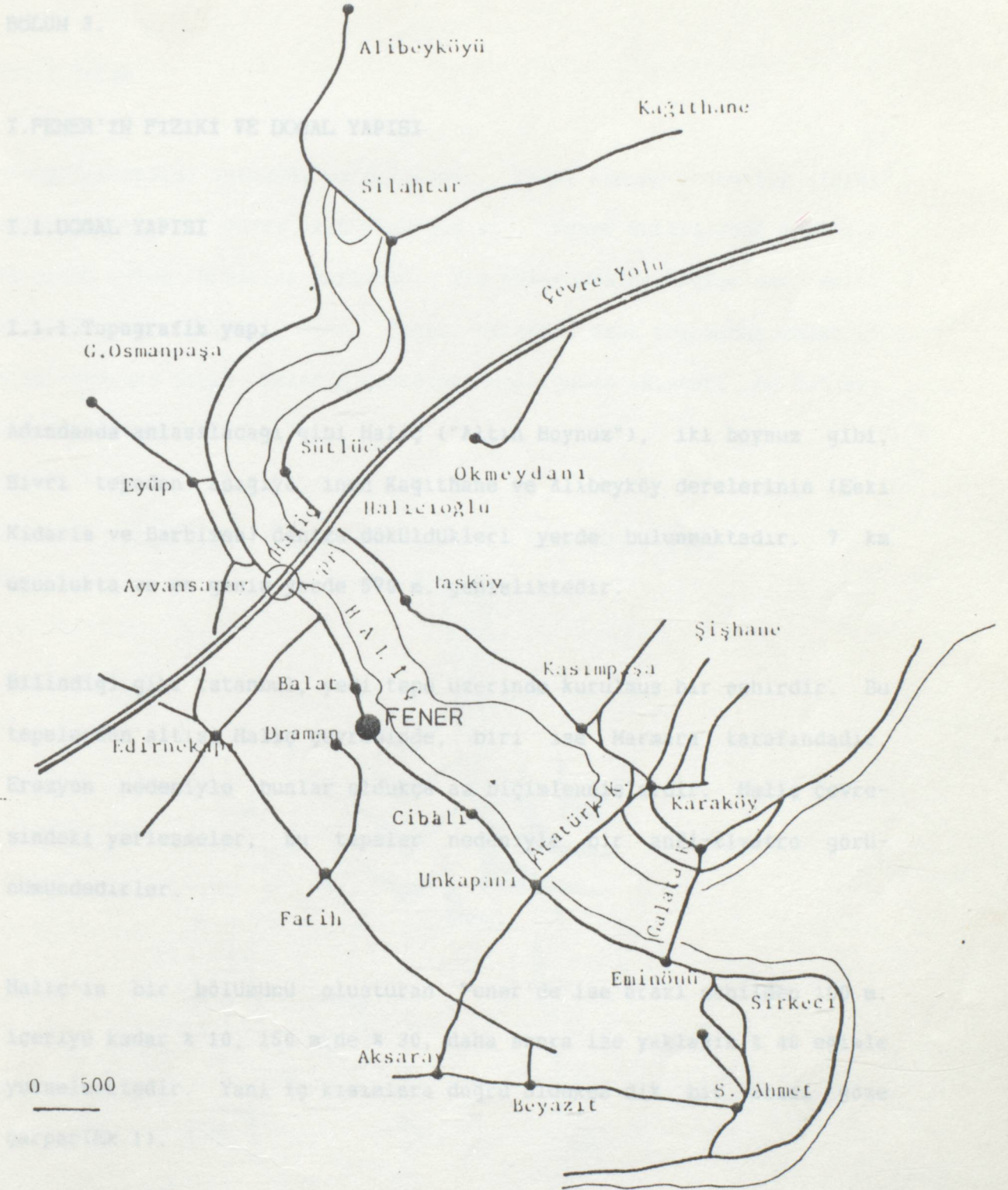
Fener iskelesi, Üsküdar-Eyüp arası çalışan deniz motorlarının uğrak yeridir. Bu iskeleden, Eyüp ve Üsküdar'a, sabah saat 7 30'dan akşam 19 30'a kadar günde onüç sefer yapılmaktadır. Çalışanların çalıştıkları yerler, genellikle Metropol'ün batı yakasında bulunduğundan, Deniz ulaşımı, burada oturanlar tarafından pek kullanılmamaktadır.

Haliç çevresindeki önemli yollar

(İstanbul Üniversitesi - İktisat Fak. Bölümü)

ŞEKİL 7

Haliç çevresindeki önemli yollar.
(Boğaziçi Üniversitesi - İnşaat Müh. Bölümü).

BÖLÜM 3.

I.FENER'İN FİZİKİ VE DOĞAL YAPISI

I.1.DOĞAL YAPISI

I.1.1.Topografik yapı

Adındanda anlaşılacağı gibi Haliç ("Altın Boynuz"), iki boynuz gibi, Sivri tepeden aşağıya inen Kağıthane ve Alibeyköy derelerinin (Eski Kidaris ve Barbizes) denize döküldükleri yerde bulunmaktadır. 7 km uzunlukta ve en geniş yerde 570 m. genişliktedir.

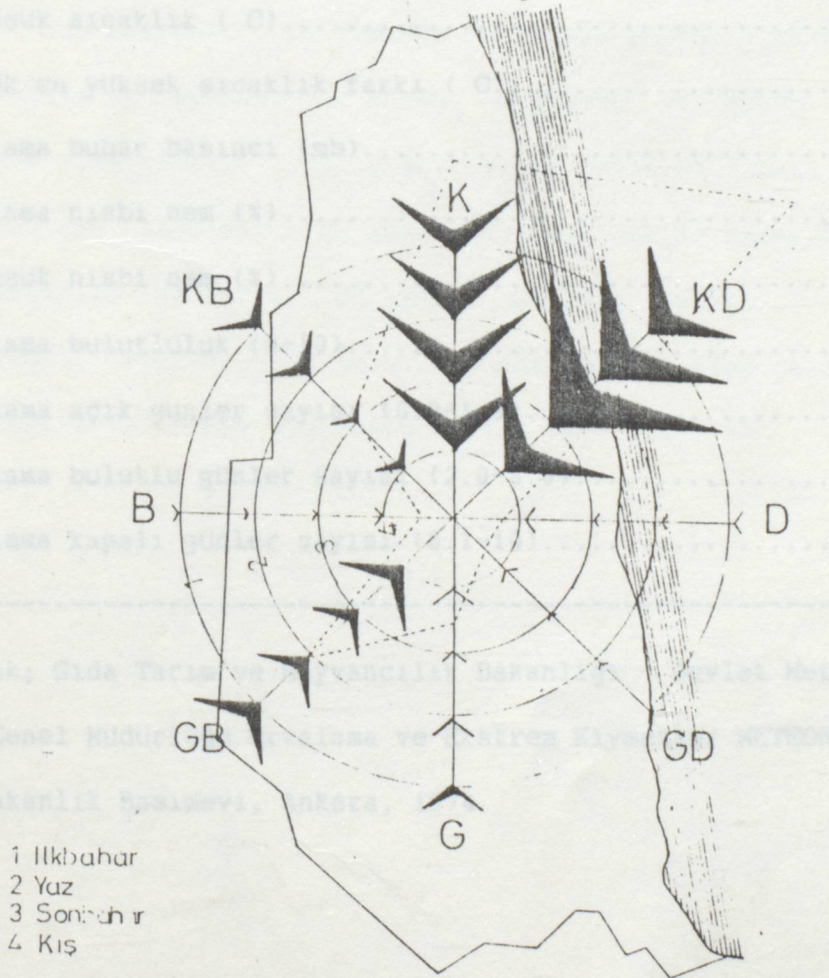
Bilindiği gibi İstanbul, yedi tepe üzerinde kurulmuş bir şehirdir. Bu tepelerden altısı Haliç çevresinde, biri ise Marmara tarafındadır. Erozyon nedeniyle bunlar oldukça az biçimlenmişlerdir. Haliç çevresindeki yerleşmeler, bu tepeler nedeniyle bir anfi-tiyatro görünümündedirler.

Haliç'in bir bölümünü oluşturan Fener'de ise arazi sahilden 100 m. içeriye kadar % 10, 150 m.de % 30, daha sonra ise yaklaşık % 40 eğimle yükselmektedir. Yani iç kısımlara doğru oldukça dik bir arazi göze çarpar(Ek 1).

I.1.2.İklim

"Fener'in iklimi İstanbul'un iklimidir. Fakat konumu nedeniyle aldığı rüzgar yönü ve güneş alış yönü değişir. Fener sırtlarında daha çok kuzeyden gelen rüzgarlar hakimdir. Kış aylarında, Balkanlar'dan gelen Karayel çok kuvvetli eser. Fener bölgesi daha çok sabah güneşini alır, öğleden sonra, yamacın gerisine düşen güneş ışınları, bu bölgeyi çok etkilemez." (40)

Rüzgar Gülü (Florya M.I.1957,76)

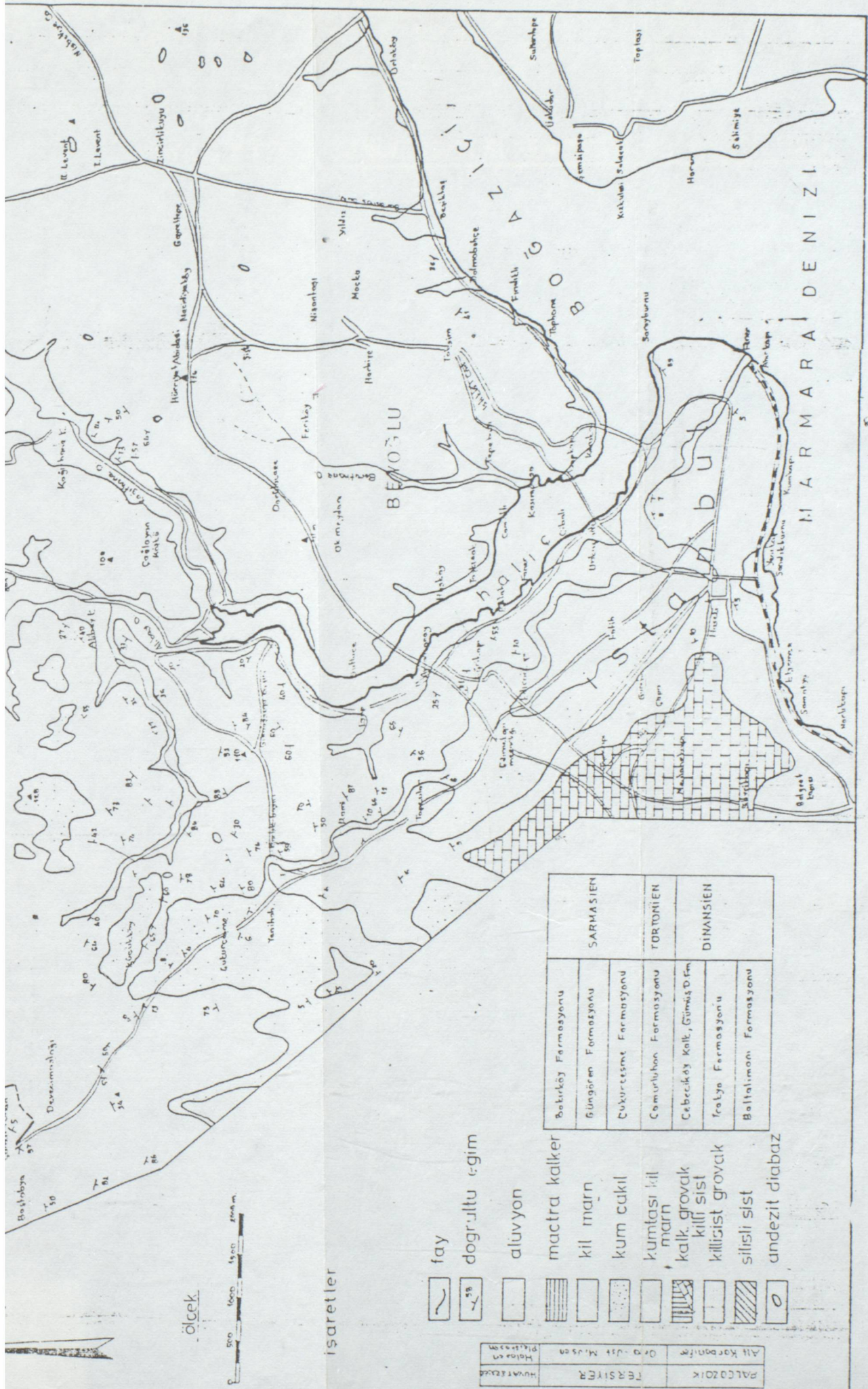
1937-1970 yılları arası Florya'da gözlenen iklimsel özellikler;

Yerel ortalama aktüel basınç (mb).....	1011.2
Yerel en yüksek aktüel basınç (mb).....	1042.3
Yerel en düşük aktüel basınç (mb).....	976.3
Ortalama sıcaklık (C).....	13.8
Ortalama yüksek sıcaklık (C).....	18.1
Ortalama düşük sıcaklık (C).....	10.3
En yüksek sıcaklık (C).....	38.6
En düşük sıcaklık (C).....	-12.6
Günlük en yüksek sıcaklık farkı (C).....	19.3
Ortalama buhar basıncı (mb).....	12.8
Ortalama nisbi nem (%).....	76
En düşük nisbi nem (%).....	12
Ortalama bulutluluk (0-10).....	5.1
Ortalama açık günler sayısı (0.0-1.9).....	76.3
Ortalama bulutlu günler sayısı (2.0-8.0).....	202.6
Ortalama kapalı günler sayısı (8.1-10).....	86.4

Kaynak; Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı - Devlet Meteoroloji işle-
ri Genel Müdürlüğü Ortalama ve Ekstrem Kıymetler METEOROLOJİ BULTENİ,
Başbakanlık Basımevi, Ankara, 1974

I.1.3.Jeolojik Yapı

"Haliç jeolojik yapı olarak, İstanbul Boğazı vadisinin bir uzantısı, bir koludur. Bu nedenle, İstanbul Boğazı'nda olduğu gibi, burada da çok miktarda andezit, dasit ve trasit bulunmaktadır. IV. zamanda Küçük Asya ile birlikte İstanbul ortaya çıkmıştır. Aynı zamanda İstanbul Boğazı ve Haliç, birlikte derinleşmiş, ve aşağı yukarı bugünkü şekillerini almışlardır. Bu zamandan sonra ise çeşitli etaplarda 25 ila 40 metrelik yükselme kaydedilmiştir. Bazı kişilere göre Haliç ve İstanbul Boğazı eski bir vadidir, bazılarına göre ise volkanik bir patlamadan sonra oluşan bir yarıktır. Haliç ile Egrikapı arası, Paleozoik bir kitledir. Bu yapıdan da anlaşılmaktadır ki Haliç ve İstanbul Boğazı'nın kitlesi geç Eosen, Oligosen ve erken Miosen dönemlerinde yükselmiştir. Haliç çevresinde Devonien tabaka tamamen Neojen tabaka ile kaplıdır. Bu ise tepelerden sahile kadar birkaç metrelik bir kalınlık gösterir. Bu yapı, üstüste tabakalar halinde olan, yeşilimsi, sarımsı, beyazımsı yataklardan ve oldukça ince kum halindeki beyaz kalkerden oluşmuştur."(41) (Bak şekil 8)

PALEZOİK	Alt Karbonifer
TERSİYER	Orta-Jüri M. üss.
Hüveltiler	Platosen

- fay
 doğrultu çim
 alüvyon
 mactra kalker
 kil marn
 kum çukil
 kumtaş kil marn
 kalk. grovak
 killi sist
 killisist grovak
 silisli sist
 andezit diabaz

Bakırköy Formasyonu	SARMASİYEN
Güngören Formasyonu	
Cukurcesme Formasyonu	
Comurlukon Formasyonu	TORTONİYEN
Cebeciköy kalk. Güneş D. fm.	
Teatyo Formasyonu	DINANSİYEN
Bağdatlıman Formasyonu	

II.DEMOGRAFİK VE SOSYO-EKONOMİK YAPI

II.1.DEMOGRAFİK YAPI

Yerinde % 33 örnekleme ile yapılan Hanehalkı anket çalışmasında toplam 909 kişilik 197 hane ile görüşülmüştür. Bu örneklemeden yola çıkarak çalışma alanı içindeki (12 Ha) nüfus 2754 kişi olarak saptanmıştır. (Tablo 1,2)

II.1.1.Cinsiyet Dağılımı

Yapılan anket çalışmasına göre, nüfusun %48.7 si kadın, %51.3 ü erkektir. Oranlar arasında çok fazla bir fark olmamakla birlikte, erkek nüfusun fazlalığı, burda yaşayanların büyük çoğunlukla çalışmak üzere kırsal alandan gelmiş olması ve göç sürecinin henüz tamamlanmamış olması yani, henüz ailesini getirmemiş olmasına bağlanabilir. (Tablo 3)

II.1.2.Yaş Grupları

Yaş pramidi incelendiğinde, ortası şişkin ve yukarı çıkıldıkça daralan, yani yaşlı nüfus oranı düşük, genç nüfus oranının yüksek olduğu bir yapı göze çarpmaktadır. Bu durum yaşlı nüfusun memleketinde kaldığını yada ölüm oranının yüksek olduğunu gösterir.

Yaş gruplarına üç ana yaş grubunda (0-14, 15-64, 65+) baktığımızda ise nüfusun % 62.7 si 15-64 yaş grubunda, %34.5i 0-14 yaş grubunda, geri

TABLO 1 HANE HALKI ANKETİ GENEL SONUÇLARI

BÖLGELER	Toplam Hane sayısı	Toplam Aile sayısı	Toplam Nüfus	Toplam Hane Başkanı	Çalışan Hane Başkanı	Toplam Çalışan	Öğrenci olan Nüfus
Tahta minare	48	56	215	48	42	69	36
Tevki-i Cafer	44	57	252	44	37	69	41
Abdi Subaşı	52	56	228	52	43	70	35
K.Mustafa Paşa	53	57	214	53	42	68	21
TOPLAM	197	226	909	197	164	276	133

TABLO 2
HANEHALKI ANKETLERINE GÖRE YERLEŞME NÜFUSU

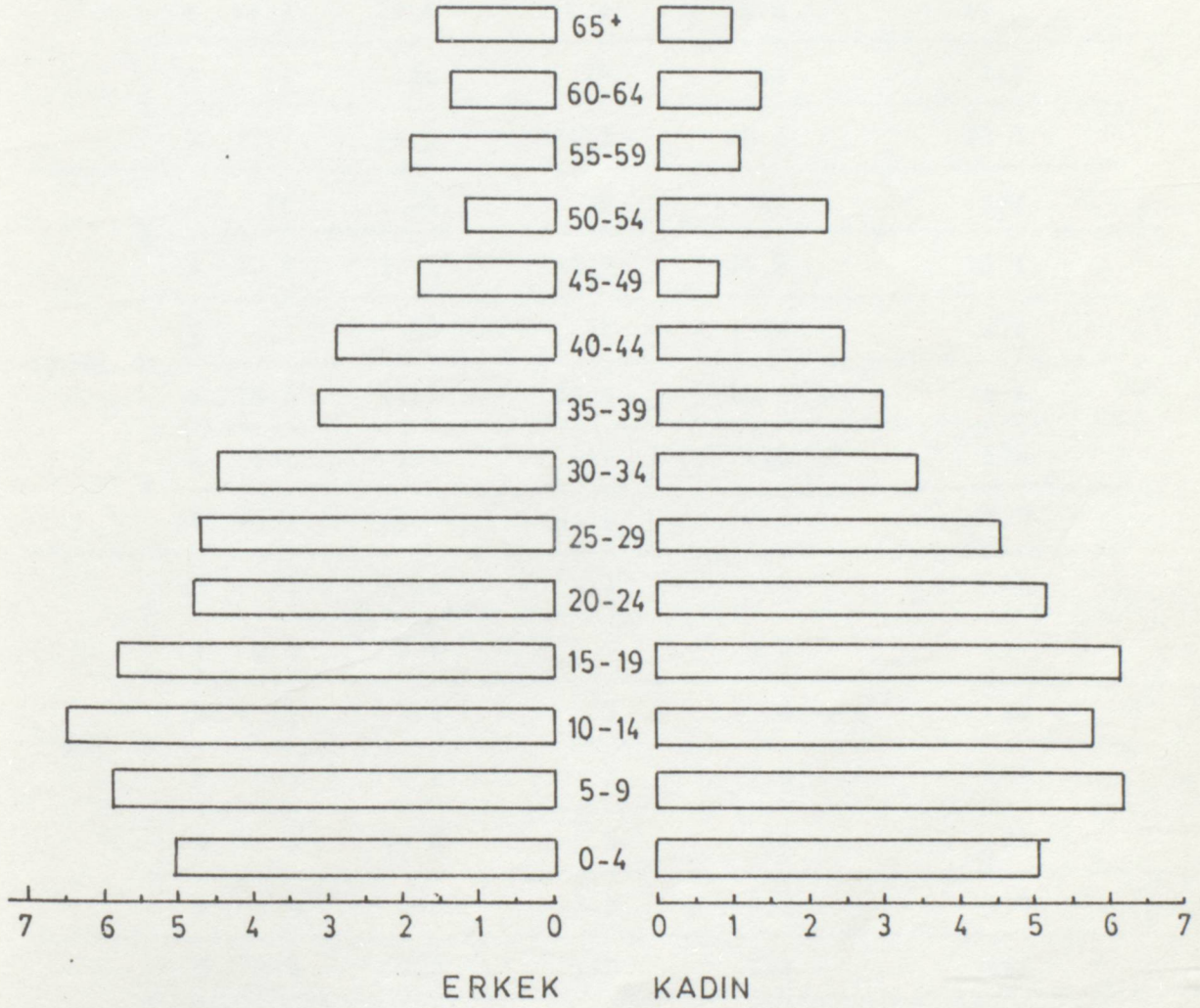
BÖLGELER	HANEHALKI ANKET SONUCUNA GÖRE			
	0.33 Örnek.ile elde edilen nüf.		%100e çevrildiğinde elde edilen nüfus	
	S	%	S	%
Tahta Minare	215	23.7	651	23.7
Tevki-i Cafer	252	27.7	763	27.7
Abdi Subaşı	228	25.1	690	25.1
K.Mustafa Paşa	214	23.5	648	23.5
TOPLAM	909	100	2754	100

TABLO 3
NÜFUSUN YAŞ GRUPLARINA DAĞILIMI

YAŞ GRUPLARI	ERKEK		KADIN		TOPLAM	
	S	%	S	%	S	%
0-4	46	5.1	46	5.1	92	10.1
5-9	54	5.9	56	6.2	110	12.1
10-14	59	6.5	53	5.8	112	12.3
15-19	53	5.8	56	6.2	109	12.0
20-24	44	4.8	47	5.2	91	10.0
25-29	43	4.7	42	4.6	85	9.3
30-34	41	4.5	32	3.5	73	8.0
35-39	28	3.1	27	3.0	55	6.1
40-44	26	2.9	23	2.5	49	5.4
45-49	16	1.8	7	0.8	23	2.5
50-54	11	1.2	21	2.3	32	3.5
55-59	17	1.9	10	1.1	27	3.0
60-64	13	1.4	13	1.4	26	2.8
65-69	6	0.7	2	0.2	8	0.9
70-74	3	0.3	3	0.3	6	0.7
75-79	3	0.3	2	0.2	5	0.5
80-84	1	0.1	2	0.2	3	0.3
85+	2	0.2	1	0.1	3	0.3
TOPLAM	466	51.3	443	48.7	909	100

Kalan 3 2.8 1 ise 65 ve üstü yaş grubunda toplandığı görülmektedir.
(Tablo 4)

FENER NÜFUS PRAMİTİ

kalan % 2.8 i ise 65 ve üstü yaş grubunda toplandığı görülmektedir.

(Tablo 4)

YAS GRUPLARI	Tabata Minare	Tevki-i Cafer	Abdi Subaşı	K. Mustafa Paşa	TOPLAM
0-14	46	40	43	30	159
E	21.4	19.9	16.9	14.0	17.5
15-24	35	52	35	33	155
K	16.3	20.6	15.4	15.4	17.0
25-34	61	92	70	63	314
T	27.7	36.5	34.2	29.4	34.5
35-44	70	94	70	66	292
E	32.5	34.1	30.7	30.8	32.1
45-54	61	88	75	74	278
K	28.4	32.0	32.9	34.6	30.6
55-64	131	194	140	140	570
T	60.9	61.1	61.6	65.4	62.7
65+	2	4	2	7	15
E	0.9	1.6	0.9	3.3	1.7
65+	1	2	3	4	10
K	0.5	0.8	1.3	1.9	1.1
75+	3	6	5	11	25
T	1.4	2.4	2.3	5.2	2.0
TOPLAM	110	130	115	103	458
K	54.9	61.6	50.4	40.1	51.3
E	97	132	113	111	443
K	45.1	40.4	49.6	51.9	46.7
T	215	252	320	314	309
T	100	100	100	100	100

TABLO 4
NUFUSUN YAŞ GRUPLARINA DAĞILIMI

YAŞ GRP		Tahta Minare	Tevki-i Cafer	Abdi Subaşı	K.Mustafa Paşa	TOPLAM	
0-14	E	S	46	40	43	30	159
		%	21.4	15.9	18.8	14.0	17.5
	K	S	35	52	35	33	155
		%	16.3	20.6	15.4	15.4	17.0
	T	S	81	92	78	63	314
		%	37.7	36.5	34.2	29.4	34.5
15-64	E	S	70	86	70	66	292
		%	32.5	34.1	30.7	30.8	32.1
	K	S	61	68	75	74	278
		%	28.4	27.0	32.9	34.6	30.6
	T	S	131	154	145	140	570
		%	60.9	61.1	63.6	65.4	62.7
65+	E	S	2	4	2	7	15
		%	0.9	1.6	0.9	3.3	1.7
	K	S	1	2	3	4	10
		%	0.5	0.8	1.3	1.9	1.1
	T	S	3	6	5	11	25
		%	1.4	2.4	2.2	5.2	2.8
TOPLAM	E	S	118	130	115	103	466
		%	54.9	51.6	50.4	48.1	51.3
	K	S	97	122	113	111	443
		%	45.1	48.4	49.6	51.9	48.7
	T	S	215	252	228	214	909
		%	100	100	100	100	100

YAŞ GRUPLARI DAĞILIMI

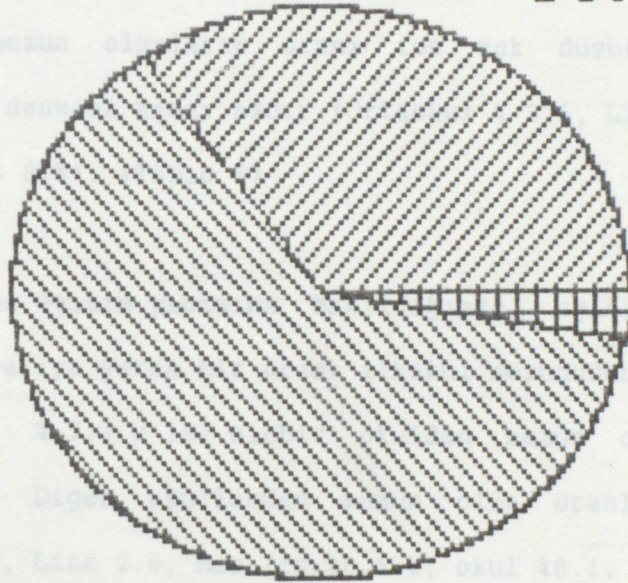
II.2. SOSYAL YAPI

II.2.1. EĞİTİM DURUMU

Çalışma alanı içinde, bina pastaneleri eğitim durumları incelendiğinde, büyük çoğunluğun (% 65) ilkököl mezunu, %13.7 sinin okur-yazar olduğu, %19.6 sinin okuma-yazma bilmediği görülmektedir. 34.5

okullardan mezun olanların oranı düşüktür. Yüksek okul mezunları yok demektir. Lise %11.1, Mes.Lis %3.3, Y. okul %2.8

Toplam nüfus 144.3 gibi yavaş yavaş okuma-yazma bilmece durumundadır. Diğer bir deyişle; Ortalama %11.1, Lise %3.3, Y. okul %2.8, ilkököl %65.4 dir. 62.7

0-14
15-64
65 Üstü

II.2.SOSYAL YAPI

II.2.1.EĞİTİM DURUMU

Çalışma alanı içinde, hane başkanları eğitim durumları incelendiğinde, büyük çoğunluğun (% 65) ilkokul mezunu, %13.2 sinin okur-yazar olduğu, %10.6 sinin okuma-yazma bilmediği görülmektedir. Orta ve Lise dengi okullardan mezun olanların oranı ise çok düşüktür. Yüksek okul mezununda yok denecek kadar azdır (Ortaokul % 3.6, Lise %4.1, Mes.Lis % 3.0, Y.okul % 0.5). (Tablo 5)

Toplam nüfusun eğitim yapısına bakıldığında, eğitim çağı nüfusunun %44.3 gibi yarıya yakın bir oranı ilkokul mezunudur. % 12.3 ü okuma-yazma bilmez, % 7.3 ü ise hiçbir okuldan mezun olmayıp okur-yazar durumundadır. Diğer okullardan mezun olma oranları ise şöyledir; Ortaokul %4.1, Lise 2.6, Mes.lis.%0.6 Y. okul %0.1. Öğrenci oranı ise %14.6 dır. (Tablo 6)

TABLO 5
HANE BAŞKANLARININ EĞİTİM DURUMU

		TAHTA MINARE	TEVKİ-I CAFER	ABDI SUBAŞI	K.MUSTAFA PAŞA	TOPLAM
Okuma yazma	S	3	3	4	11	21
bilmez	%	6.2	6.8	7.7	20.7	10.6
Okur	S	12	4	5	5	26
Yazar	%	25.0	9.1	9.6	9.4	13.2
İlkokul	S	28	32	38	30	128
Mezunu	%	58.4	72.7	73.1	56.6	65.0
Ortaokul	S	1	2	1	3	7
Mezunu	%	2.1	4.5	1.9	5.7	3.6
Lise	S	3	1	1	3	8
Mezunu	%	6.2	2.3	1.9	5.7	4.1
Mes.Lisesi	S	1	2	2	1	6
Mezunu	%	2.1	4.5	3.8	1.9	3.0
İm.Hatip	S	-	-	-	-	-
Lisesi Mez.	%	-	-	-	-	-
Yüksek Okul	S	-	-	1	-	1
Mezunu	%	-	-	1.9	-	0.5
TOPLAM	S	48	44	52	53	197
	%	100	100	100	100	100

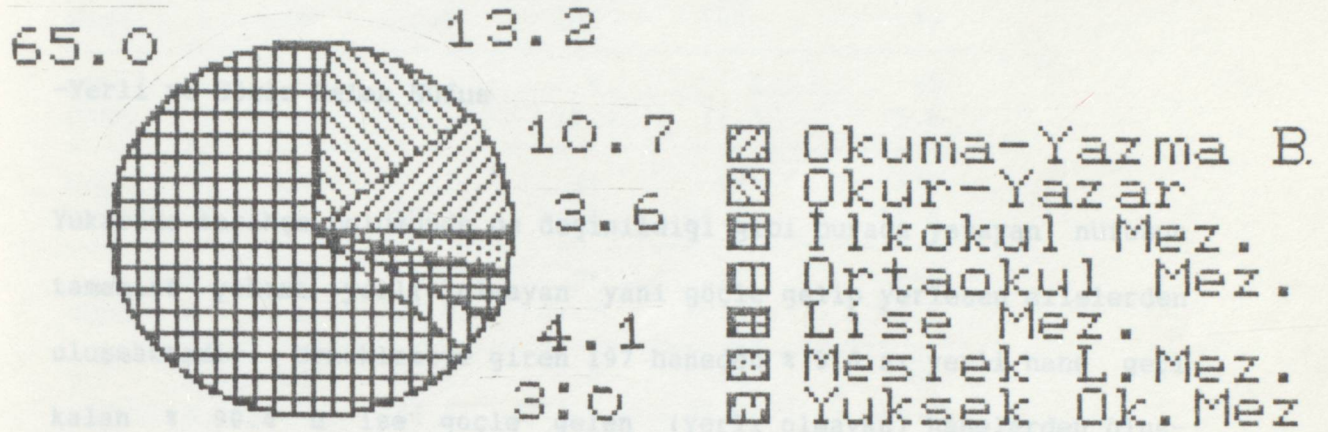
TABLO 6
HANE HALKI EĞİTİM DURUMU

		Tahta Minare	Tevki-i Cafer	Abdi Subaşı	K.Mustafa Paşa	Toplam Nüfus
Toplam	S	215	252	228	214	909
Nüfus	%	100	100	100	100	100
0-6 yaş grubu	S	28	46	21	33	128
	%	13.0	18.3	9.2	15.4	14.1
Öğrenci olan	S	36	41	35	21	133
Nüfus	%	16.7	16.3	15.4	9.8	14.6
Eğitim çağı dışındaki n. (Eğitimi tamam)	S	151	165	172	160	648
	%	70.2	65.3	75.4	74.8	71.3
Okuma yazma bilmez	S	20	37	27	28	112
	%	9.3	14.7	11.8	13.1	12.3
Okur yazar	S	18	13	19	16	66
	%	8.4	5.2	8.3	7.5	7.3
İlkokul mezunu	S	92	99	112	100	403
	%	42.8	39.3	49.1	46.7	44.3
Ortaokul mezunu	S	10	10	7	10	37
	%	4.7	4.0	3.1	4.7	4.1
Lise mezunu	S	10	4	5	5	24
	%	4.7	1.6	2.2	2.3	2.6
Meslek Lis. Mezunu	S	1	2	1	1	5
	%	0.5	0.8	0.4	0.5	0.6
İmam Hatip Lisesi Mezunu	S	-	-	-	-	-
	%	-	-	-	-	-
Yüksek okul Mezunu	S	-	-	1	-	1
	%	-	-	0.4	-	0.1

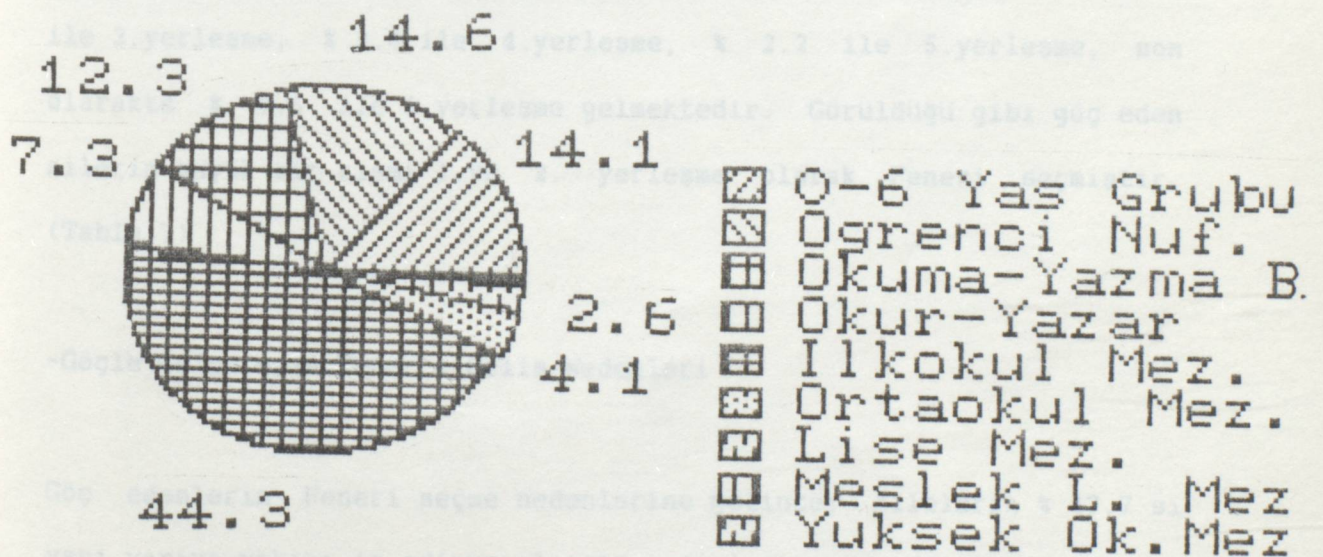
HANE BASKANLARININ EĞİTİM DURUMU

II.2.1.1. NÜFUS MEKAN İLİŞKİSİ

II.2.1.1.1. Cinsiyet Yapısı

HANE HALKI EĞİTİM DURUMU

TABLO 7
FENERİ HANELERİN KAÇINCI YERLEŞMESİ

II.2.2.NÜFUS MEKAN İLİŞKİSİ

II.2.2.1.Göç Yapısı

-Yerli ve Göçle Gelen Nüfus

Yukarıda tarihçe bölümünde de değinildiği gibi burada yaşayan nüfusun tamamına yakını yerli olmayan yani göçle gelip yerleşen ailelerden oluşmaktadır. Örneklemeye giren 197 haneden % 9.6 sı yerli hane geri kalan % 90.4 ü ise göçle gelen (yerli olmayan) hanelerden oluşmaktadır.

-Göçle Gelenlerin Fener'e Yerleşme Sırası

Fener bu ailelerin göç ettiği kaçınıcı yerleşmesi diye baktığımızda, birinci sırada % 44.9 ile 1.yerleşme, % 35.4 ile 2.yerleşme, % 13.5 ile 3.yerleşme, % 3.4 ile 4.yerleşme, % 2.2 ile 5.yerleşme, son olarakta % 0.6 ile 6.yerleşme gelmektedir. Görüldüğü gibi göç eden ailerin büyük bir kısmı 1.ve 2. yerleşme olarak Feneri seçmiştir. (Tablo 7)

-Göçle Gelenlerin Fener'e Geliş Nedenleri

Göç edenlerin Feneri seçme nedenlerine gelince; Ailelerin % 47.7 si yani yarıya yakını iş edinme olanağı nedeni ile, % 34 ü ise konut edinme olanağı nedeni ile seçmişlerdir. Diğer nedenler ise sırası ile şöyledir: % 4.1 işe yakınlık, % 3.5 konutların kirası uygun, % 3

TABLO 7
FENER HANELERİN KAÇINCI YERLEŞMESİ

		Tahta Minare	Tevki-i Cafer	Abdi Subaşı	K.Mustafa Paşa	Toplam Hane
TOPLAM	S	48	44	52	53	197
HANE	%	100	100	100	100	100
YERLİ	S	3	2	8	6	19
HANE	%	6.3	4.5	15.4	11.3	9.6
GOÇLE	S	45	42	44	47	178
G.HANE	%	93.7	95.5	84.6	88.7	90.4
1.	S	14	18	21	27	80
YERL.	%	31.1	42.9	47.7	57.4	44.9
2.	S	20	16	13	14	63
YERL.	%	44.4	38.1	29.5	29.8	35.4
3.	S	8	7	5	4	24
YERL.	%	17.8	16.7	11.4	8.5	13.6
4.	S	2	1	2	2	6
YERL.	%	4.4	2.4	4.5	4.3	3.4
5.	S	1	-	3	-	4
YERL.	%	2.2	-	6.8	-	2.2
6.	S	-	-	-	-	1
YERL.	%	-	-	-	-	0.6

Akrabalara yakınlık, % 0.5 ise ulaşım kolaylığından dolayı Feneri seçmişlerdir. Burdanda anlaşılacağı gibi dışarıdan gelenlerin büyük bir kısmı İstanbul'a iş edinme olanağı nedeni ile gelmişler, ve Fener'ide konut edinme olanağının bulunması (kiraların düşük olması) nedeni ile seçmişlerdir.(Tablo 8)

-Göçle gelen nüfusun geldikleri bölgeler

Hane başkanlarının geldikleri bölgelere baktığımızda, Karadeniz bölgesinden gelenlerin % 50.2 gibi yüksek bir pay aldığı görülmekte, Doğu Anadolu'dan gelenler ise 17.3 ile ikinci sırayı almaktadırlar. Karadeniz ve Doğu Anadolu bölgelerinin iş olanakları kısıtlılığı ve mülksüzleşme nedeni ile yüksek oranda göç veren bölgeler olması buna neden olarak gösterilebilir.(Tablo 9)

Göçle gelen hanelerin geldikleri bölgelere, İstanbul genelinde bakıldığında yine Karadeniz (39.4) ve Doğudan (29.4) gelenlerin ilk sıralarda yer aldıkları görülecektir.(42) Fener'e gelen hanelerin geri kalan kısmı ise, sırasıyla Marmara (12.7), G.Doğu Anadolu, İç Anadolu ve Trakya bölgelerinden gelmişlerdir. Fatih'te de Karadeniz'den gelenler % 36.9 ile birinci, D.Anadolu'dan gelenler ise 34.0 ile ikinci sırada yer almaktadırlar. Görüldüğü gibi Fener, göçle gelen hanelerin orijinleri açısından bağlı bulunduğu ilçe ile paralellik göstermektedir.

-Göçle gelenlerin geliş yıllarına göre dağılımı

Haneler Fener'e geliş yıllarına göre sınıflandırıldığında % 37.1 ile 1980 yılından sonra gelenler ilk sırada yer almaktadırlar. 1971-1980

TABLO 8
FENER'E YERLEŞME NEDENLERİ

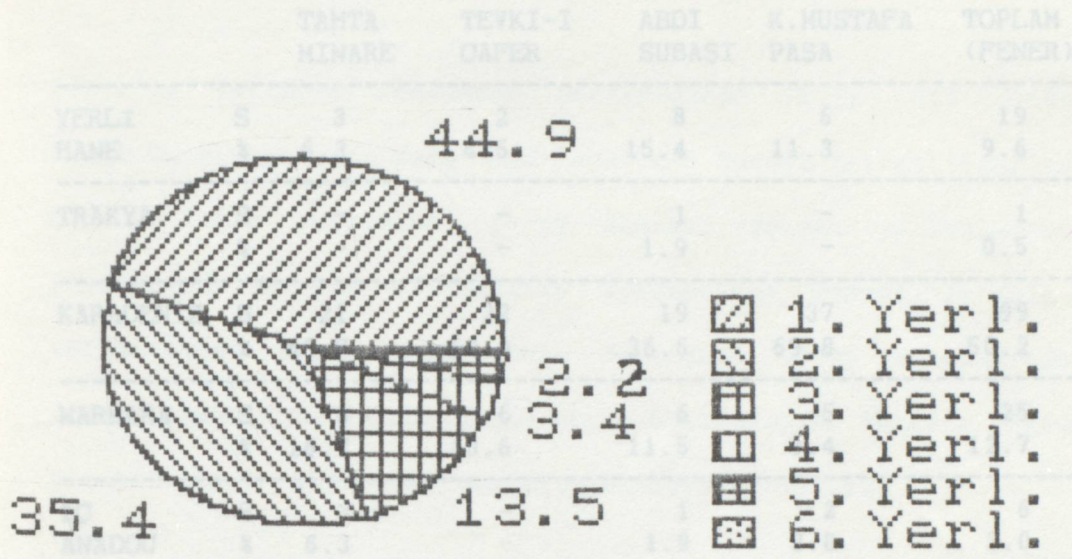
		TAHTA MINARE	TEVKİ-I CAFER	ABDİ SUBAŞI	K.MUSTAFA PAŞA	TOPLAM (FENER)
YERLİ OLMA- YAN HANE	S 45 % 93.8	42 95.4	44 84.6	47 86.7	178 90.4	
A	S 18 % 37.5	20 45.4	23 44.2	23 43.4	84 47.7	
B	S 21 % 43.8	18 40.9	17 32.7	11 20.7	67 34.0	
C	S 2 % 4.2	2 4.5	- -	4 7.5	8 4.1	
D	S 4 % 8.3	1 2.3	1 1.9	1 1.9	7 3.5	
E	S - % -	- -	- -	1 1.9	1 0.5	
F	S - % -	1 2.3	1 1.9	4 7.5	6 3.0	
G	S - % -	- -	- -	- -	- -	
DiĞER NEDENLER	S - % -	- -	2 3.8	3 5.7	5 2.5	
YERLİ HANE	S 3 % 6.2	2 4.6	8 15.4	6 11.3	19 9.6	
TOPLAM HANE	S 48 % 100	44 100	52 100	53 100	197 100	

A:İŞ EDİNME OLANAĞI
D:KİRAŞI UYGUN
G:DAHA İYİ BİR SEMT

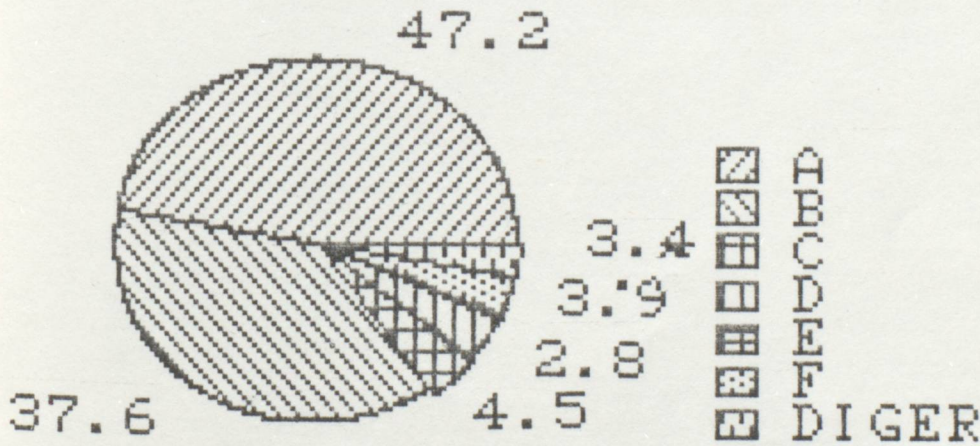
B:KONUT EDİNME OLANAĞI
E:ULAŞIM KOLAYLIĞI

C:İŞE YAKINLIK
F:AKRABALARA YAKINLIK

FENER HANENIN KACINCI YERLESMESİ

FENER'E YERLESME NEDENLERİ

TABLO 9
HANE BAŞKANLARININ GELDİKLERİ BÖLGELER

		TAHTA MINARE	TEVKİ-I CAFER	ABDI SUBAŞI	K.MUSTAFA PAŞA	TOPLAM (FENER)
YERLİ	S	3	2	8	6	19
HANE	%	6.3	4.5	15.4	11.3	9.6
TRAKYA	S	-	-	1	-	1
	%	-	-	1.9	-	0.5
KARADENİZ	S	21	22	19	37	99
	%	43.7	50.0	36.6	69.8	50.2
MARMARA	S	8	6	6	5	25
	%	16.7	13.6	11.5	9.4	12.7
İÇ ANADOLU	S	3	-	1	2	6
	%	6.3	-	1.9	3.8	3.0
G.DOĞU ANADOLU	S	8	2	2	-	12
	%	16.7	4.5	3.9	-	6.1
DOĞU ANADOLU	S	5	12	14	3	34
	%	10.4	27.3	26.9	5.7	17.3
YURTDIŞI	S	-	-	1	-	1
	%	-	-	1.9	-	0.5
TOPLAM	S	48	44	52	53	197
	%	100	100	100	100	100

yılları arasında gelenlerin oranı da yaklaşık '80 sonrası gelenler kadardır (34.8). 1961-1970 arası ve 1960 öncesi Fener'e yerleşen hanelerin oranı ise daha düşüktür (sırasıyla 12.9 ve 15.2). (Tablo 10)

Fener'in tarihçesi bölümüne bakıldığında 19.yy nin ortalarında Fener'de oturan bazı yerli Rum hanelerin burayı terkettiğini ve yerine Osmanlı'ların geçtiğini, 19.yy sonları ve 20. yy başlarında Haliç kıyılarında sanayi alanlarının açılmasıyla Osmanlı'larında burayı terkettiğini söylemiştik. Buna dayanarak 20.yy ortalarından sonra sanayileşmenin ve kırdan kente göçün başlamasıyla Fener'e Anadolu'dan göç edenlerin yerleşmeye başladığını söyleyebiliriz.

1988 yılında yapılan çalışma sonucu 1970 öncesi göçle gelip yerleşen hanelerin düşük oranda olmasını, burada oturanların ekonomik durumu düzeldikten sonra Fener'den ayrılıp başka semte göç etmelerine ve yerlerinede Anadolu'dan yeni gelenlerin yerleşmesine bağlayabiliriz.

HANE BASKANLARININ GELDİKLERİ YERLER

TABLO 10
GÖÇLE GELENLERİN GELİŞ YILLARI

		TAHTA MINARE	TEVKİ-I CAFER	ABDI SUBAŞI	K.MUSTAFA PAŞA	TOPLAM (FENER)
GÖÇLE GELEN	S	45	42	44	47	178
	%	100	100	100	100	100
1960 ÖNCESİ	S	5	7	8	7	27
	%	11.1	16.7	18.2	14.9	15.2
1961- 1970	S	5	3	8	7	23
	%	11.1	7.1	18.2	14.9	12.9
1971- 1980	S	16	15	18	13	62
	%	35.6	35.7	40.9	27.7	34.8
1981 SONRASI	S	19	17	10	20	66
	%	42.2	40.5	22.7	42.6	37.1
YERLİ HANE		3	2	8	6	19
TOPL. HANE		48	44	52	53	197

GÖÇLE GELENLERİN GELİŞ YILLARI

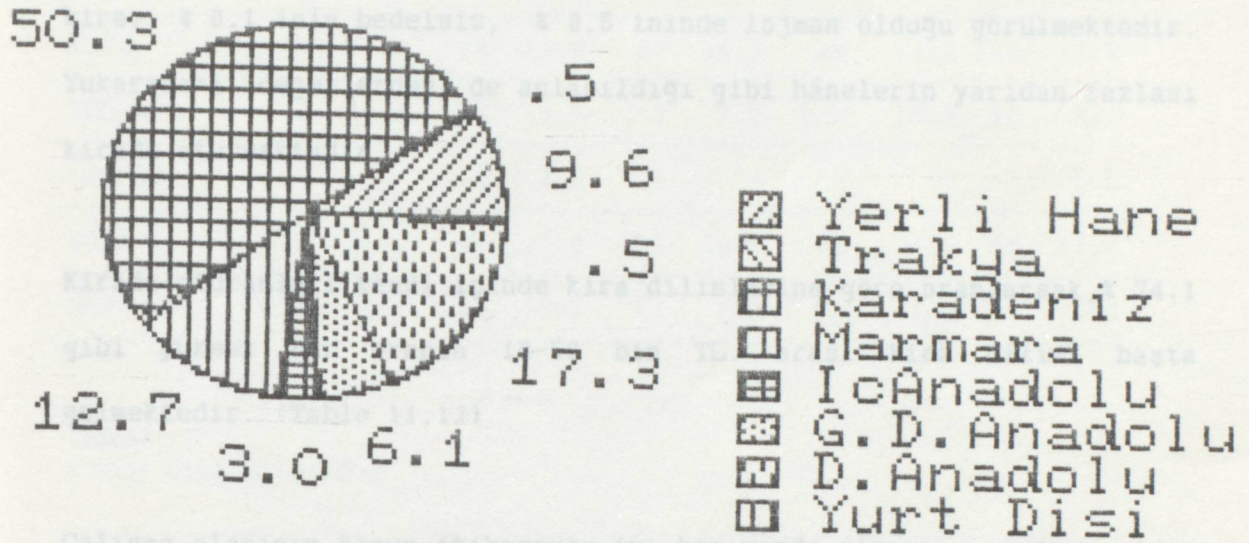

- 1960 Öncesi
- 1961-1970
- 1971-1980
- 1980 Sonrası

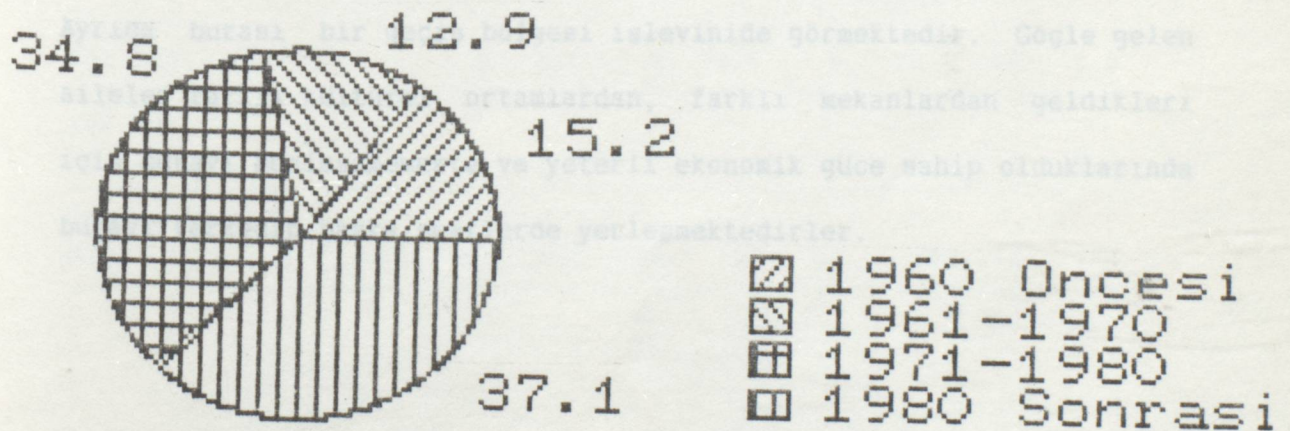
HANE BASKANLARININ GELDİKLERİ BOLGELER

II.2.3.3.Konut Mülkiyet Durumu

Konut mülkiyet durumu incelendiğinde % 34.8'inin mülk, % 50.3'ünün kira ile

GÖÇLE GELENLERİN GELİŞ YILLARI

TABLO 11 MÜLKİYET DURUMU

II.2.2.2.Konut Mülkiyet durumu

Konut mülkiyet durumu incelendiğinde % 34.5 inin mülk, % 56.8 inin kira, % 8.1 inin bedelsiz, % 0.5 ininde lojman olduğu görülmektedir. Yukarıdaki değerlerden de anlaşıldığı gibi hanelerin yarısından fazlası kirada oturmaktadır.

Kirada oturanları kendi içinde kira dilimlerine göre oranlarsak,% 74.1 gibi yüksek bir oranla 10-50 bin TL. arası kira dilimi başta gelmektedir. (Tablo 11,12)

Çalışma alanının konum itibarıyla iyi bir yerde olmasına rağmen (donatı alanlarına yakınlığı, ulaşım kolaylığı, merkeze yakınlığı) kiraların bu derece düşük olması konutların köhneme tehlikesiyle karşı karşıya olduğunu desteklemektedir (Aksaray, Bakırköy, Fatih gibi semtlerde normal bir apartman dairesi 200-400 bin Tl arası.)

Ayrıca burası bir geçiş bölgesi işlevinide görmektedir. Göçle gelen aileler farklı kültürel ortamlardan, farklı mekanlardan geldikleri için burayı benimsememekte ve yeterli ekonomik güce sahip olduklarında burayı terkedip başka semtlerde yerleşmektedirler.

TABLO 11 MÜLKİYET DURUMU

	TAHTA MINARE		TEVKİ-I CAFER		ABDİ SUBAŞI		K.MUSTAFA PAŞA		TOPLAM	
	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%
KİRA	27	56.3	28	63.6	24	46.2	33	62.3	112	56.9
BEDELSİZ	2	4.2	4	9.1	3	5.8	7	13.2	16	8.1
LOJMAN	-	-	1	2.3	-	-	-	-	1	0.5
MÜLK	19	39.6	11	25.0	25	48.1	13	24.5	68	34.5
TOP.HANE	48	100	44	100	52	100	53	100	197	100

TABLO 12
KONUT KİRA DİLİMLERİ

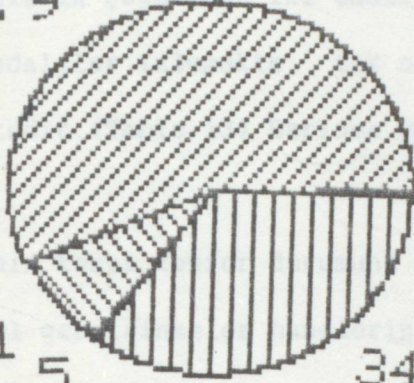
	TAHTA MINARE		TEVKİ-I CAFER		ABDİ SUBAŞI		K.MUSTAFA PAŞA		TOPLAM	
	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%
TL										
10 000-										
50 000	23	85.2	23	82.1	14	58.3	23	69.7	83	74.1
50 001-										
75 000	3	11.1	4	14.3	7	29.2	4	12.1	18	16.1
75 001-										
100 000	-	-	1	3.6	3	12.5	6	18.2	10	8.9
100 001 ve üstü	1	3.7	-	-	-	-	-	-	1	0.9
TOPLAM KİRA	27	100	28	100	24	100	33	100	112	100

MULKIYET DURUMU

II.2.2.3 Konut Durumu, Konut Konfor Durumu

Alanın sosyal yapısını açıklamak için barınma yoğunluğu ve konut konfor durumu veri oluşturmaktadır. Yapılan incelemeye göre

56.9

- ▨ Kira
- ▨ Bedelsiz
- ▨ Lojman
- ▨ Mülk

de açıkladığımız gibi, Genişli döneminde, sosyal sınıflarında bu veriyi tanımlamak için, barınma yoğunluğu ve konut konfor durumu verileriyle bağlantılıdır. (Tablo 14)

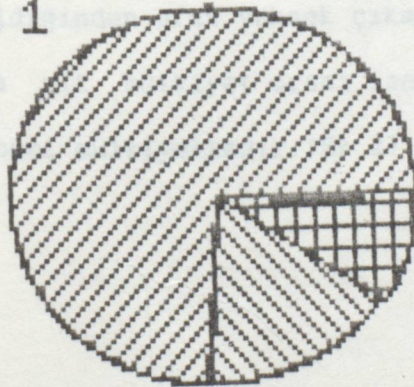
KONUT KIRA DİLİMLERİ

II.2.2.4 Sosyal Sınıflar

Yaklaşık 17 hektarlık alanın yarısı yakını Belediye mülkiyetindedir.

Alanın sosyal yapısını, yakındaki sosyal alanların bir bölümü dahil

74.1

- ▨ 10.000-50.000
- ▨ 50.001-75.000
- ▨ 75.001-100.000
- ▨ 100.001 üstü

16.1

II.2.2.3.Konut Barınma Yoğunluğu, Konut Konfor Durumu

Alanın sosyal yapısını açıklamak için barınma yoğunluğu ve konut konfor durumunda veri oluşturacaktır. Yerinde yapılan incelemeye göre hanelerin yoğunluğu iki odalı konutlardan oluşmaktadır (% 42.6). Bunu üç odalılar izlemekte, tek odalı konutların oranı ise en sonda gelmektedir.(Tablo 13) Barınma yoğunluğu 1.8 dir.

Alanın konut konfor durumuna bakıldığında; Tuvalet, su, elektrik gibi temel gereksinimler hanelerin yaklaşık tamamında bulunmakla birlikte banyo yada duş birimi büyük bir kısmında yoktur. Bunu yukarıda Bölüm 1 de açıkladığımız gibi Osmanlı döneminde, azınlık mahallelerinde su sarfiyatını azaltmak için, banyo vb. birimlerin yapılmasına izin verilmemesine bağlayabiliriz.(Tablo 14)

II.2.2.4.Arazi Sahipliliği

Yaklaşık 12 hektarlık alanın yarıya yakını Belediye mülkiyetindedir. Çalışma alanı içinde, kıyıdaki yeşil alanların bir bölümü dahil edildiğinden oran yüksek çıkmıştır(41.7). Vakıf ve Maliye gibi kurumlara ait mülkiyet oranı ise düşüktür(11.1). Alanın geri kalan bölümü de özel mülkiyettedir.(Ek 2)

TABLO 13
KONUT BARINMA YOĞUNLUĞU

		TAHTA MINARE	TEVKİ-I CAFER	ABDI SUBAŞI	K.MUSTAFA PAŞA	TOPLAM (FENER)
TOPLAM HANE		48	44	52	53	197
1 ODALI HANE	S %	6 12.5	6 13.6	3 5.8	6 11.3	21 10.7
2 ODALI HANE	S %	19 39.6	20 45.5	22 42.3	23 43.4	84 42.6
3 ODALI HANE	S %	15 31.2	10 22.7	18 34.6	18 33.9	61 31.0
4 ODALI HANE	S %	5 10.4	2 4.5	7 13.5	6 11.3	20 10.1
5 ODALI HANE	S %	3 6.3	6 13.6	2 3.8	- -	11 5.6
TOP.NÜFUS		215	252	228	214	909
TOPLAM ODA SAYISI		124	114	139	130	507
BARINMA YOĞ. kişi/oda		1.7	2.2	1.6	1.6	1.8

KONUT KONFOR DURUMU

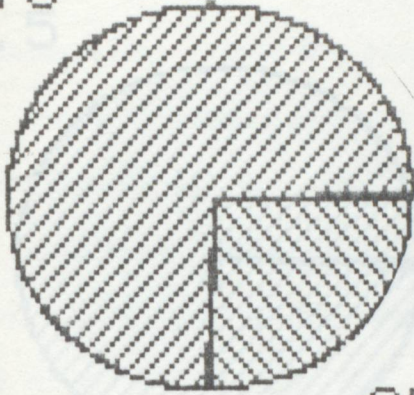
TABLO 14
KONUT KONFOR DURUMU

	TAHTA MINARE				TEFKİ-İ CAFER				ABDİ SUBAŞI				K.MUSTAFA PAŞA			
	VAR	%	YOK	%	VAR	%	YOK	%	VAR	%	YOK	%	VAR	%	YOK	%
MUTFAK	31	64.6	17	35.4	28	63.6	16	36.4	42	80.8	10	19.2	46	86.8	7	13.2
BAN-DUŞ	15	31.3	33	68.7	11	25.0	33	75.0	28	53.8	24	46.2	23	43.4	30	56.6
WC	47	97.9	1	2.1	44	100	-	-	52	100	-	-	53	100	-	-
SU	47	97.9	1	2.1	43	97.7	1	2.3	52	100	-	-	51	96.2	2	3.8
ELEKTRİK	47	97.9	1	2.1	44	100	-	-	52	100	-	-	53	100	-	-
KANALİZ.	47	97.9	1	2.1	44	100	-	-	52	100	-	-	53	100	-	-
TELEFON	22	45.8	26	54.2	8	18.2	36	81.8	8	15.4	44	84.6	12	22.6	41	77.4

	FENER TOPLAMI			
	VAR	%	YOK	%
MUTFAK	147	74.6	50	25.4
BAN-DUŞ	77	39.1	120	60.9
WC	196	99.5	1	0.5
SU	193	98.0	4	2.0
ELEKTRİK	196	99.5	1	0.5
KANALİZ.	196	99.5	1	0.5
TELEFON	50	25.4	147	74.6

KONUT KONFOR DURUMU

74.6

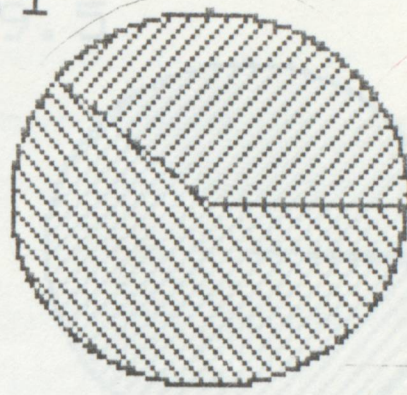

25.4

(Mutfak)

(Elektrik)

39.1

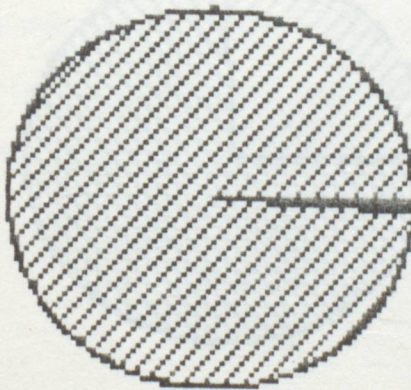

60.9

(Banyo-Dus)

(Kanalizasyon)

99.5

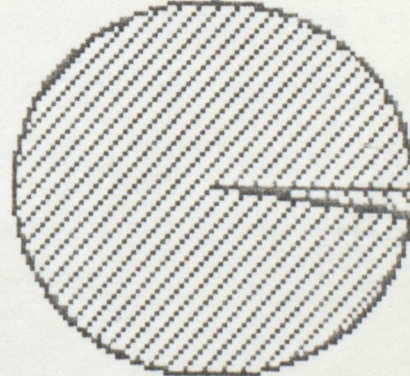

.5

(WC)

(Tesisat)

98.0

2.0

(Su)

Var
Yok

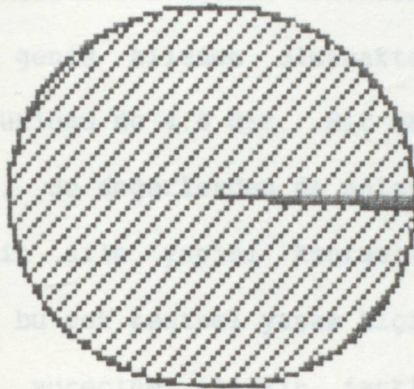
KONUT KONFOR DURUMU

II.1.2.4. Aile Yapısı

-Hanelerin aile tipleri dağılımı

-Hane büyüklüğü, Aile büyüklüğü

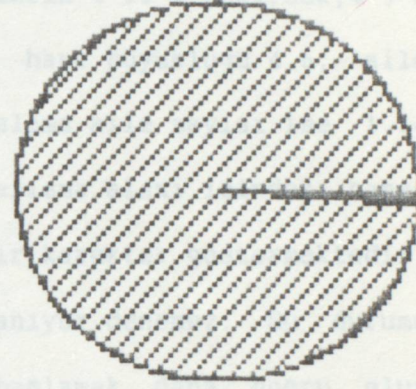
99.5

.5

(Elektrik)

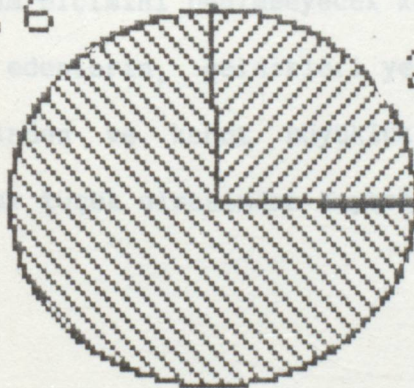
99.5

.5

(Kanalizasyon)

74.6

25.4

(Telefon)

▨ Var
□ Yok

TABLO 15
HANELERİN AİLE TİPLERİ DAĞILIMI
II.2.2.5.Aile Yapısı

-Hanelerin aile tipleri dağılımı

-Hane büyüklüğü, Aile büyüklüğü

Çalışma alanı içinde örneklemeye giren hanelerin % 91 i çekirdek,% 9 u da geniş aileden oluşmaktadır. Ortalama hane büyüklüğü 4.6, aile büyüklüğü de 4.0 dır. Bir haneye düşen ortalama aile sayısı ise 1.14 tür. Bu değerlerden de anlaşılacağı gibi çalışma alanı içindeki hanelerin aile yapısı kentsel yapıya yakın bir karakter göstermektedir. Ama bu pek kentsel yaşam biçiminden kaynaklanıyor denemez. Bu durumu göç sürecine ilişkin farklı nedenlere bağlamak daha doğru olur kanısındayım. (Tablo 15,16,17)

Hanelerin büyük çoğunluğunun 1970 sonrası göçle geldiğini söylemiştik, yani henüz birinci kuşağın yer aldığı ve ikinci kuşağa geçilemeyecek kadar sürenin kısa olduğu görülmektedir. Bu zaman sürecide kentsel yaşam biçimini benimseyecek kadar uzun bir süreç değildir. Bu durumda göç edenlerin, geldikleri yerden çekirdek aile biçiminde göç ettiklerinden ve konut büyüklüklerinin de geniş aileyi barındıramayacak kadar küçük olmasından kaynaklanıyor denebilir.

TABLO 15
HANELERİN AİLE TİPLERİ DAĞILIMI

BÖLGELER	T.HANE SAYISI		ÇEKİRDEK AİLE HANE SAYISI		GENİŞ AİLE HANE SAYISI	
	S	%	S	%	S	%
Tahta Minare	48	100	41	85.4	7	14.6
Tevki-i Cafer	44	100	38	86.4	6	13.6
Abdi Subaşı	52	100	50	96.1	2	3.9
K.Mustafa Paşa	53	100	50	94.3	3	5.7
TOPLAM	197	100	179	90.9	18	9.1

KONUT BARINMA YOĞUNLUĞU

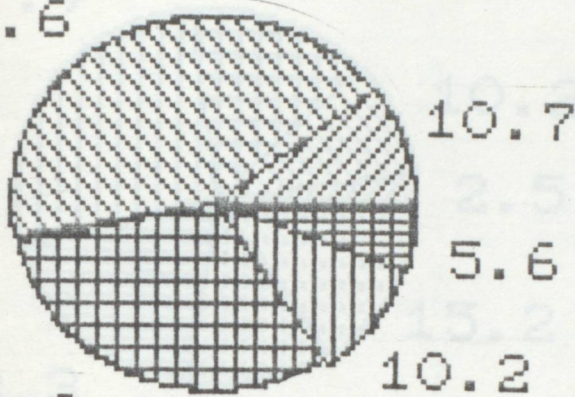
TABLO 16
HANE HALKI BÜYÜKLÜKLERİ DAĞILIMI

		TAHTA MINARE	TEVKİ-I CAFER	ABDI SUBAŞI	K.MUSTAFA PAŞA	TOPLAM
TOPLAM	S	48	44	52	53	197
HANE	%	100	100	100	100	100
NUFUS		215	252	228	214	909
1 KİŞİ	S	2	-	1	2	5
	%	4.2	-	1.9	3.8	2.5
2 KİŞİ	S	6	3	6	5	20
	%	12.5	6.8	11.5	9.4	10.1
3 KİŞİ	S	10	3	7	9	29
	%	20.8	6.8	13.5	16.9	14.7
4 KİŞİ	S	10	10	15	19	54
	%	20.8	22.7	28.8	27.1	27.4
5 KİŞİ	S	8	12	10	6	36
	%	16.7	27.3	19.2	8.6	18.3
6 KİŞİ	S	5	5	7	6	23
	%	10.4	11.4	13.5	8.6	11.7
7 KİŞİ	S	7	11	6	6	30
VE ÜSTÜ	%	14.6	25.0	11.5	8.6	15.2
ORT.HANE BÜYÜKLÜĞÜ		4.5	5.7	4.4	4.0	4.6

☑ Çekirdek Aile
☑ Geniş Aile

KONUT BARINMA YOGUNLUGU

42.6

31.0

10.2

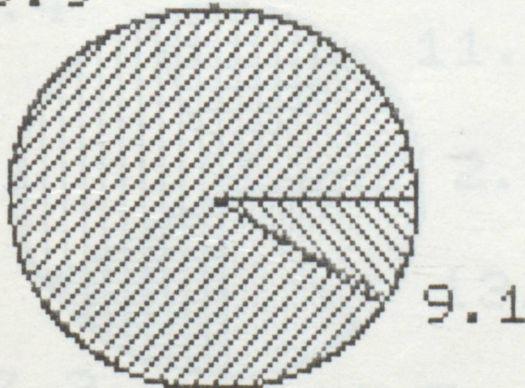
5.6

10.7

1	Odalı	1 Hane
2	Odalı	1 Hane
3	Odalı	1 Hane
4	Odalı	1 Hane
5	Odalı	1 Hane

HENELERİN AİLE TİPLERİ DAĞILIMI

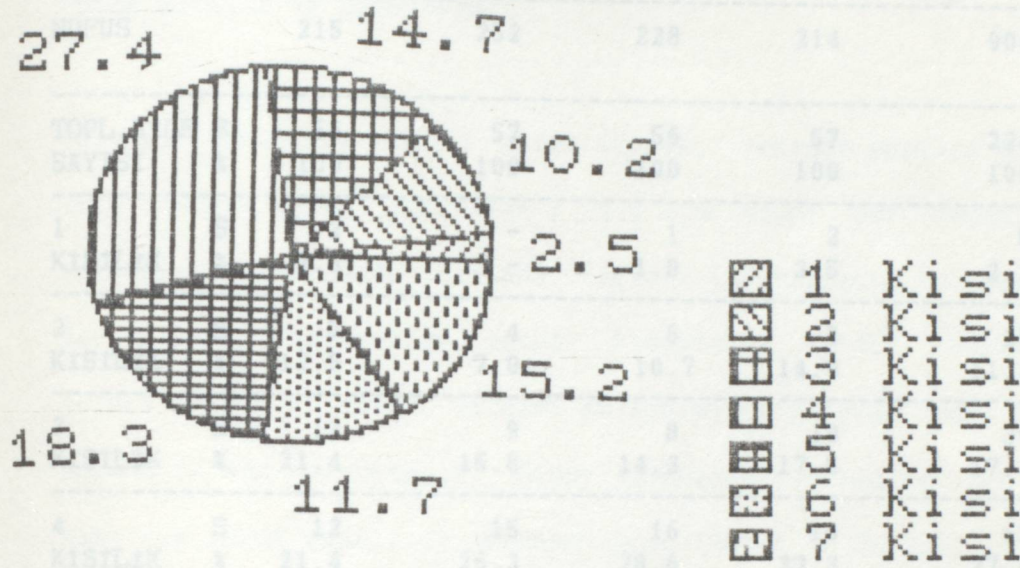
90.9

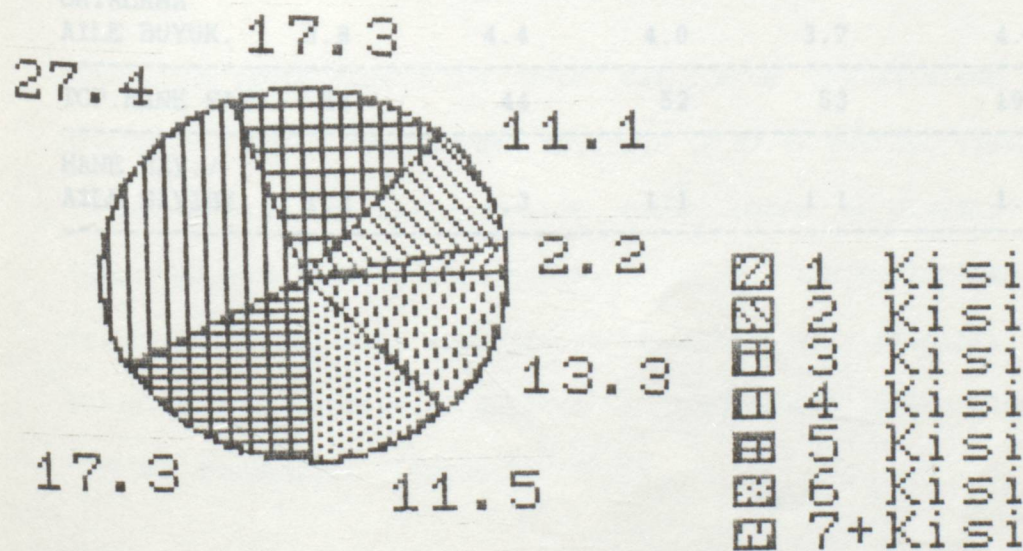
9.1

1	Cekirdek Aile
2	Genis Aile

HANE HALKI BUYUKLUKLERI DAGILIMI

AILE BUYUKLUKLERI DAGILIMI

TABLO 17
AİLE BÜYÜKLÜKLERİ DAĞILIMI

		TAHTA MINARE	TEVKİ-I CAFER	ABDI SUBAŞI	K.MUSTAFA PAŞA	TOPLAM (FENER)
NÜFUS		215	252	228	214	906
TOPL.AİLE S		56	57	56	57	226
SAYISI	%	100	100	100	100	100
1	S	2	-	1	2	5
KİŞİLİK	%	3.6	-	1.8	3.5	2.2
2	S	7	4	6	8	25
KİŞİLİK	%	12.5	7.0	10.7	14.0	11.1
3	S	12	9	8	10	39
KİŞİLİK	%	21.4	15.8	14.3	17.5	17.3
4	S	12	15	16	19	62
KİŞİLİK	%	21.4	26.3	28.6	33.3	27.4
5	S	10	12	11	6	39
KİŞİLİK	%	17.8	21.0	19.6	10.5	17.3
6	S	6	6	8	6	26
KİŞİLİK	%	10.7	10.5	14.3	10.5	11.5
7 +	S	7	11	6	6	30
KİŞİLİK	%	12.5	19.3	10.7	10.5	13.3
ORTALAMA AİLE BÜYÜK.		3.8	4.4	4.0	3.7	4.0
TOP.HANE SAY.		48	44	52	53	197
HANE SAY./ AİLE SAYISI		1.2	1.3	1.1	1.1	1.2

II.2.2.6.Fizik Mekan Yapısı ve Nüfus ilişkisi

-Bina nitelik ve nicelikleri

Çalışma sınırları içine giren alanda, yerinde yapılan birebir yapı tespitlerine göre, yapıların % 73.6 gibi büyük bir çoğunluğu konut kullanımlıdır. Bunun dışında ticaret ile birlikte kullanılan (zemin kat ticaret, üst katlar konut) konutlarda vardır. Bunların oranı ikinci sırada (% 16.6), ticaret kullanımlı yapıların oranı ise 3.5 ile üçüncü sırada gelmektedir. Diğer işlevlere ait yapılar ise 0.2 ve 1.5 gibi çok küçük oranlarda bulunmaktadır.(Tablo 18 Ek 3,4)

Alandaki ticaret birimleri genellikle günlük gereksinmelere yönelik ve mahalle ölçeğinde küçük unitelerden oluşmaktadır, ve sahilde Fener kapısı etrafında yoğunlaşmışlardır. Bu verilere dayanarak söz konusu alan bir konut alanıdır diyebiliriz.

Binaların yapım cinslerine göre dağılımına baktığımızda büyük çoğunlukla, kagir yapılardan oluştuğu (% 89.4) görülür (Tablo 19,Ek 5) ve yarından fazlası hafif onarım gerektirecek durumdadır (% 57.2). (Kapı-pencere tamiri, boya-badana, sıva vb. tamiratlar).% 22.2 si ise iyi denebilecek, yani yalnızca birtakım boya vb. işlemleri, 19.4 ü ise taşıyıcı sistemlerinde, doğrama ve döşemelerde ağır onarım gerektirecek durumdadır. (Tablo 20, Ek 6)

Alan, fiziksel olarak tarihi mekan ve yapılarını, büyük ölçüde korumakla birlikte, yer yer tahribatlar görülmektedir. Gerekli

TABLO 18
BİNA İŞLEVLERİ

	SAYI	%
KONUT	288	73.8
KONUT+TİCARET	65	16.7
TİCARET	14	3.6
DEPO	5	1.3
KONUT+DEPO	4	1.0
MÜŞTEMİLAT	3	0.7
EĞİTİM	1	0.2
DİNİ TESİS	3	0.7
HAMAM	1	0.2
BOŞ BİNALAR	6	1.6
TOPLAM	391	100

☒ Konut
☒ Konut+Ticaret
☒ Ticaret
☒ Depo
☒ Konut+Depo
☒ Müstemilat
☒ Eğitim
☒ Dini Tesis
☒ Hamam
☒ Bos Binalar

TABLO 19
BİNA YAPIM SİSTEMİ

	SAYI	%
BETONARME	32	8.2
KAGIR	350	89.4
AHŞAP	9	2.4
TOPLAM	391	100

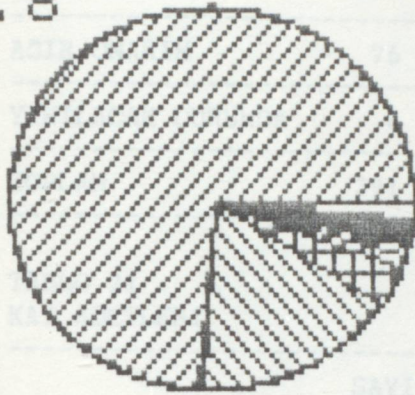
☒ Betonarme
☒ Kagir
☒ Ahşap

BINA ISLEVLERI

Tablo 23
Bina Durumları

	Sayı	%
İyi Durumda	87	22.2
Orta Durumda	224	57.2
Kötü Durumda	99	25.4

73.8

3.6

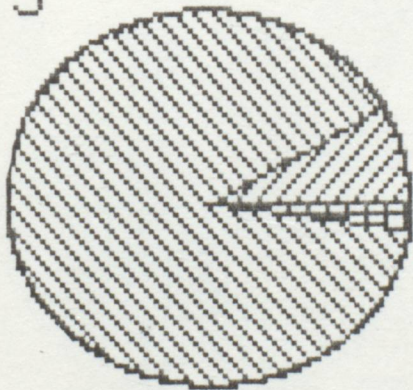
16.7

- ☒ Konut
- ☒ Konut+Ticaret
- ☐ Ticaret
- ☐ Depo
- ☐ Konut+Depo
- ☐ Mustemilat
- ☐ Eğitim
- ☐ Dini Tesis
- ☐ Hamam
- ☒ Bos Binalar

BINA YAPIM SİSTEMLERİ

4+ Katlı	10	2.3
TOPLAM	391	100

89.5

8.2

2.3

- ☒ Betonarme
- ☒ Kagir
- ☐ Ahsap

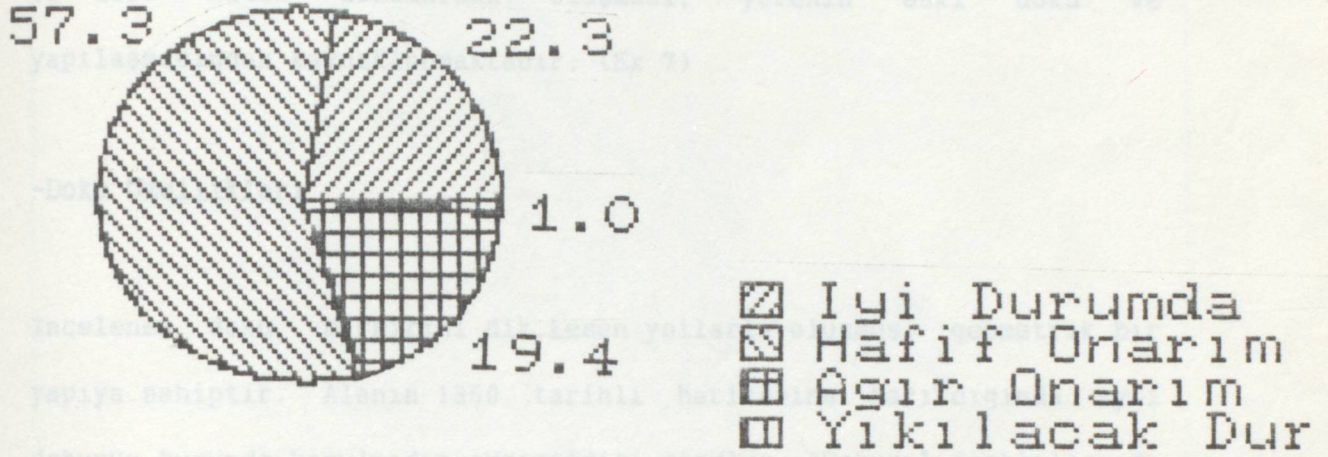
TABLO 20
BİNA DURUMLARI

	SAYI	%
İYİ DURUMDA	87	22.2
HAFİF ONARIM	224	57.2
AĞIR ONARIM	76	19.4
YIKILACAK DURUMDA	4	1.2
TOPLAM	391	100

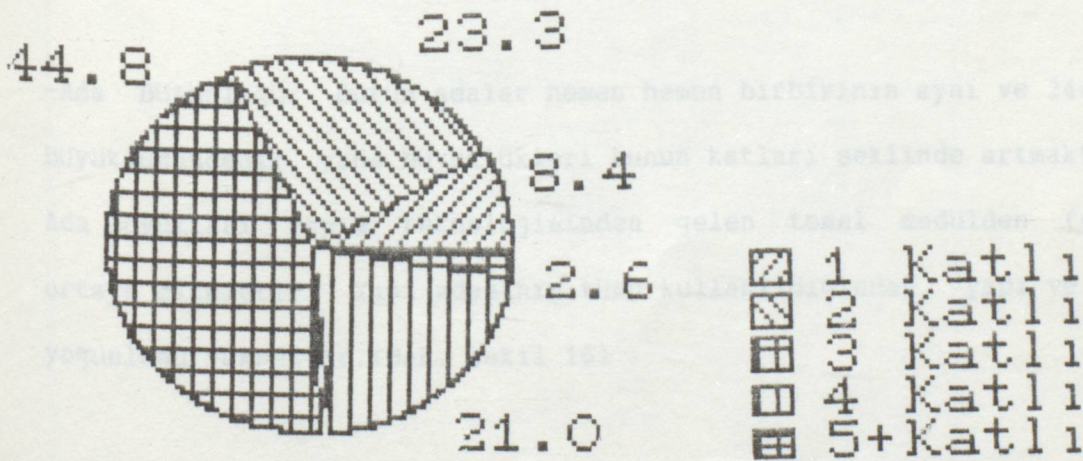
TABLO 21
KAT ADETLERİ

	SAYI	%
1 KATLI	33	8.4
2 KATLI	91	23.3
3 KATLI	175	44.7
4 KATLI	82	21.1
5+ KATLI	10	2.5
TOPLAM	391	100

BINA DURUMLARI

KAT ADETLERİ

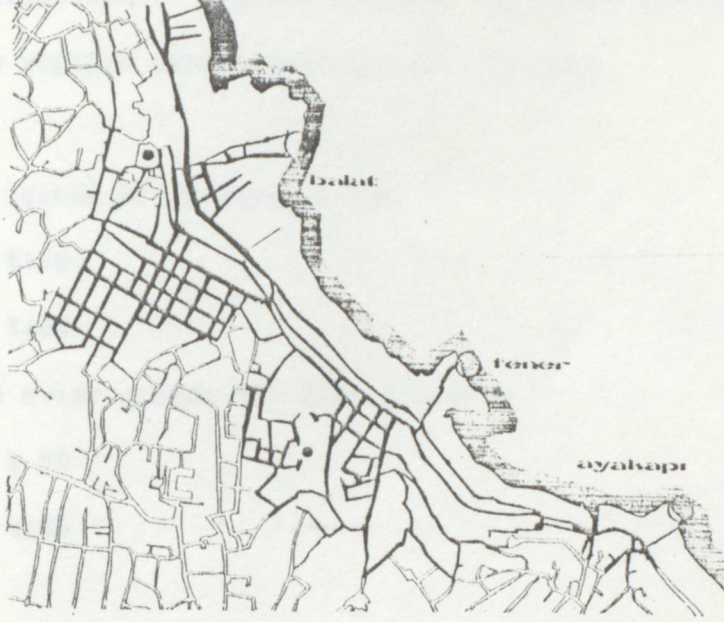
önlemler alınmadıkça tahribat oranının artabileceği açıktır.

Binaların kat adetleri incelendiğinde; Üç ve dört katlı binaların oranı ağırlıktadır. Bir, iki, beş ve altı katlı binalarda bulunmakla birlikte oransal olarak daha düşüktür (Tablo 21). Alanın ağırlıkla üç ve dört katlı binalardan oluşması, yörenin eski doku ve yapılaşmasından kaynaklanmaktadır. (Ek 7)

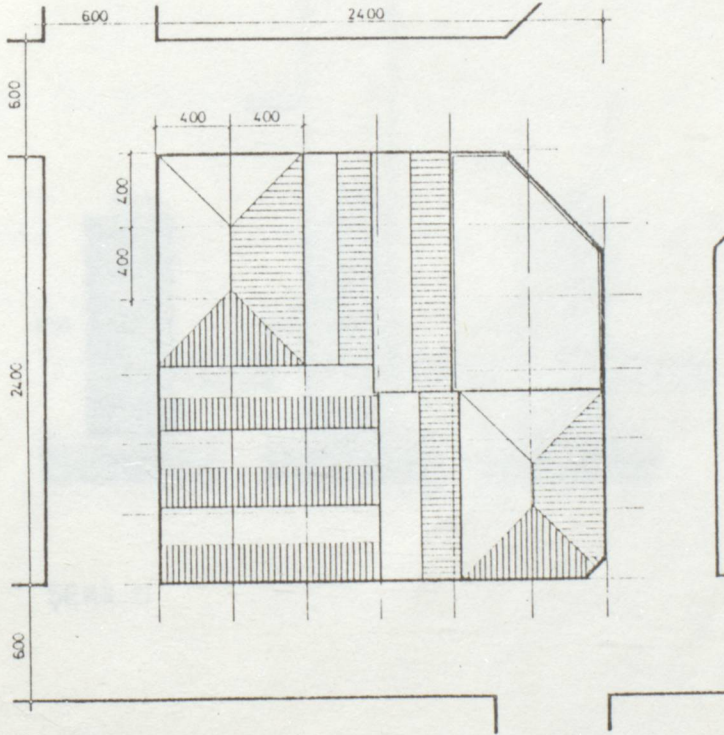
-Doku Özellikleri

İncelenen doku, birbirini dik kesen yollarla oluşmuş, geometrik bir yapıya sahiptir. Alanın 1850 tarihli haritasına bakıldığında aynı dokunun bugünde bozulmadan süregeldiği görülür. "Dokusal farklılaşmada ilginç bir çelişki, Eyüp'le Fener-Balat yapısı arasında gözlenmektedir. İslam dünyasının önemli merkezlerinden olan Eyüp, bu kökene dayalı bir yapılanmayı yansıtmakta, spontane, zaman sürecinde eklemeler ve belirli örgütlenmeye dayalı bütünlük, geometrik düzenden uzak birimler şeklinde oluşmaktadır. Buna karşılık Fener-Balat dokusu ortogonaldir." (Şekil 9)

-Ada Bütünlüğü; Bütün adalar hemen hemen birbirinin aynı ve 24*24 m. büyüklüğündedir, yada büyüklükleri bunun katları şeklinde artmaktadır. Ada boyutları yapım teknolojisinden gelen temel modülden (4*4m.) ortaya çıkmıştır. Yapı adasının tümü kullanıldığından, yapı ve nüfus yoğunluğu yüksektir.(Bak. şekil 10)

ŞEKİL 9 (Mimarlık 1978/1)

ŞEKİL 10 (Mimarlık 1978/4)

-Parsel kullanımının bugünkü emsaller açısından irdelenmesi; Buraya özgü üç tip yapının parsel kullanımları şöyledir.

Kat yükseklikleri;

1. Ada içinde bir parsel 4*10 m.

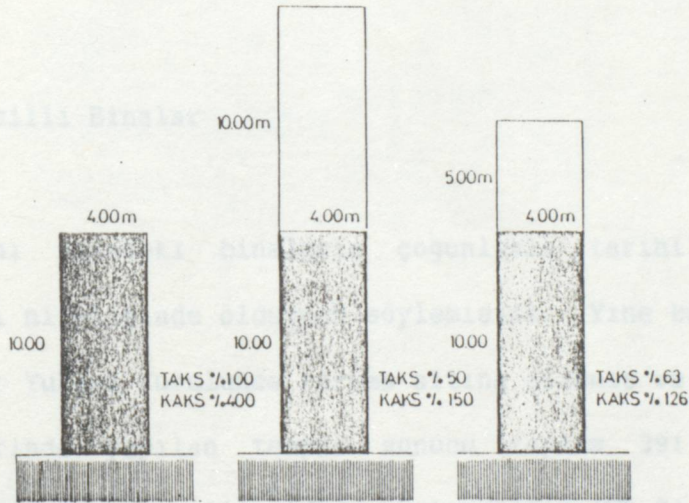
TAKS: %100

KAKS: %400

2. Sıra evler içinde bir parsel 4*20 m.

TAKS: % 50

KAKS: %150

ŞEKİL 11

-Yapı bütünlüğü;

Cepheler genellikle 4.00 m.

Kat yükseklikleri;

2 katlı: Giriş kat ve üst katta ortada konsol çıkmış,

3 katlı: Giriş kat ve birinci katta konsol, ikinci
katta konsol üstü balkon,

4 katlı: Giriş, birinci ve ikinci katta konsol, üçün-
cü katta konsol üstü balkon,

Cephe açıklığı; % 40 (Cephe üzerinde açıklık oranı)

Yapım tekniği ; Zemin kat taş,

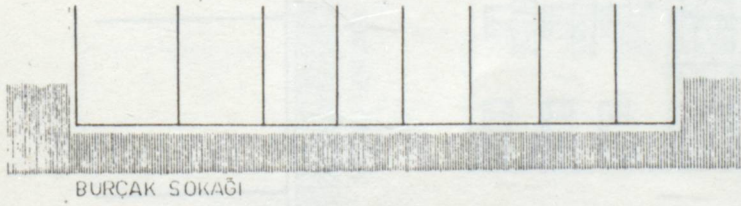
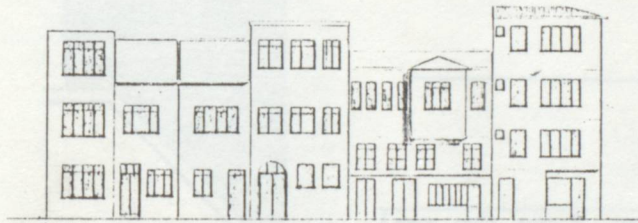
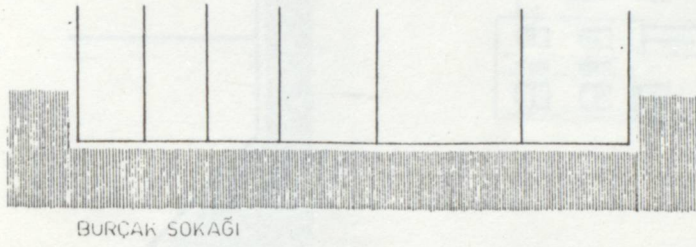
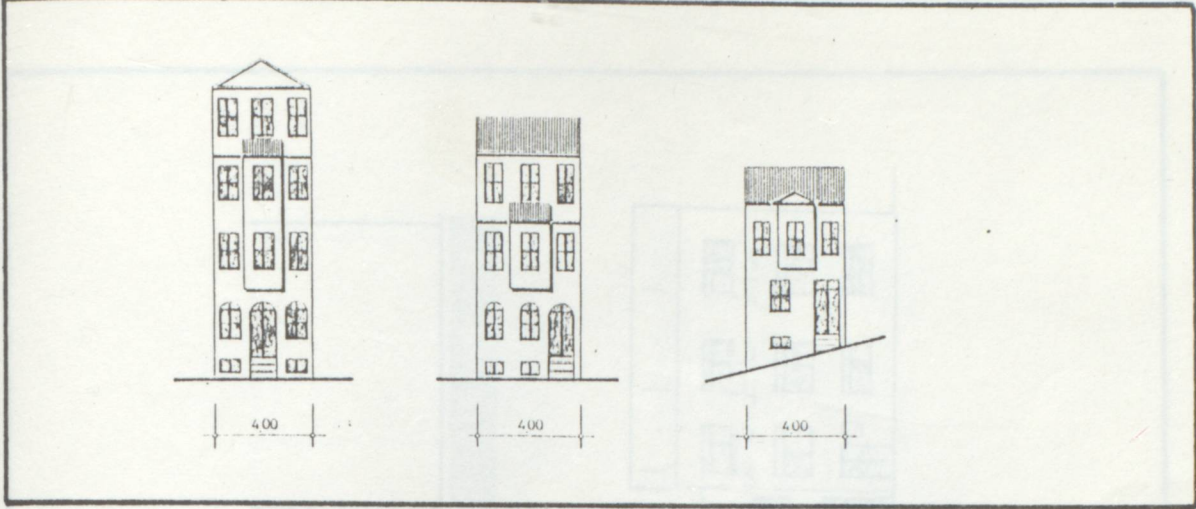
Üst katlar tuğla,

Döşemeler volta (43)

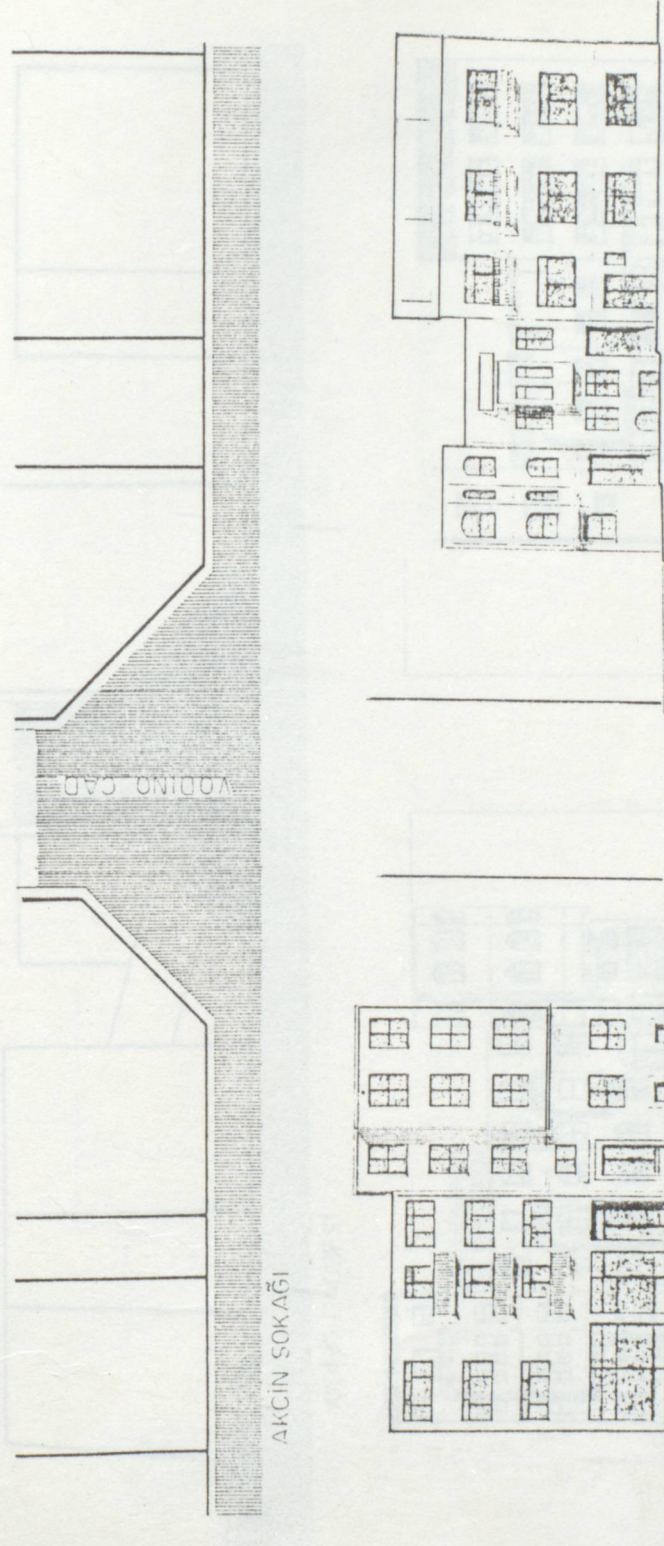
II.2.2.7.Tescilli Binalar

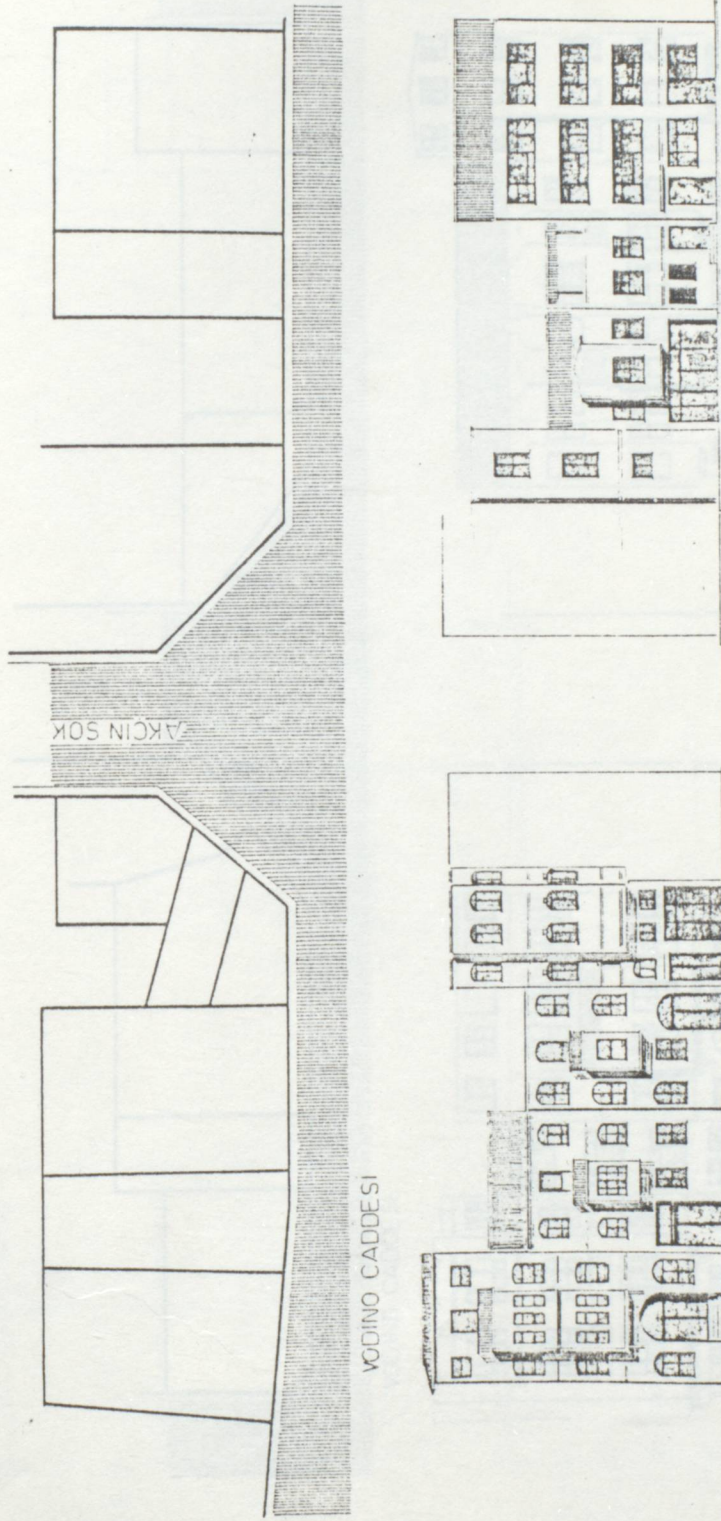
Çalışma alanı içindeki binaların çoğunlukla tarihi ve korunması gerekli yapı niteliğinde olduğunu söylemiştik. Yine bu binaların bir kısmı Anıtlar Yüksek Kurulunca koruma altına alınmış ve tescil edilmiştir. Yerinde yapılan tespit sonucu toplam 391 adet binanın yaklaşık % 50'sinin tescilli olduğu saptanmıştır.(Ek 8)

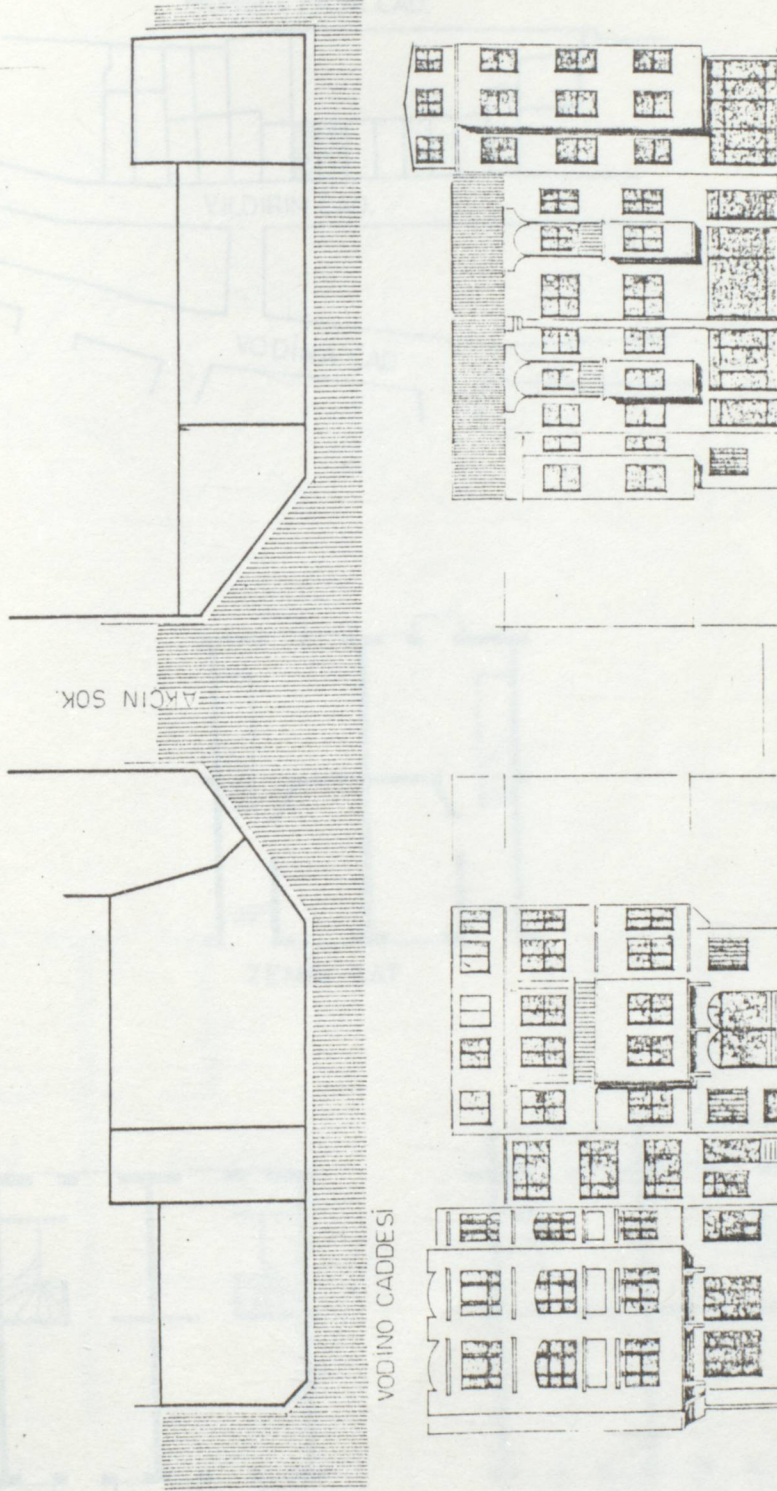
SEKİL 12

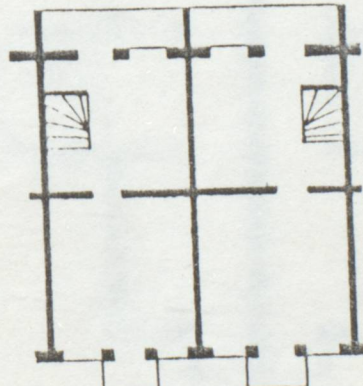
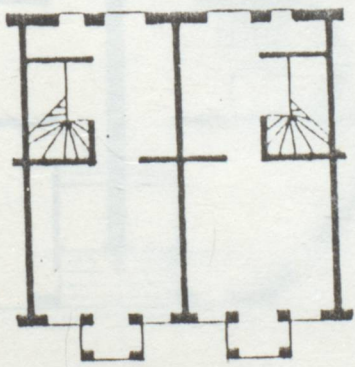
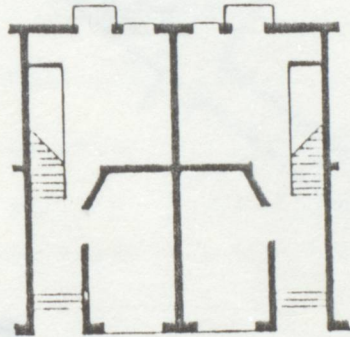
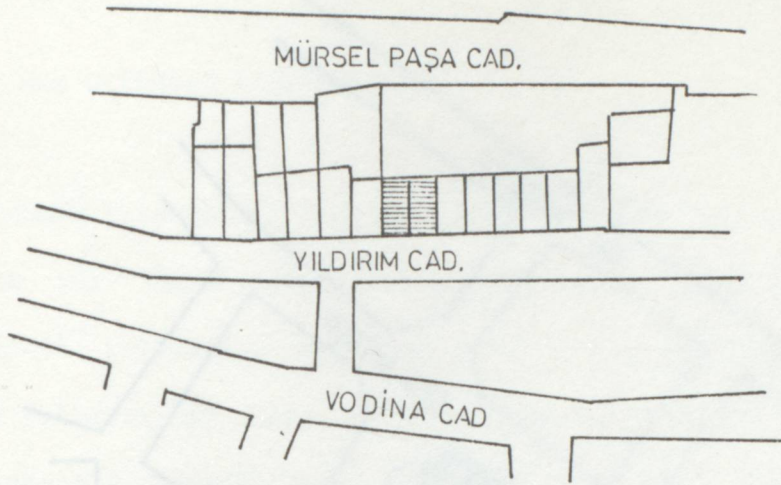

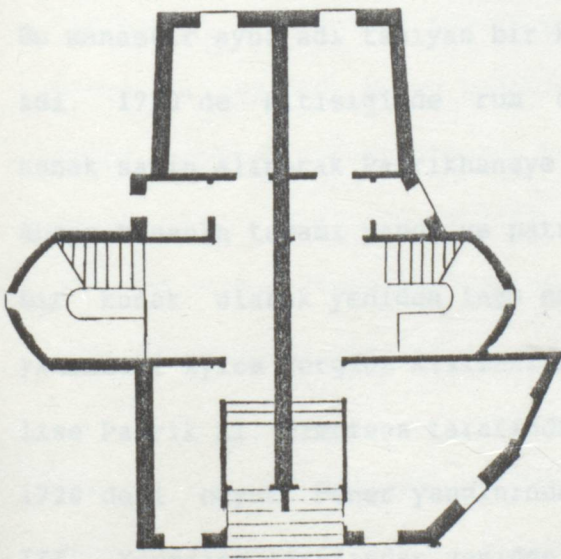
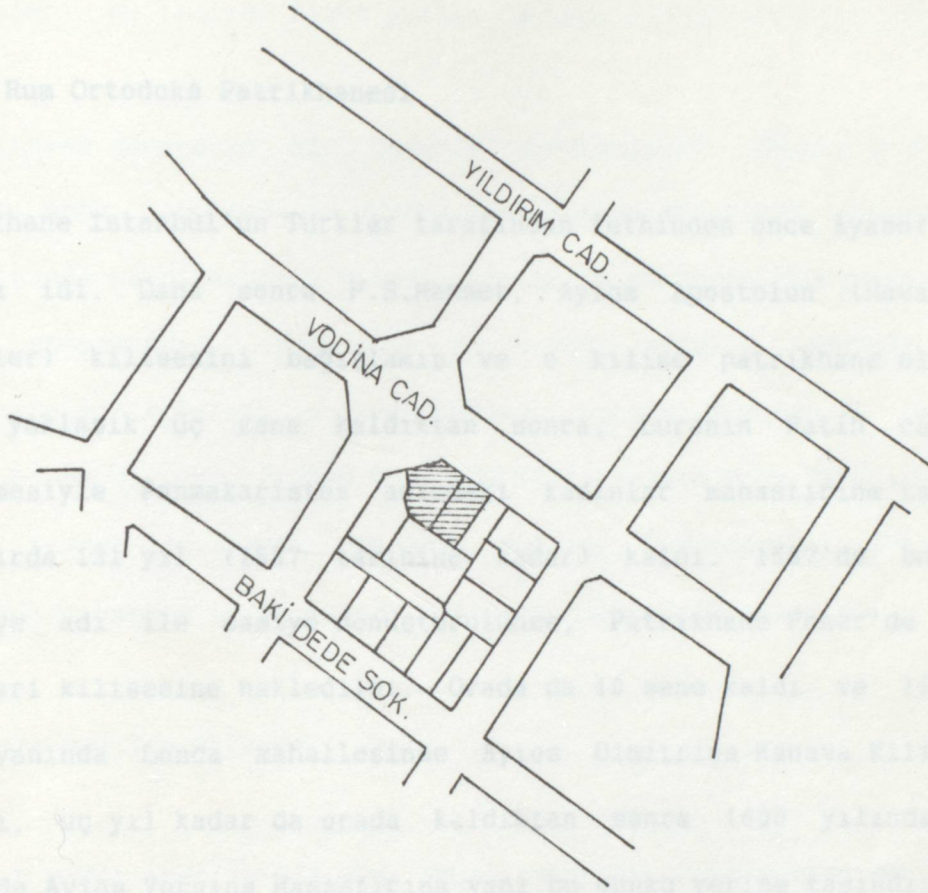
ŞEKİL 12e

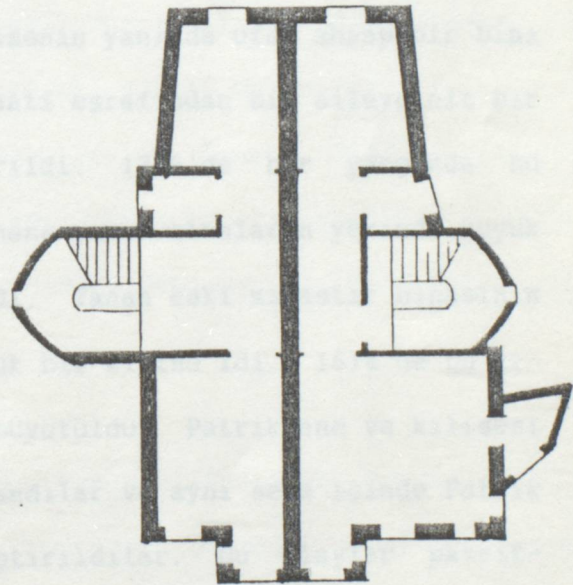

GİRİŞ KAT

I.KAT

II.2.2.8.Tarihi Binalar

-Fener Rum Ortodoks Patrikhanesi

"Patrikhane İstanbul'un Türkler tarafından fethinden önce Ayasofya'nın yanında idi. Daha sonra F.S.Mehmet, Ayios Apostolon (Havariyun, Havariler) kilisesini bağışlamış ve o kilise patrikhane olmuştur. Burada yaklaşık üç sene kaldıktan sonra, buranın Fatih camii'ne çevrilmesiyle Panmakaristos adındaki kadınlar manastırına taşındı. Manastırda 131 yıl (1587 tarihine kadar) kaldı. 1587'de burasıda "Fethiye adı ile camiye dönüştürülünce, Patrikhane Fener'de Panaia Vahsarari kilisesine nakledildi. Orada da 10 sene kaldı ve 1597 de Blat yanında Lonca mahallesinde Ayios Dimitrios Kanava Kilisesine taşındı, üç yıl kadar da orada kaldıktan sonra 1600 yılında yine Fener'de Ayios Yorgios Manastırına yani bu günkü yerine taşındı."

Bu manastır aynı adı taşıyan bir kilisenin yanında ufak ahşap bir bina idi. 1720'de bitişğinde rum cemaati eşrafından bir aileye ait bir konak satın alınarak Patrikhaneye verildi. 1738'de bir yangında bu ahşap binanın tamamı yandı ve patrikhane yanan binaların yerinde büyük bir konak olarak yeniden inşa edildi. Yanan eski manastır binasının yanındaki Ayios Yorgios Kilisesi küçük bir kilise idi. 1614'de bu kilise Patrik II. Timoteos tarafından büyütüldü. Patrikhane ve kilisesi 1720'deki büyük Fener yangınında yandılar ve aynı sene içinde Patrik III. Yeremias tarafından yeniden yaptırıldılar. Bu olaylar patrikhanede bulunan bir kitabede kayıtlıdır.

1797'de Patrik'in ikametene ait, ve patrikhane işlerinin görüldüğü

kagir binalar ilave edildi. 1941'de patrikhanenin eski ahşap binaları yandı. Bu yangından sonra patrikhane geniş ölçüde bir tamir gördü ve daireleri, bu tamirde ilave edilen yerlere yerleştirildi.

Patrikhane çepeçevre bir duvarla çevrilmiştir. Cephesindeki duvar yeni, arka tarafındaki duvar ise Bizans zamanında kalmadır. 1941 yangınında patrikhanenin giriş kısmı zarar görmemiş olduğundan eskisi gibi durmaktadır. Medhal'in üç kapısı vardır, sağdaki kapıdan patrikhane ile Patrik'in ikametgahına, soldaki kapıdan da Patrikhane Kilisesine girilir. Üçüncü kapı ise 1821 yılında beri kapalıdır; çünkü Mora isyanı sırasında ozamanın Patriği V.Grigorisin isyancılarla işbirliği yapmış ve bu kapıda asılarak idam edilmiştir(44).

-Panaia Muhlion Kilisesi

"Haliç Fener'inde Tevkiicafer Mahallasindedir.Kuyeas adlı tarihçi, bu kiliseye Muhlion denmesinin nedenini şöyle açıklamaktadır: "124 tarihinde, Lakonya'nın kuzeydoğusundaki Muhlion mevkiinden gelenler bu semte yerleşmişler ve bu nedenle buradaki kilise de bu adı almıştır." Paris Nasyonal kütüphanesinde bulunan "Paris, Graec. 2625" sayılı el yazmasında, bu kilisenin 1261 yılında Suidas Lugatı yazarının damadı olan ve adının Yeorgios Akropolitis olduğu sanılan bir şahıs tarafında inşa ettirildiği yazılıdır.

Panaiya Muhlion Kilisesi'ne Türkler, Kanlı Kilise adını vermişlerdir. Genellikle halk arasında binalar, rengine, biçimine, şekline göre isimlendirildiğinden bu ismi aldığı sanılmaktadır. Zira kilisenin dış duvarları yakın zamana kadar kan kırmızı rengine idi. Nitekim bu kilisenin yakınında bulunan Fener Rum Mektebi, dış duvarları baştan-

başa kırmızı tuğladan yapıldığı için halk arasında Kırmızı Mektep diye anılmaktadır. XIX. ve XX.yy da yapılan tamir ve tadillerle kilisenin ilk şekli kısmen değişmiştir." (45)

-Ayios Yeorgios Metohi Kilisesi

"Tevkiicafer mahallesindedir. Evvelce bu kilisenin bulunduğu yerde Ulah Prenslığı maslahatguzarlarından Kantakuzions ailesinin evi vardı. Bu evi üst bahçesiyle beraber Kudüs patriği Teofanis satın almıştır. Evin batı kısmındaki sahayı da Patrik Paisios satın almıştır. Evin civarındaki kargir evler ise Patrik Nektarios zamanında alınarak Kudüs Patrikliğine hediye edilmiştir. Bu kilisenin içinde küçük bir yan kilisesi de vardır. 1640 yılında Balat'ta çıkan yangın çevredeki semtlere de sıçradığından, kilise tamamıyla yanmış, bir süre sonra Kürkçüler Cemiyeti'nin katkısıyla yeniden inşa edilmiştir. 1728 yılında yine Balat semtinde çıkan yangında ikinci kez yanmış, 1730'da Kudüs Patriği tarafından daha uzun ve geniş olarak inşa ettirilmiştir. 1787 yılında İstanbul'da bulunan Kudüs Patriği Avramios, kilisenin etrafında bulunan eski evleri satın alarak yıktırmış ve arsalarını kiliseye vermiştir. Bu arada Kudüs Patrikleri'nin ikametine ait binayı, kilisenin giriş kısmını ve kütüphanesini kagir olarak yeniden inşa ettirmiştir. Kilise bugün Kudüs Patrikhanesine bağlıdır." (46)

-Fener Bulgar Ortodoks Kilisesi

"Kıyıda yer alan kilisenin gövdesi tamamen demirden yapılmış, portatif bir yapı olup aynı yerde bulunan küçük ahşap bir kilisenin yerine kurulmuştur. Mimarı R.P. Vagner adında Viyana'lı bir sanatkardır; kurulması birbuçuk yıl kadar sürmüş ve 1898'de tamamlanmıştır. İç ve

dış duvarları mermer kaplı ve oldukça süslü bir kilisedir." (47) Bu Kilise 1872 yılına kadar patrikhaneye aitti. Bu tarihten sonra Bulgar'lar aynı yerde bugün gördüğümüz kiliseyi inşa ettirmişlerdir. Kilisenin küşat merasimi 1898 yılında yapılmıştır." (48)

-Fener Rum Erkek Lisesi

"Fener'de Patrikhane civarında sancaktar yokuşundadır. Haliç'in her iki yakasındaki binaların en büyüğüdür. geniş ve yüksek cephesi, kırmızı tuğla rengi ve ortasında kubbeli kalın bir kulesi ile çarpıcı bir görünümü vardır. Bina 1881 de yapılmıştır. Mimarı Dimadis adında bir rumdur. Okul, fetihten bir yıl sonra 1454'te Patrik Yenadios tarafından kurulmuştur. Bir ara Kuruçeşme'ye taşınmış ve yeni binası tamamlandıktan sonra tekrar Fener'e gelmiştir. Yüzyıllar boyunca "Rum Mektebi Kebiri" adı ile anılmış ve Cumhuriyet devrinde ilk ve orta sınıflarıda olan erkek lisesine çevrilmiştir." (49)

-Fener Kapısı Mescidi

Haliç kıyısındaki sur kapılarından olan, Fener Kapısı yanbaşındaki mescit, 1890-91 yılında yapılmış ve 1963'te tamir görmüştür. Kagir bir bina olup altında dükkanlar vardır. Tuğla minaresi ilk binasına aittir. Mescide yirmibeş basamaklı taş merdivenle çıkılır. İbadet sahnihane planlıdır ve beş pencere ile aydınlatılmıştır. (50)

-Fener Kapısı

"Haliç'teki Bizans sur kapılarından biridir. Celal Esat Bey "Eski İstanbul" adlı eserinde "Haliç Surlarının Kapıları" başlığı altında

şunları yazıyor. "Bu kapı vaktiyle Haliç'te fener bulunan çıkıntıya tesadüf eder. Haliç'in surları bu kısımda iki sıradır. Haliç tara-
fındaki surlar tamamen deniz kenarında olmayıp, denizle aralarında
belli bir mesafe vardı ki burada birçok ticarethane, iskeleler,
depolar vb. işlevler vardı." Kapı bugün mevcut değildir."(51)

-Fener Meyhaneleri

"Eskiden rumların toplu olarak oturduğu Fener semti, büyük gedikli
meyhaneleri ile meşhurdu. Geçen yüzyıl sonlarında tanınmış gazeteci
Mehmet Tevfik Bey "Meyhane yahud İstanbul akşamları" adlı kitabında
Fener'de Sukiyaş, Gümüş Halkalı, Kanburoğlu ve Tanışaki adlı dört
büyük gedikli meyhane, Kiremit mahallesinde Sakızlı ve Kafesli adında
iki gedikli meyhane bulunduğunu yazıyor. Bunlardan hiçbirisi zamanımıza
kadar gelmemiştir. XX. yüzyıl ortalarına kadar Fener Vapur iskelesi
yanında ünlü bir gazino daha var iken 1943'te orasıda kapan-
mıştır."(52)

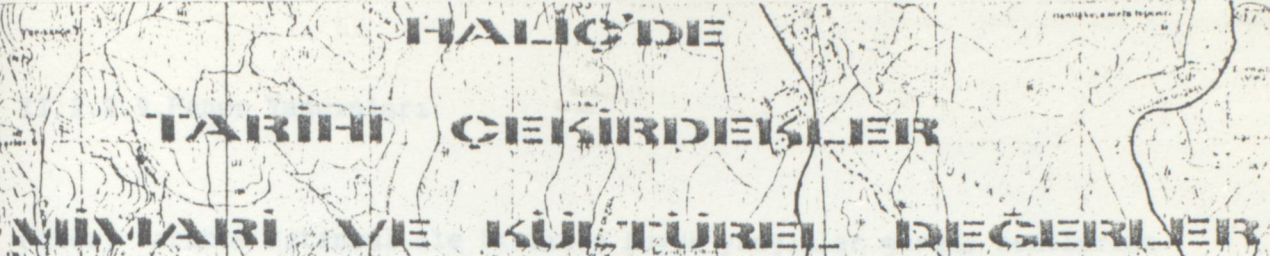
-Fener Iskelesi

"Haliç kıyıları iskeleleri arasında, Eyüpsultan ve Kasımpaşa'dan sonra
Balat iskelesi ile birlikte ikinci derece büyük iskele idi. Yakın
zamana kadar, Balat, Musevileri ve Fener'de Rumları ile çoğunluğu
gayrimüslim iki semt olarak tanınmışlardı. Haliç'te vapurlar işle-
meden önce, Fener'in İstanbul ve Galata ile günlük ulaşım ilişkisi
yalnız kayıklar ile sağlanırdı. 1800 yılında düzenlenmiş bir kayıkçı
esnafı sicil ve kefalet defterindeki kayda göre, İstanbul sularında
Fener Iskelesine kayıtlı 78 kayık ve 78 kayıkçı vardır."(53)

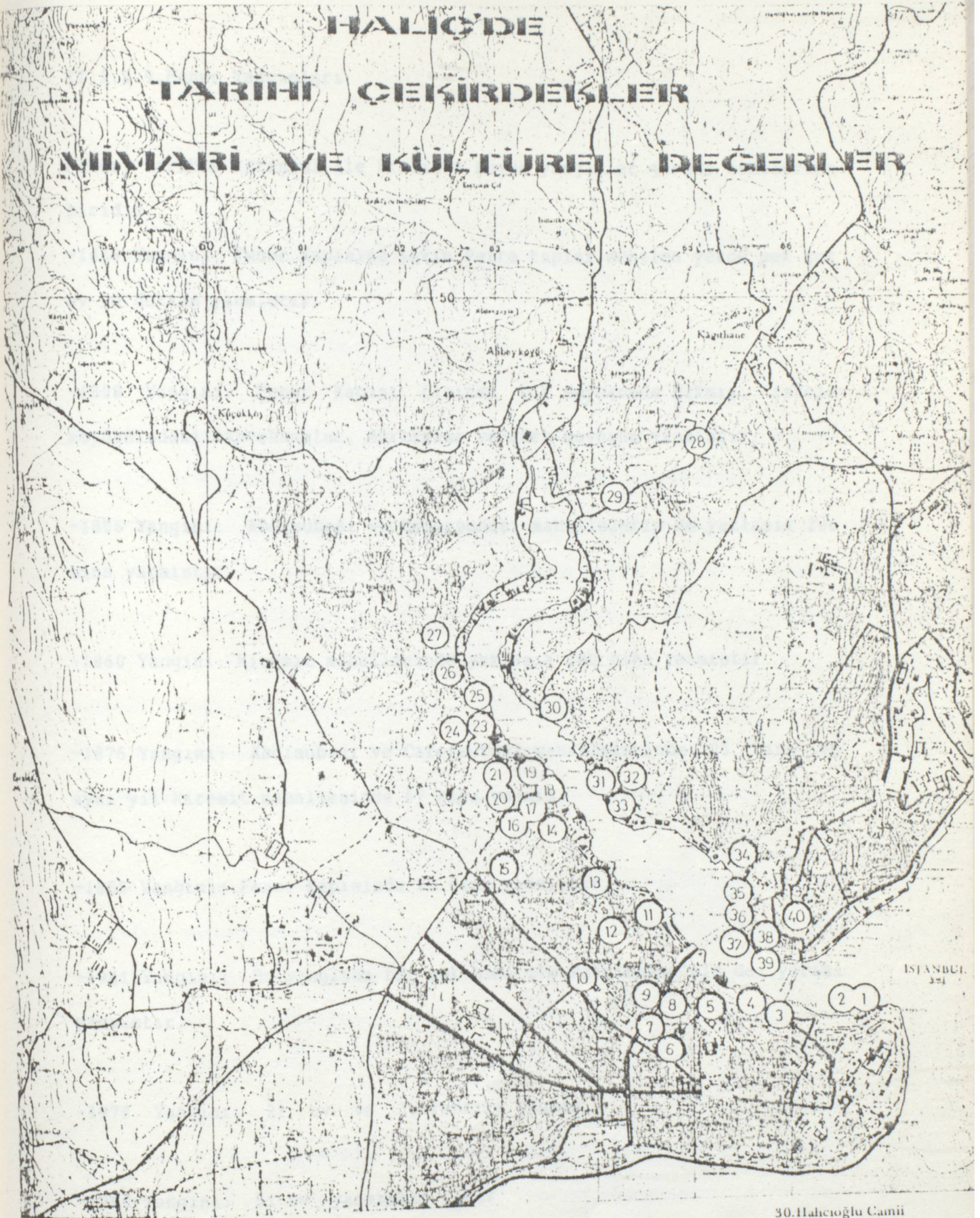
TARİHİ DİNİ YAPILAR

- İslâm
- Hristiyan
- Musevî

HALIÇ'DE TARİHİ ÇEKİRDEKLER MİMARİ VE KÜLTÜREL DEĞERLER

1. Sepetçiler Kasrı
2. Yalı Köşkü
3. Yenicami Külliyesi ve Mısır Çar-
şısı
4. Rüstem Paşa Camii
5. Süleymaniye Külliyesi
6. Şehzadebaşı Külliyesi
7. Valens Su Keşaneri
8. Hacı Kadir Camii
9. Şebsefa Kadir Camii

10. Fatih Külliyesi
11. Gül Camii
12. Sultan Selim Camii ve Külliyesi
13. Fener Patrikhanesi
14. Ferruh Kethuda Camii
15. Kariye Camii
16. Tekfur Sarayı
17. Yatağan Camii
18. Aya Tekla Kilisesi
19. Bizans Şapeli (Toklu İbrahim Dede Mescidi)

II.2.2.9.Fener Yangınları

Fener, tarihte İstanbul ile birlikte büyük yangınlar görmüş semtlerden biridir.

-1669 Yangını: Fener Kapısına yakın Petre kapısı denilen yerde pek çok ev ve dükkan yanmıştır.

II.2.1.1.Sektörel Yangınlar

-1808 Yangını: Fener Kapısı dışında bir meyhanede çıkmış, iskele meydanındaki kahvehaneler, dükkanlar ve dört meyhane yanmıştır.

-1856 Yangını: Abdisubaşı ve Cafersubaşı mahallelerinin de yaklaşık 200 bina yanmıştır.

-1860 Yangını: Kiremit mahallesinde yaklaşık 100 bina yanmıştır.

-1876 Yangını: Abdisubaşı ve Cafersubaşı mahallelerinde 35 bina ve aynı yıl Kiremit mahallesinde 67 bina yanmış.

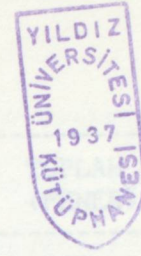
-1885 Yangını: Fener kapısında 51 bina yanmıştır.

-1941 Yangını: Bu yangında bir çok bina ile Patrikhane'nin de yarısı yanmıştır.

-1978 Yangını: 21 ev ve 3 fabrika yanmış.

-1980 Yangını: 51 ev yanmıştır. (54)

Bütün bu yangınlara rağmen incelenen alan içinde binaların kagir olması nedeniyle fazla bir tahribat olmamış ve yapılar çoğunlukla günümüze gelebilmişlerdir.

TABLO 22
BAĞIMLILIK VE AKTİVİTE ORANLARI

II.3.EKONOMİK YAPI

II.3.1.NÜFUSUN EKONOMİK YAPISI

II.3.1.1.Sektörel Dağılım

Sektörel dağılıma girmeden önce çalışma alanı içindeki nüfusun aktivite ve bağımlılık oranlarına değinmek yerinde olacaktır. Yapılan incelemeye göre potansiyel aktivite oranı 0.63, gerçek aktivite oranı 0.30 bulunmuştur. Çalışanların faal nüfusa oranı 0.48 dir. Bağımlılık oranı ise, potansiyel 1.6, gerçek 3.3 tür(Tablo 22). Faal nüfusun öğrenci oranına ve gerçek aktivite ve bağımlılık oranına bakıldığında burada işsizlik olgusundan sözedilebilir. Nüfusun Anadolu'dan gelmesi ve bunun koşutunda kadınların çalıştırılmıyor olması bu varsayımı destekler niteliktedir (Çalışanlar içindeki kadın oranı: % 7).

Toplam çalışanların sektörel dağılımları incelendiğinde üç ana sektör bazında, sanayi sektörü % 52.2 ile en yüksek payı almakta, % 45.7 ile de hizmetler sektörü izlemektedir. Tarım sektörünün payı ise çok küçüktür. Çalışan kadınlarında ağırlıklı çalıştığı sektör, sanayi sektörüdür (% 73.7).

Çalışanların alt sektörler bazında dağılımı ise şöyledir; Sanayi sektöründe çalışanların tamamına yakını imalat sanayinde (% 95.1), geri kalan küçük bir oranda, inşaat-bayındırlık ve elektrik gaz su alt sektöründe çalışmaktadır.Hizmetler sektöründe, en yüksek payı Toptan-Perakende ticaret (44.4), ikinci olarak Haberleşme, ulaştırma,

TABLO 22
BAĞIMLILIK VE AKTİVİTE ORANLARI

	TAHTA MINARE	TEVKİ-I CAFER	ABDİ SUBAŞI	K.MUSTAFA PAŞA	TOPLAM (FENER)
TOP.NÜFUS	215	252	228	214	909
15-64 YAŞ GRUBU	131	154	145	140	570
(0-14)+(65+) YAŞ GRUBU	84	98	83	74	339
ÇALIŞAN NÜF.	69	69	70	68	276
ÇALIŞMAYAN NÜFUS	47	85	75	146	294
POT.AKTİVİTE ORANI	0.61	0.61	0.63	0.65	0.63
GERÇEK AKT. ORANI	0.32	0.27	0.31	0.32	0.30
POT.BAĞIM- LİLİK ORANI	1.6	1.6	1.6	1.5	1.6
GERÇEK BAĞIM- LİLİK ORANI	3.1	3.6	3.2	3.1	3.3
ÇALIŞAN NÜF./ ÇALIŞMASI GE- REKEN NÜFUS	0.52	0.45	0.48	0.48	0.48

depolama, alt sektörü almaktadır (35.7). (Tablo 23)

TABLO 23

TOPLAM ÇALIŞANLARIN SEKTÖREL DAĞILIMI

Mesleki dağılım açısından bakıldığında; Çalışan hane başkanlarının yarısından fazlası (54.9) Tarım dışı üretim faaliyetlerinde çalışanlar ve ulaştırma makineleri kullanımı, meslek gurubunda toplanmaktadır (Tablo 24). Toplam çalışanların meslek dağılımında ise yine aynı meslek gurubu % 71 ile ilk sıradadır. (Tablo 25)

Sektörel ve mesleki dağılım değerleri, burada oturanların, ekonomik durumları hakkında bilgi vermekle birlikte, doğru yorumlar için yetersiz kalacağından çalışanların işindeki mevki ve bağlı bulundukları güvence kurumunda incelenmiştir. (Ailelerin gelir durumları hakkında bilgi alınamamıştır.)

Çalışanların % 70 gibi büyük bir kısmı ücretli olarak çalışmaktadır. Kendi hesabına ve işveren olarak çalışan oranı düşüktür. (Tablo 27) Çalışanların ağırlıklı olarak bağlı bulundukları güvence kurumu SSK'dır (% 43.1). Önemli bir kısımda hiç bir güvence kurumuna bağlı değildir (% 41.6). Diğer güvence kurumları ise düşük oranlardadır. (Tablo 28,29)

Yukarıdaki, sektörel-mesleki dağılım, çalışanların işindeki mevki ve bağlı bulundukları güvence kurumu değerleri doğrultusunda çalışma alanı içinde yaşayan hanelerin, genelde düşük gelir gurubunda olduğunu ve ücretli-işçi yada marjinal sektörde çalıştıklarını söyleyebiliriz.

-Çalışanların Çalıştıkları Yöreler

Çalışılan yöreler genellikle Metropol'un batı yakasında bulunmakla

TABLO 23

TOPLAM ÇALIŞANLARIN SEKTÖREL DAĞILIMI

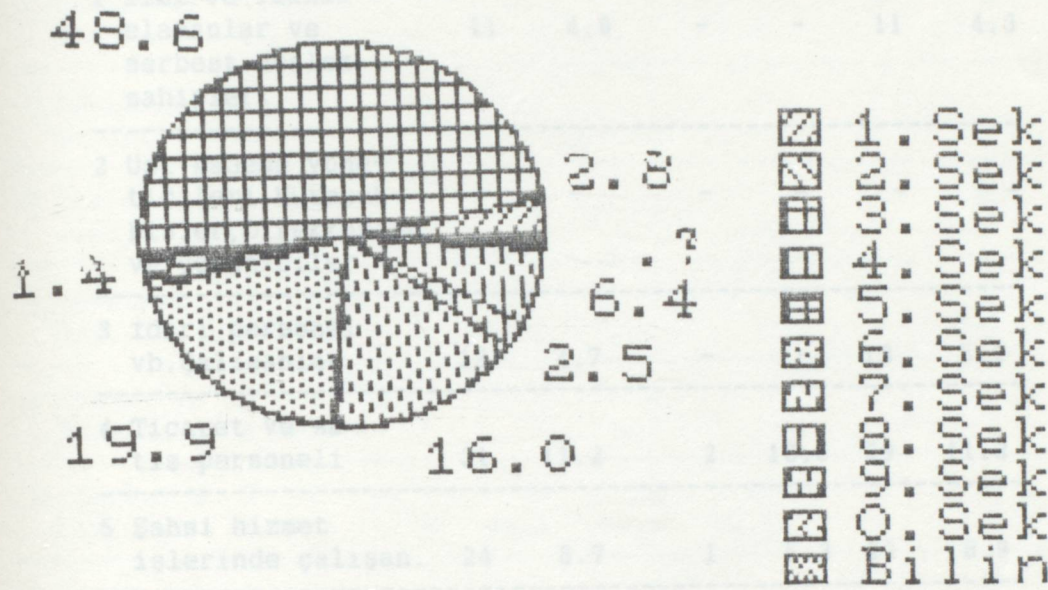
MESLEKLER	TOPLAM ÇALIŞAN		KADIN ÇALIŞAN		ERKEK ÇALIŞAN	
	S	%	S	%	S	%
1 Ziraat-Av.		100				100
Orm.Balık.	4	1.4	-	-	4	1.55
Tarım sek.		100				100
Toplamı	4	1.4	-	-	4	1.55
2 İstihraç sanayii	-	-	-	-	-	-
3 İmalat sanayii	137	49.6	14	73.7	123	47.8
4 Elektrik Gaz, Su	3	1.1	-	-	3	1.2
5 İnşaat ve Bayındırlık	4	1.4	-	-	4	1.5
Sanayi sek.		100		100		100
Toplamı	144	52.2	14	73.7	130	50.6
6 Top.Par.Tic. Lok.Otel	56	20.3	3	15.8	53	20.6
7 Ulaştırma Haber-Depo	45	16.3	-	-	45	17.5
8 Mali kur.Sig. Yard.iş hiz.	7	2.5	-	-	7	2.7
9 Top.hiz.Sos. Kişisel hiz.	18	6.5	2	10.5	16	6.2
Hizmetler sektörü Top.	126	45.6	19	1.0	121	47.1
0 İyi tanım- lanmamış	2	0.7	-	-	2	0.8
Bilinmeyen	2	0.7	-	-	2	0.8
TOPLAM	276	100	19	100	257	100

TABLO 24

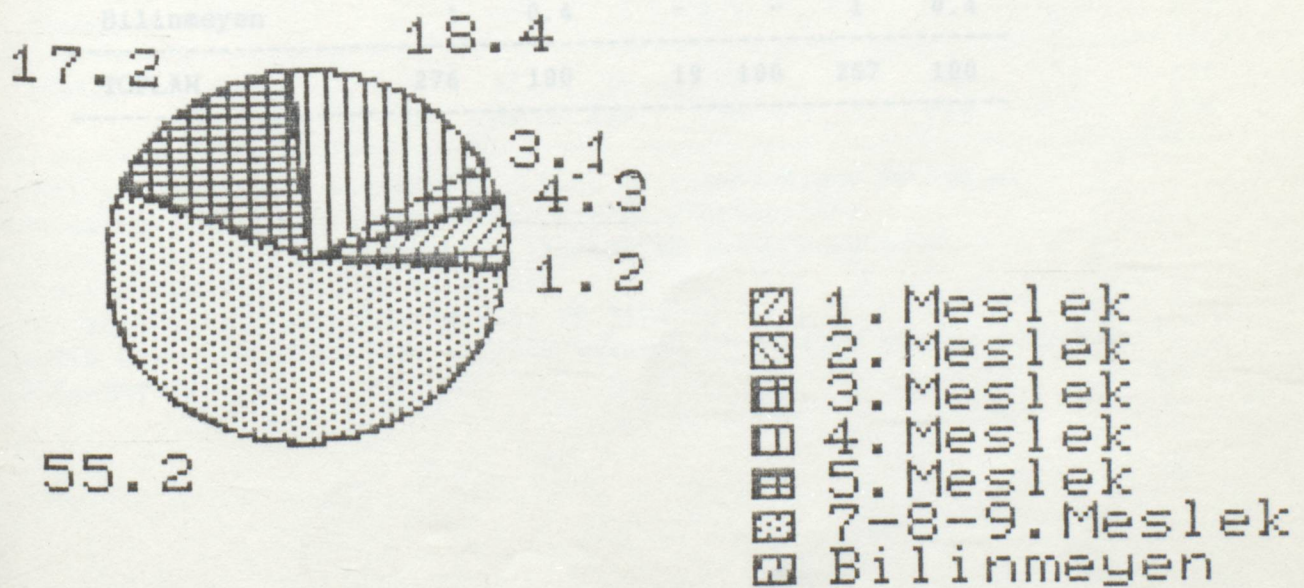
ÇALIŞAN HANE BAŞKANLARININ MESLEK DAĞILIMI

MESLEKLER	Toplam Çalışan		Kadın Çalışan		Erkek Çalışan	
	S	%	S	%	S	%
1 İlmî ve Teknik elamanlar ve serbest meslek sahipleri	7	4.2	-	-	7	4.2
2 Üst kademe yöneticileri, Müteşebbisler, Direktörler ve yöneticiler	1	0.6	-	-	1	0.6
3 İdari personel vb. çalışanlar	5	3.0	-	-	5	3.0
4 Ticaret ve satış personeli	30	18.3	-	-	30	18.3
5 Şahsî hizmet işlerinde çalışan.	28	17.0	-	-	28	17.0
6 Çiftçi, hayvancı, ormancı, balıkçı ve avcılar	-	-	-	-	-	-
7 Tarım dışı üretim faaliyetinde çalışanlar ve ulaştırma makine kullanımı	90	54.9	-	-	90	54.9
Bilinmeyen	2	1.2	-	-	2	1.2
TOPLAM	164	100	-	-	164	100

TOPLAM CALISANLARIN SEKTOREL DAGILIMI

CALISAN HANE BASKANLARININ MESLEK DAGILIMI

TABLO 25
TOPLAM ÇALIŞANLARIN MESLEK DAĞILIMI

MESLEKLER	Toplam Çalışan		Kadın Çalışan		Erkek Çalışan	
	S	%	S	%	S	%
1 İlmî ve Teknik elamanlar ve serbest meslek sahipleri	11	4.0	-	-	11	4.3
2 Üst kademe yöneticileri, Mütishebîsler, Direktörler ve yöneticiler	-	-	-	-	-	-
3 İdari personel vb. çalışanlar	13	4.7	-	-	13	5.1
4 Ticaret ve satış personeli	31	11.2	2	10.5	29	11.3
5 Şahsî hizmet işlerinde çalışan.	24	8.7	1	5.3	23	8.9
6 Çiftçi, hayvancı, ormancı, balıkçı ve avcılar	-	-	-	-	-	-
7 Tarım dışı üretim						
8 faaliyetinde çalış-	196	71.0	16	84.2	180	70.0
9 şanlar ve ulaştırma makine kullanımı						
Bilinmeyen	1	0.4	-	-	1	0.4
TOPLAM	276	100	19	100	257	100

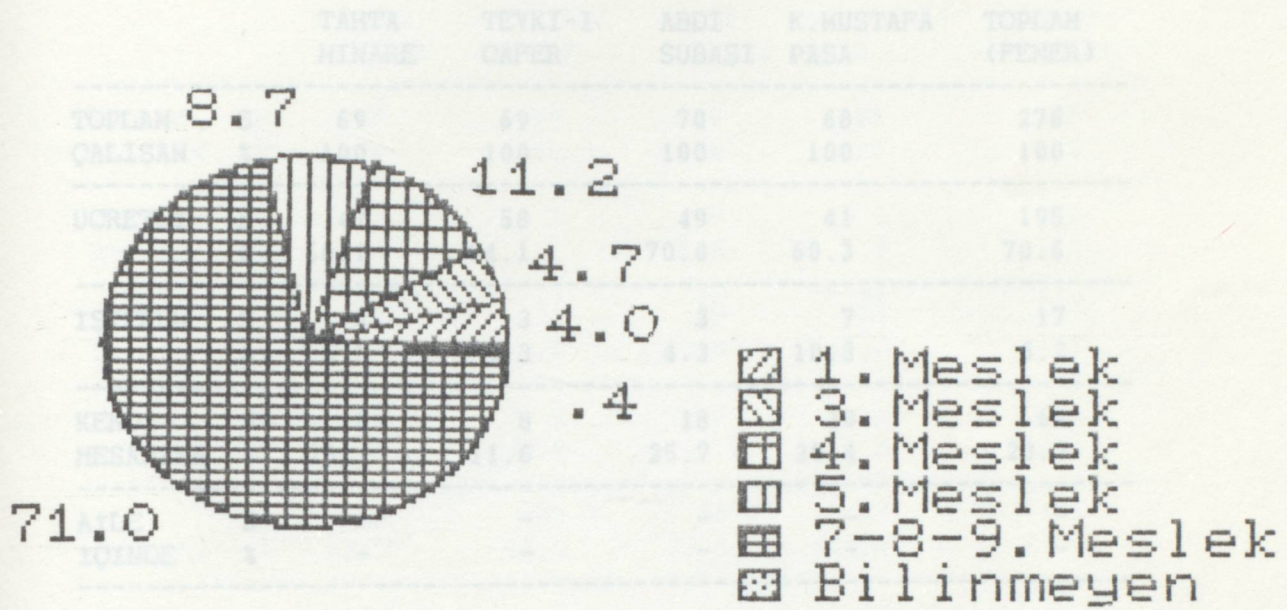
TABLO 26

TOPLAM ÇALIŞANLARIN MESLEK GRUPLARINA GÖRE
İKTİSADİ FAALİYET KOLLARINA DAĞILIMI

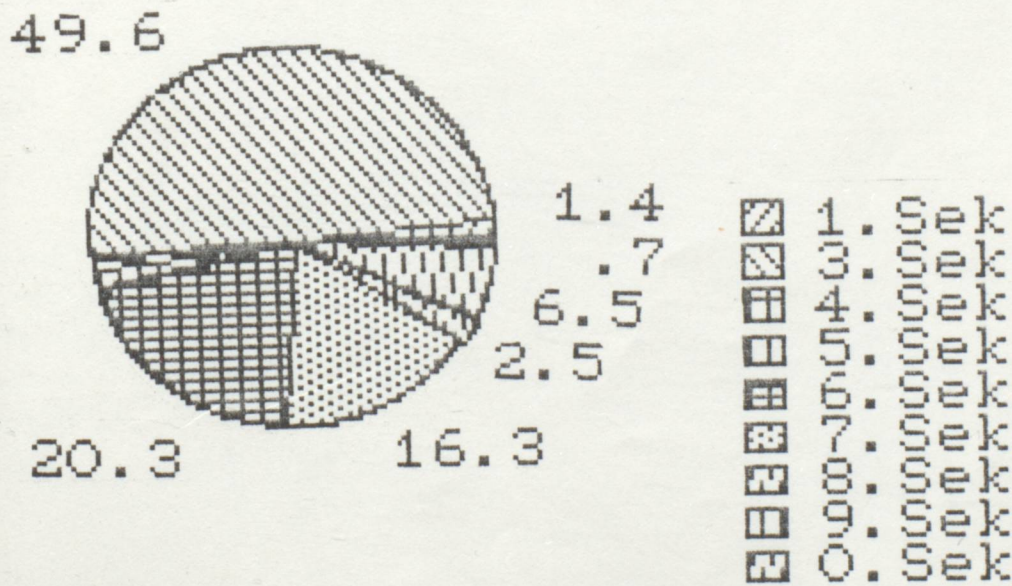
MES./İKT.FAAL.	1	2	3	4	5	6	7	8	TOP.
1 Ziraat-Av. S	-	-	-	-	-	-	4	-	4
Orm.Balık. %	-	-	-	-	-	-	2.2	-	1.4
2 İstihraç S	-	-	-	-	-	-	-	-	-
sanayii %	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3 İmalat S	4	-	-	-	-	-	133	-	137
sanayii %	36.4	-	-	-	-	-	71.5	-	49.6
4 Elektrik S	2	-	-	-	-	-	1	-	3
Gaz, Su %	18.2	-	-	-	-	-	0.5	-	1.1
5 İnşaat ve S	1	-	-	1	-	-	2	-	4
Bayındır. %	9.1	-	-	4.2	-	-	1.1	-	1.4
6 Top.Par.T. S	1	-	10	26	15	-	4	-	56
Lok.Otel %	9.1	-	43.5	83.9	62.5	-	2.2	-	20.3
7 Ulaştırma S	1	-	2	4	-	-	38	-	45
Haber-Depo %	9.1	-	8.7	12.9	-	-	20.4	-	16.3
8 Mali k.sig.S	-	-	5	1	-	-	1	-	7
Yrd.iş hiz.%	-	-	21.7	3.2	-	-	0.5	-	2.5
9 Top.hiz. S	2	-	6	-	6	-	3	1	18
Sos.kiş.hiz%	18.2	-	26.1	-	26.1	-	1.6	100	6.5
0 İyi tanım- S	-	-	-	-	2	-	-	-	2
lanmamış %	-	-	-	-	8.3	-	-	-	0.7
TOPLAM S	11	-	23	31	24	-	186	1	276
%	100	-	100	100	100	-	100	100	100

- 1:İlmi ve tek.elaman ser.meslek sahibi ve ilgili diğer meslekler
2:Müteşebbisler,Direktörler ve üst kademe yöneticileri
3:İdari personel vb.çalışanlar 4:Ticaret ve satış personeli
5:Sahsi hizmet işlerinde çalışanlar
6:Tarımcı,Hayvancı,Ormancı,Balıkçı ve Avcılar
7:Tarım dışı üretim faaliyetlerinde çalışan.Ulaştırma, Makine kullanım.
8:Bilinmeyenler

TOPLAM CALISANLARIN MESLEK DAGILIMI

TOPLAM CALISANLARIN MESLEK GRUP. GORE I.F.K. DAGILIMI

TABLO 27

TOPLAM ÇALIŞANLARIN İŞİNDEKİ MEVKİ

		TAHTA MINARE	TEVKİ-I CAFER	ABDİ SUBAŞI	K. MUSTAFA PAŞA	TOPLAM (FENER)
TOPLAM	S	69	69	70	68	276
ÇALIŞAN	%	100	100	100	100	100
UCRETİLİ	S	47	58	49	41	195
	%	68.1	84.1	70.0	60.3	70.6
İŞVEREN	S	4	3	3	7	17
	%	5.8	4.3	4.3	10.3	6.2
KENDİ HESABINA	S	18	8	18	20	64
	%	26.1	11.6	25.7	29.4	23.2
AİLE İÇİNDE	S	-	-	-	-	-
	%	-	-	-	-	-

ÖZEL

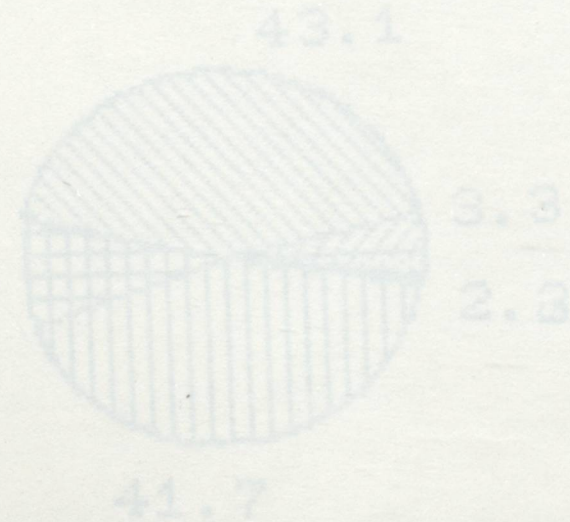
BİLTİN-
MEYEN

TABLO 28

TOPLAM ÇALIŞANLARIN BAĞLI OLDUĞU GÜVENCE KURUMU

		TAHTA MINARE	TEVKİ-I CAFER	ABDI SUBAŞI	K.MUSTAFA PAŞA	TOPLAM (FENER)
TOPLAM	S	69	69	70	68	276
ÇALIŞAN	%	100	100	100	100	100
EMEKLİ	S	1	1	6	1	9
SANDIĞI	%	1.4	1.4	8.6	1.5	3.3
S S K	S	28	31	28	31	119
	%	42.0	44.9	40.0	45.6	43.1
BAG-KUR	S	8	2	7	8	25
	%	11.6	2.9	10.0	11.8	9.1
HIÇBİRİ	S	30	32	26	27	115
	%	43.5	46.4	37.1	39.7	41.6
ÖZEL	S	-	1	1	-	2
	%	-	1.4	1.4	-	0.7
BİLİN- MEYEN	S	1	2	2	1	6
	%	1.4	2.9	2.9	1.5	2.2

TOPLAM ÇALIŞANLARIN BAĞLI
OLDUĞU GÜVENCE KURUMU

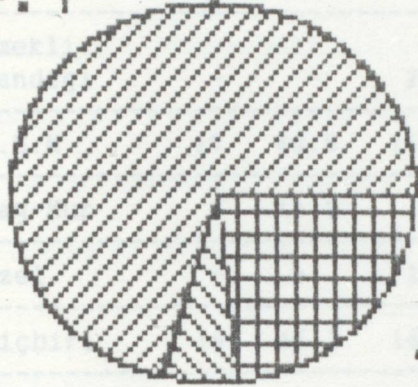

- ☒ Emekli San.
- ☒ S. S. K.
- ☒ Bağ-Kur
- ☒ Hiçbiri
- ☒ Özel
- ☒ Bilinmeyen

TOPLAM CALISANLARIN ISINDEKI MEVKI

BASKANLARININ
BAGLI MİLLETVEKİLİLERİNİN SOSYAL GUVENCE KURUMU

70.7

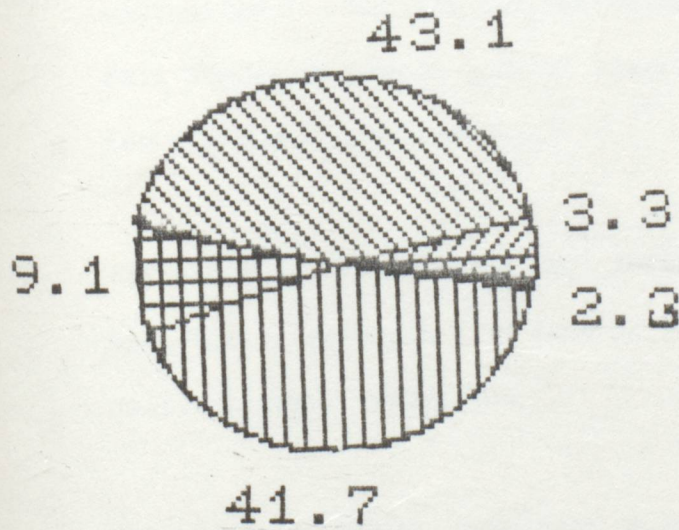

6.2

23.2

- Ucretli
- Isveren
- Kendi Hesabı

TOPLAM CALISANLARIN BAGLI OLDUGU GUVENCE KURUMU

9.1

43.1

3.3

2.3

41.7

- Emekli San.
- S.S.K.
- Bag-Kur
- Hicbiri
- Ozel
- Bilinmeyen

TABLO 29 Granlara bakacak olursak, Fener-Balat (22.3) ve Akaraya-
ÇALIŞAN HANE BAŞKANLARININ
BAĞLI BULUNDUĞU SOSYAL GÜVENCE KURUMU

	Tahta Minare		Tevki-i Cafer		Abdi Subaşı		K.Mustafa Paşa		TOPLAM	
	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%
Emekli sandığı	-	-	2	5.5	2	4.6	-	-	4	2.4
S.S.K	17	40.5	16	43.2	18	41.7	14	33.3	65	39.7
Bağ-Kur	5	11.9	1	2.7	7	16.3	7	16.7	20	12.2
Özel	-	-	1	2.7	1	2.4	-	-	2	1.2
Hiçbiri	19	45.2	16	43.2	14	32.6	21	50.0	70	42.7
Bilinmeyen	1	2.4	1	2.7	1	2.4	-	-	3	1.8
TOPLAM ÇALIŞAN	42	100	37	100	43	100	42	100	164	100

birlikte, belli yerlerde kümelenmemiş, çeşitli yerlere dağılmış durumdadır. Oranlara bakacak olursak, Fener-Balat (22.5) ve Aksaray-Beyazıt-Fatih bölgesi (22.1) başta gelmektedir. Geri kalanlarda Topkapı-Bakırköy, Beyoğlu-Taksim, Eminönü-Sirkeci gibi bölgelere dağılmış durumdadır. (Tablo 30)

Fener-Balat bölgesinde çalışanlar, genellikle kendi hesabına çalışan esnaflardan oluşmakla birlikte, Cibali Sigara Fabrikasında çalışanlarda bulunmaktadır. Diğer bölgelerde ise ücretli-işçi ve marginal sektörlerde çalışanlar yoğunluktadır.

-İş Alanları

Çalışma alanı içinde toplam 48 adet işyeri tespit edilmiştir. Bunlar genellikle, Fener Kapısı ve onu dik kesen caddede yoğunlaşmakla birlikte mahalle içlerinde de bulunmaktadır. Toplam işyeri birimlerinin % 33.3 ü bakkallardan, oluşmaktadır. Geri kalanlarda berber, tuhafiye, manav, lokanta-Pastane, küçük imalathane vb. işyerlerinden oluşmaktadır. Bunları alt sektörlerde gruplayacak olursak, en yüksek payı Toptan-Perakende ticaret almaktadır (% 66.8). Diğer alt sektörler ise düşük oranlardadır.

İşyerlerinin çalıştırdığı işçi sayısına bakacak olursak; % 50 sinde bir kişi, yaklaşık % 23 ünde üç kişi ve yaklaşık % 20 sinde bir kişi çalışmaktadır. (Tablo 31)

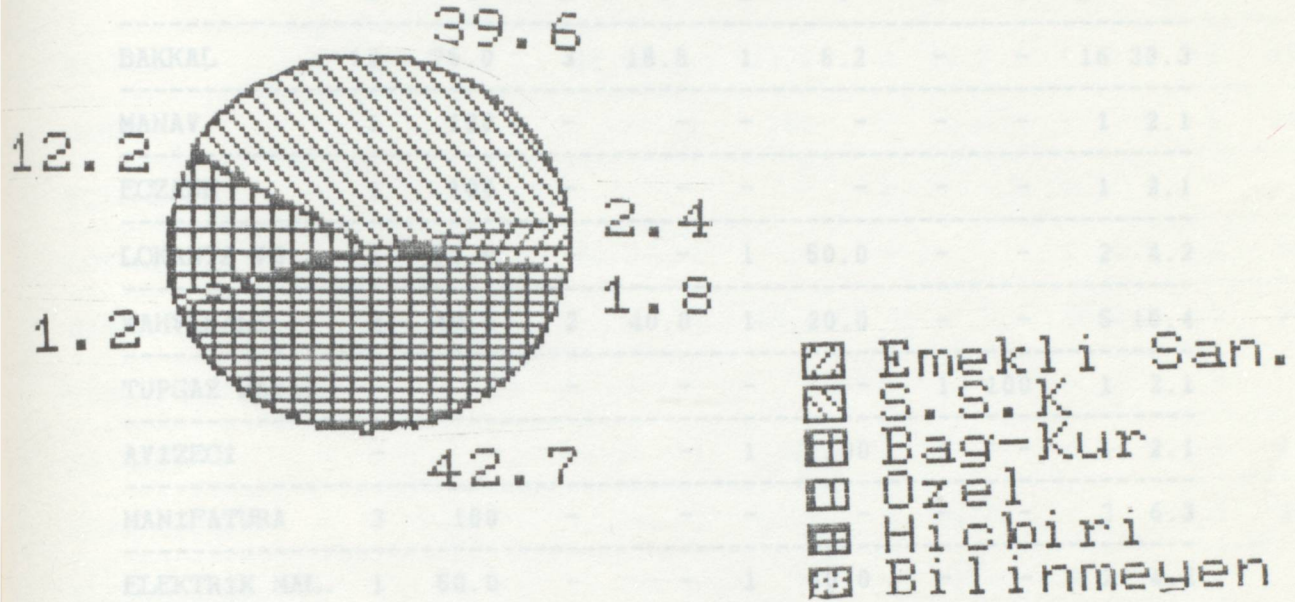
İşyerlerinin büyük çoğunluğu kirada (% 70.8), geri kalanda kendi mülkünde çalışmaktadır. Kirada olanların % 47 si 25-50 bin TL. arası, % 17.6 sı 75 bin ve üstü kira ödemektedirler. (Tablo 32)

TABLO 30

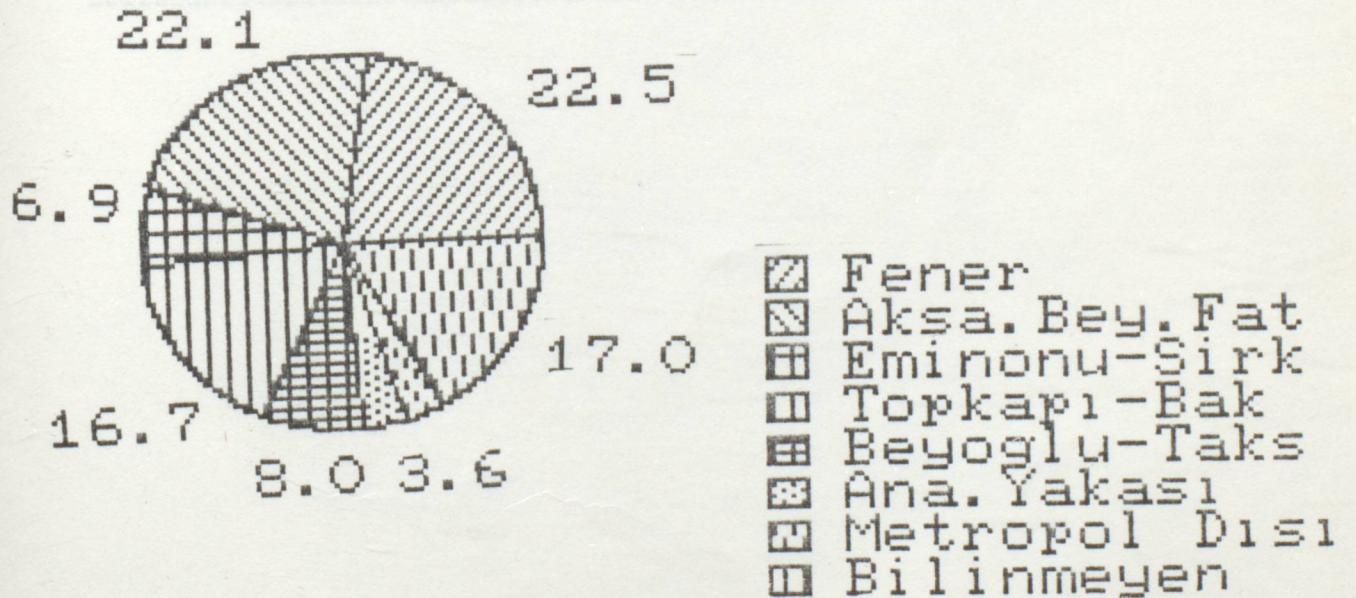
TOPLAM ÇALIŞANLARIN ÇALIŞTIKLARI YÖRELER

		TAHTA MINARE	TEVKİ-I CAFER	ABDİ SUBAŞI	K.MUSTAFA PAŞA	TOPLAM
Toplam	S	69	69	70	68	276
Çalışan	%	100	100	100	100	100
Fener	S	12	11	14	25	62
	%	17.4	15.9	20.0	36.8	22.5
Aksaray	S	18	14	20	9	61
Beyaz.Fatih	%	26.1	20.1	28.6	13.2	22.1
Eminönü- Sirkeci	S	3	5	5	6	19
	%	4.3	7.2	7.1	8.8	6.9
Topkapı- Bakırköy	S	16	7	12	11	46
	%	23.2	10.1	17.1	16.2	16.7
Beyoğlu- Taksim	S	2	8	9	3	22
	%	2.9	11.6	12.9	4.4	8.0
Anadolu Yakası	S	2	4	2	2	10
	%	2.9	5.8	2.9	2.9	3.6
Metropol Dışı	S	-	3	-	6	9
	%	-	4.3	-	8.8	3.3
Bilinmeyen	S	16	17	8	6	47
	%	23.2	24.6	11.4	8.8	17.0

CALISAN HANE BASKANLARININ BAGLI BULUNDUGU SOSYAL GUVENCE KURUMU

TOPLAM CALISANLARIN CALISTIKLARI YURELER

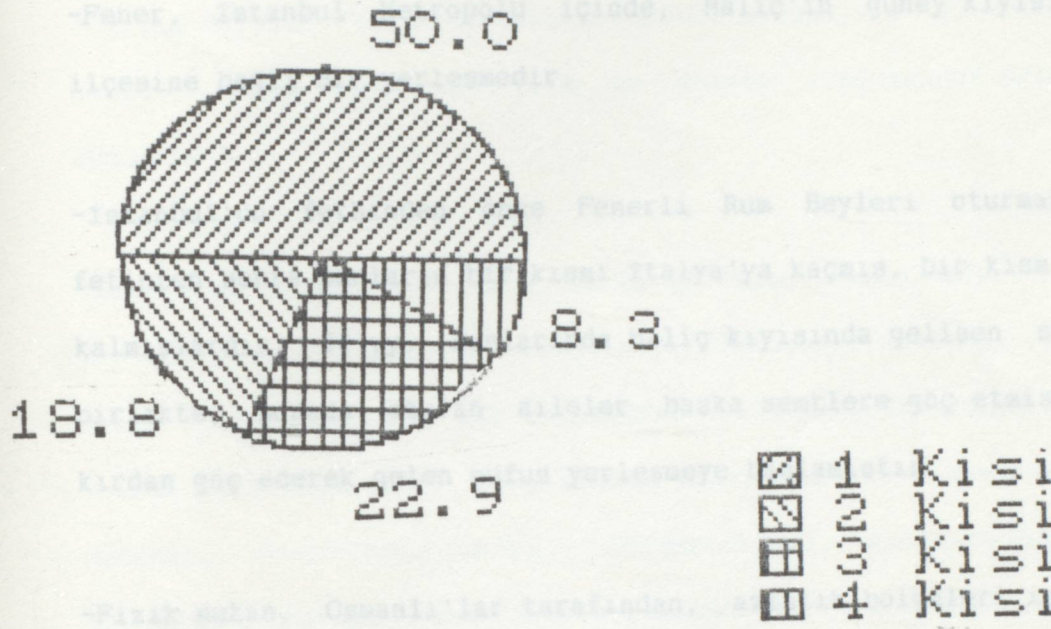
TABLO 31
FENER'DE İŞYERİ ÇALIŞAN DURUMU

İŞYERİ TURU	1 Kişi		2 Kişi		3 Kişi		4 Kişi		TOPLAM		TOPLAM
	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%	
BAKKAL	12	75.0	3	18.8	1	6.2	-	-	16	33.3	100
MANAV	1	100	-	-	-	-	-	-	1	2.1	100
ECZANE	1	100	-	-	-	-	-	-	1	2.1	-
LOKANTA VB.	1	50.0	-	-	1	50.0	-	-	2	4.2	100
KAHVEHANE	2	40.0	2	40.0	1	20.0	-	-	5	10.4	100
TUPGAZ BAYII	-	-	-	-	-	-	1	100	1	2.1	-
AVİZEÇİ	-	-	-	-	1	100	-	-	1	2.1	100
MANİFATURA	3	100	-	-	-	-	-	-	3	6.3	100
ELEKTRİK MAL.	1	50.0	-	-	1	50.0	-	-	2	4.2	-
EMLAKÇI	1	100	-	-	-	-	-	-	1	2.1	-
MARANGOZ	1	16.7	2	33.3	2	33.3	1	16.7	6	12.5	100
TORNACI	-	-	1	14.3	4	57.1	2	28.6	7	14.6	100
BERBER	1	50.0	1	50.0	-	-	-	-	2	4.2	100
TOPLAM	24	50.0	9	18.8	11	22.9	4	8.3	48	100	100

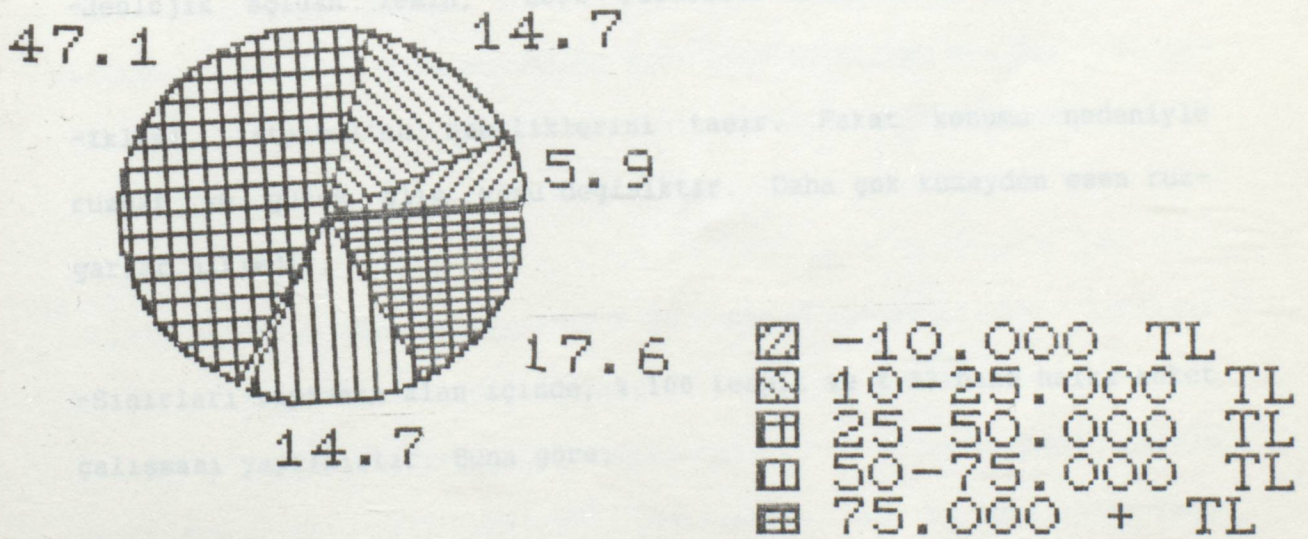
TABLO 32
İŞYERİ KİRA DURUMU

İŞYERİ TURU	-10.000		10-25000		25-50000		50-7500		75000+		TOPLAM	
	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%
BAKKAL	2	16.7	3	25.0	4	33.3	2	16.7	1	8.3	12	100
MANAV	-	-	-	-	1	100	-	-	-	-	1	100
ECZANE	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
LOKANTA VB.	-	-	1	50.0	-	-	-	-	1	50.0	2	100
KAHVEHANE	-	-	-	-	3	60.0	-	-	2	40.0	5	100
TUPGAZ BAYII	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
AVIZECI	-	-	-	-	1	100	-	-	-	-	1	100
MANİFATURA	-	-	-	-	1	50.0	1	50.0	-	-	2	100
ELEKTRİK MAL.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
EMLAKCI	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
MARANGOZ	-	-	-	-	2	33.3	2	33.3	2	33.3	6	100
TORNACI	-	-	-	-	3	100	-	-	-	-	3	100
BERBER	-	-	1	50.0	1	50.0	-	-	-	-	2	100
TOPLAM	2	5.9	5	14.7	16	47.0	5	14.7	6	17.7	34	100

FENER'DE İSYERİ CALISAN DURUMU

İSYERİ KIRA DURUMU

SONUÇ;

-Fener, İstanbul Metropolü içinde, Haliç'in güney kıyısında Fatih ilçesine bağlı bir yerleşmedir.

-İstanbul'un fethinden önce Fenerli Rum Beyleri oturmakta iken, fetihten sonra bunların bir kısmı İtalya'ya kaçmış, bir kısmıda burada kalmışlardır. 20 yy. başlarında Haliç kıyısında gelişen sanayi ile birlikte, burada oturan aileler başka semtlere göç etmiş ve yerine kırdan göç ederek gelen nüfus yerleşmeye başlamıştır.

-Fizik mekan, Osmanlı'lar tarafından, azınlık bölgeleri için çıkarılan imar koşulları doğrultusunda oluşmuştur.

-Alan topografik açıdan, kıyıda düz, güneye iç kısımlara doğru çıkıldıkça % 40 eğime kadar yükselmektedir.

-Jeolojik açıdan zemin, sert Paleozoik bir kitledir.

-İklimi, İstanbul'un özelliklerini taşır. Fakat konumu nedeniyle rüzgar ve güneş alış yönü değişiktir. Daha çok kuzeyden esen rüzgarlar hakimdir.

-Sınırları saptanan alan içinde, % 100 tespit ve % 33 hane halkı anket çalışması yapılmıştır. Buna göre;

-Nüfusun yaklaşık yarısı erkek, yarısıda kadındır.

-Genç nüfus oranı yüksektir. % 62.7 si 15-64, 34.5 i 0-14, 2.8 ide 65 ve üstü yaş grubundadır.

-Eğitim durumu; Yaklaşık yarısı ilkokul mezunu, % 23 üde hiç bir okuldan mezun değildir. Orta ve yüksek okul mezunu oranı ise çok düşüktür.

-Fizik mekan durumu; Barbarial dik kesen yollardan oluşmuş, arklar-
-Hanelerin büyük çoğunluğu (% 90.4) göçle gelmişlerdir. Geldikleri yerlere göre dağılımda en yüksek payı Karadeniz bölgesi almaktadır. Geliş yılları itibarı ile dağılımda, 1980 yılından sonra gelenler en yüksek payı almaktadır. 1970 öncesi gelenlerin oranı ise düşüktür. Bu nedenle, oturanların burayı benimsemedikleri, ekonomik durumları dü-
zeldiğinde burayı terkettikleri söylenebilir. Bu durum alanın, köh-
neleşme ve tahrip edilme tehlikesini artırmaktadır.

-Konutların yarısından fazlası kira (% 65.5), geri kalanı da oturanların kendi mülküdür.

-Hanelerin aile yapısı incelendiğinde; Yaklaşık % 90 ı çekirdek ailedir. Ortalama hane büyüklüğü 4.6, aile büyüklüğü 4.0 dır. Bu de-
ğerlere göre, haneler genellikle çekirdek aile şeklinde göç etmiş-
lerdir denebilir.

-Fizik mekan; Binaların yaklaşık % 74 ü konut kullanımlıdır. Yaklaşık % 90 ı kagir sistem inşa edilmiştir. Yapısal özelliklerini genelde korumakla birlikte yarısından çoğu hafif onarım, % 20 side ağır onarım gerektirmektedir. Kat adetleri dağılımında, üç ve dört katlı bina oranı ağırlıktadır.

-Sonuç olarak; Söz konusu alan, fiziksel olarak dokusu, içinde barındırdığı yapıların kalitesi ve konumları açısından değerlendirildiğinde; alanın % 47'si özel mülkiyete, % 42'si belediye ve % 11'i kamu mülkiyetine sahiptir. Alanın % 47'si özel mülkiyete, % 42'si belediye ve % 11'i kamu mülkiyetine sahiptir. Alanın % 47'si özel mülkiyete, % 42'si belediye ve % 11'i kamu mülkiyetine sahiptir.

-Tuvalet, su, elektrik gibi servisler yaklaşık hanelerin tümünde mevcut olmakla birlikte, % 25 inde mutfak ve banyo servisleri yoktur.

-Alanın fiziksel dokusu, birbirini dik kesen yollardan oluşmuş, ortogonal özellik göstermektedir. Parseller genellikle dar cepheli, bunun

koşutunda yapılarda dar cepheli oluşmuştur. Mevcut yapı düzeni bitişik ve Parsel kullanımı tabanda 1 e yakındır.

-Yaklaşık 12 hektarlık çalışma alanının % 47 si özel mülkiyete, % 42 side belediye ye aittir. Belediye ye ait mülkiyetin büyük çoğunluğunu kıyıdaki yeşil alanlar oluşturmaktadır.

-Alan içinde ve çevresinde Fener Ortodoks Patrikhanesi başta olmak üzere çeşitli dini ve tarihi değeri yüksek dini ve sivil mimari örnekleri bulunmaktadır.

-Nüfusun ekonomik yapısı; Toplam nüfusun % 63 ü çalışma çağında, % 30 uda fiilen çalışmaktadır. Çalışan nüfusun yarısından fazlası (52.2) sanayi, 45.7 side hizmetler sektöründe çalışmaktadır. Çalışılan işyerleri genellikle Fener-Balat, Aksaray-Beyazıt-Fatih gibi semtlerde toplanmıştır.

-İnceleme konusu alan içindeki işyerlerinin çoğunluğu, perakende ticaret alt sektöründen oluşmaktadır.

-Sonuç olarak; Söz konusu alan, fizik mekan dokusu, tarihi, içinde barındırdığı önemli tarihi ve dini merkezleri ile korunması, yaşatılması ve gelecek nesillere aktarılması gerekli bir yer olarak karşımıza çıkmaktadır.

1. ALANIN KORUNMASI VE AKTİVİTE KAZANDIRILMASINA YÖNELİK ÖNERİLER

Bugün içinde genellikle kırdan göç etmiş, mekana yabancı, farklı sosyal ve kültürel değerlere sahip bir kesimi barındırmaktadır. Bu grup sadece kiraların düşük olması nedeni ile burayı seçmişler ve buranın bakım ve onarımını yapabilecek ekonomik güce ve bilince sahip değildir. Bu durumda, alanın restore edilip korunması, farklı işlevler kazandırılarak yaşatılabilmesi için önlem alınması gereği ortaya çıkmaktadır.

Burada sanayinin kurulup gelişmesiyle başlar. XX. yy. nin ikinci yarısında Halic kıyılarında kurulan ve gelişen sanayi alanları, Halic'in kirlenmesine, konut alanlarında oluşan yüksek yollar grubunda burayı terk ederek başka yerlere taşınmasına ve yerlerine de düşük gelirli grupların ve imalatçıların yerleşmesine neden olmuştur. Sizin ise durum farklıdır. Halic kıyısındaki sanayi alanları kaldırılıp, Halic'i temelde geliştirmeye girilmiş, ve büyük çoğunlukla da gerçekleştirilmiştir. Bugün halic çevresi başlılı olarak hem görsel hem işlevsel olarak toplum yararına eğilmiştir. Bu durum araştırma alanı için büyük bir avantaj kaynağı oluşturmaktadır. Ayrıca söz konusu alan içinde, Janya Ortodoksları için çok önemli bir merkez olan Fener Ruz Ortodoks Patrikhanesi ve tarihi ve dini alanların bulunması ikinci önemli faktördür diyebiliriz.

Yukarıda açıklanan avantajların yanısıra alanın, İstanbul metropolü ile kolay olarak olanakları bulunması, önemli turistik aktiviteye sahip olan tarihi yapıların yakınlığı, çevreli alan da artırmaktadır.

BÖLÜM 4. YÜKSEKTİR DİYEBİLİRİZ.

I. ALANIN KORUNMASI VE AKTİVİTE KAZANDIRILMASINA YÖNELİK ÖNERİLER

Tarihi çevreyi korumak ve canlı tutabilmek için en önemli yollardan biri, söz konusu alana yeni kentsel işlevler kazandırmaktır. Sağlayacak pansiyon türü konaklara alanı olarak düzenlenebilir. Bunu gör- Bilindiği gibi Haliç çevresindeki Fener vb. yerleşmelerin eskime ve süzülme sürecine girmesi, boş alanların gecekondü alanlarına dönüşmesi, burada sanayinin kurulup gelişmesiyle başlar. XX.yy nin ikinci yarısında Haliç kıyılarında kurulan ve gelişen sanayi alanları, Haliç'in kirlenmesine, konut alanlarında oturan yüksek gelir grubunun burayı terkederek başka yerlere taşınmasına ve yerlerine de düşük gelir guruplarının ve imalathanelerin yerleşmesine neden olmuştur. Şimdi ise durum farklıdır. Haliç kıyısındaki sanayi alanları kaldırılıp, Haliç'i temizleme çalışmalarına girilmiş, ve büyük çoğunlukla da gerçekleştirilmiştir. Bugün haliç çevresi boşaltılarak hem görsel hem işlevsel olarak toplum yararına açılmıştır. Bu durum araştırma alanı için büyük bir avantaj kaynağı oluşturmaktadır. Ayrıca söz konusu alan içinde, dünya Ortodoksları için çok önemli bir merkez olan Fener Rum Ortodoks Patrikhanesi vb. tarihi ve dini alanların bulunması ikinci önemli faktördür diyebiliriz.

Yukarıda açıklanan avantajların yanısıra alanın, İstanbul metropolü ile kolay ulaşım olanakları bulunması, önemli turistik aktiviteye sahip olan tarihi yarımada yakınlığı, önemini daha da artırmaktadır.

Bütün bunlara dayanarak, yeni işlevler önerme ve gerçekleştirme olanakları yüksektir diyebiliriz.

-Yasal olanaklar;

ÖNERİLER;

2863 sayılı ve 21.7.1983 tarihli, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Burası başta turistlerin (özellikle patrikhane vb. dini merkezleri ziyarete gelenler) tarihi çevreyi yaşamalarına da olanak sağlayacak pansiyon türü konaklama alanı olarak düzenlenebilir. Bunu gerçekleştirmek için;

1. Alternatif

Girişimci kişi ve kuruluşlar bir kooperatif çatkısında toplanır. Bu kooperatif aracılığı ile binalar satın alınarak yada kiralanarak restore edilip işletmeye açılır. Parasal kaynak, bir miktar kredi ile ve geri kalanda işletmeciler tarafından sağlanabilir.

-Yasal olanaklar;

2863 sayılı ve 21.7.1983 tarihli, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nun 12.maddesine göre; Özel hukuka tabi gerçek ve tüzel kişilerin mülkiyetinde bulunan korunması gerekli kültür ve tabiat varlıklarının korunması, bakım ve onarımı için Kültür bakanlığınca aynı, nakdi ve teknik yardım yapılır ve kredi verilir.

2. Alternatif

Söz konusu alan Yerel yönetim, Vakıflar genel müdürlüğü yada Turizm

bakanlığı tarafından kamulaştırılarak, ya kendileri tarafından yada işletmecilere kiralanarak restore edilip işletmeye açılabilir.

-Yasal olanaklar;

2863 sayılı ve 21.7.1983 tarihli, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma kanunu'nun 15. maddesine göre;

a) Kısmen veya tamamen gerçek ve tüzel kişilerin mülkiyetine geçmiş olan korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları ile korunma alanları, Kültür bakanlığınca hazırlanacak programlara uygun olarak kamulaştırılır.

b) Menşei vakıf olupda çeşitli sebeplerle kısmen veya tamamen gerçek ve tüzel kişilerin mülkiyetine geçen korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları ve bunların korunma alanlarının kamulaştırılmaları, Vakıflar genel müdürlüğünce yapılır.

3. Alternatif

Mülkiyeti bugünkü sahiplerinde kalır, bunlar bir kooperatif altında toplanarak bir eğitim sürecinden geçirilir. Bu eğitimde korumanın gerekliliği, konaklama türü bir işlev kazandırmanın karlılığı ve bunu nasıl gerçekleştirecekleri anlatılır. Böylece alınan krediler yardımı ile restore edilmesi sağlanır. Ya konut olarak kullanımına devam edilir, yada turizm teşvik kredisi de kullanılarak pansiyonculuk yapılır.

-Yasal olanaklar;

Bu tür yardımların yapılabilmesine olanak sağlayan, özel hukuka tabi gerçek ve tüzel kişilerin mülkiyetinde bulunan korunması gerekli taşınmaz kültür varlıklarının onarımına katkı fonu yönetmeliği çıkarılmıştır. Bu yönetmeliğin 4.maddesine göre; Yardımlar, ayni ve nakdi yardım, kredi, proje sağlanması ile onarım sırasında gereken hallerde hizmet yardımı şeklinde olabilir. Nakdi yardımın tamamı kredi, bir kısmı kredi bir kısmı yardım veya tamamı yardım olarak verilebilir.

4. Alternatif

Pansiyonculuktan ayrı olarak Apart otel şekline dönüştürülebilir. Bunun için alan, kamulaştırılarak ihale yolu ile işletmeciye kiralanır ve gerekli düzenlemeler işletmeci tarafından yapılarak kullanıma açılır. Bu uygulamaya bugün Beşiktaş-Akaretler'de geçilmiştir.

-Yasal olanaklar

2634 sayılı ve 12-3-1987 tarihli Turizmi Teşvik Kanunun 8.maddesinin D fıkrası gereyince Kamu mülkiyetindeki taşınmazlar, özel teşebbüse devredilebilir yada kirilanabilir hükmü vardır.

KAYNAKÇA

1. SÖKMEH, Falest; Tarihî Çevre Korumanızın Bugünkü Çıkması
Mimarlık, İstanbul, 1983/ , s. 8
2. DEMEL, Serin; İstanbul'da Tazari ve
Tazari Mimarlığı ve Nedenleri
Mimarlık, İstanbul, 1982, s. 4

SONSÖZ;

3. DEMEL, Serin; Y. S. 1983, s. 13
4. ORTAYLI, Tiber; Tarihî Çevre Korumanızın Bugünkü Çıkması
Yukarıda deyindiğimiz alternatifler, bugünkü yasal olanaklar ve koşullar çerçevesinde gerçekleştirilebilir ve uygulanabilir ölçülerdedir. Gerekli kredi ve formaliter yardımlar için Turizm Kalkınma Bankası, Vakıflar Bankası gibi kuruluşlar devreye girebilir.

Bu tür bir çalışmanın tüm Haliç mekanı için yapılması gerekliliğine işaretlerle; Yanlızca araştırma yöntemini göstermek amacıyla bu çalışmanın bir model denemesi halinde, yeni araştırmalara ışık tutacağı kanısı ile..

5. ORTAYLI, Tiber; Tarihî Çevre Korumanızın Bugünkü Çıkması
Mimarlık, İstanbul, 1983, s. 8
6. ORTAYLI, Tiber; Tarihî Çevre Korumanızın Bugünkü Çıkması
Mimarlık, İstanbul, 1983, s. 8
7. TURAN, Serin; Tarihî Çevre Korumanızın Bugünkü Çıkması
Mimarlık, İstanbul, 1983, s. 8
8. ORTAYLI, Tiber; Tarihî Çevre Korumanızın Bugünkü Çıkması
Mimarlık, İstanbul, 1983, s. 8
9. DEMEL, Serin; Tarihî Çevre Korumanızın Bugünkü Çıkması
Mimarlık, İstanbul, 1983, s. 8
10. ORTAYLI, Tiber; Tarihî Çevre Korumanızın Bugünkü Çıkması
Mimarlık, İstanbul, 1983, s. 8
11. DEMEL, Serin; Tarihî Çevre Korumanızın Bugünkü Çıkması
Mimarlık, İstanbul, 1983, s. 8
12. ORTAYLI, Tiber; Tarihî Çevre Korumanızın Bugünkü Çıkması
Mimarlık, İstanbul, 1983, s. 8
13. DEMEL, Serin; Tarihî Çevre Korumanızın Bugünkü Çıkması
Mimarlık, İstanbul, 1983, s. 8
14. ORTAYLI, Tiber; Tarihî Çevre Korumanızın Bugünkü Çıkması
Mimarlık, İstanbul, 1983, s. 8
15. ORTAYLI, Tiber; Tarihî Çevre Korumanızın Bugünkü Çıkması
Mimarlık, İstanbul, 1983, s. 8

KAYNAKÇA

1. SOKMEN, Polat; Tarihi Çevre Korumamızın Bugünkü Çıkmazı
Mimarlık, İst., 1983/ , s.8
2. DENEL, Serim; Batılılaşma Sürecinde İstanbul'da Tasarım ve
Diş Mekanlarda Değişim ve Nedenleri,
Ank., ODTÜ, 1982, s.4
3. DENEL, Serim; y.a.g.e., s.13
4. ORTAYLI, İlber; Eski Türk Şehirlerinde Yapı İşlerinin Fonksiyonel
Düzenlenişi ve Yapı Örgütü,
Mimarlık, İst., 1974/7, s.11
5. TURAN, Şerafettin; Osmanlı Teşkilatında Hassa Mimarları,
Tarih Araştırmaları Cilt 1, AÜDTCF Ank.,
1963, s.3
6. NURİ, Osman; Mecelle-i Umur-u Belediye 1, İst., 1338, s.978
anan İlber Ortaylı, y.a.g.e. s.11
7. TURAN, Şerafettin; y.a.g.e., s.17
8. ORTAYLI, İlber; y.a.g.e., s.12
9. ORTAYLI, İlber; y.a.g.e., s.13
10. TURAN, Şerafettin; y.a.g.e., s.16
11. ORTAYLI, İlber; y.a.g.e., s.14
12. DENEL, Serim; y.a.g.e., s.42
13. ORTAYLI, İlber; Tanzimattan Sonra Mahalli İdareler,
Ank., TODAİE, 1974, s.2
14. DENEL, Serim; y.a.g.e., s.42
15. ORTAYLI, İlber; Türkiye İdari Tarihi, Ank., TODAİE, Doğan
Basımevi, 1979, s.229-230

- 16.ORTAYLI, İlber; Eski Türk Şehirlerinde Yapı İşlerinin
Foksiyonel Düzenlenişi ve Yapı Örgütü, İTÜ,
Mimarlık, İst., 1974/7, s.13
- 17.KONUKSEVER, M;
YILDIRIM, C;
ULUS, C;
ERSÖZ, M;
İSOLEBELLA, R; Fener ve Balat'ta Analitik Çalışma, Mimarlık,
İst., 1978/4, s.69-70
- 18.DENEL, Serim; Batılılaşma Sürecinde İstanbul'da Tasarım ve
Dış Mekanlarda Değişim ve Nedenleri,
Ank., ODTÜ, 1982, s.43
- 19.KONUKSEVER, M;
YILDIRIM, C;
ULUS, C;
ERSÖZ, M;
İSOLEBELLA, R; y.a.g.e. s.69-70
- 20.DENEL, Serim; y.a.g.e. s.43
- 21.ORTAYLI, İlber; İstanbul'dan Sayfalar, İst., 1987, s.121
- 22.ORTAYLI, İlber; y.a.g.e. s.129
- 23.AKAY, Sibel; Fener'de Koruma ve Yeniden Düzenleme Planı
Arastırması, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi,
İst., 1987, s.121
- 24.ŞAHİN, Süreyye; Fener Patrikhanesi ve Türkiye, İst., 1980, s.132
- 25.M.D., Sturdza; Grandes Familles de Grece d'Albanie et de Cons-
tantinople, Paris, 1983,
(anan İlber Ortaylı, İstanbul'dan Sayfalar, s.126,
- 26.ORTAYLI, İlber; İstanbul'dan Sayfalar, İst, 1987, s.126,
- 27.ŞAHİN, Süreyya; y.a.g.e. s.132-134

- 28.ORTAYLI, İlber; y.a.g.e. s.127-128
- 29.EYİCE, Semavi; "Tarihte Haliç", Haliç Sempozyumu, İst.,İTU, 1975, s.1-273
- 30.KUBAN, Doğan; İstanbul Tarihi Yapısı, Mimarlık, 1979, s.31
- 31.EYİCE, Semavi; y.a.g.e. s.236
- 32.KUBAN, Doğan; İstanbul Tarihi Yapısı, Mimarlık, 1979, s.30
- 33.ORTAYLI, İlber; İstanbul'un Mekansal Yapısının Tarihsel Evrimine Bir Bakış, Amme İdaresi Dergisi, C.10, Sayı 2, İst., 1977, s.90
- 34.KUBAN, Doğan; y.a.g.e. s.31
- 35.KAHRAMAN, Arzu; İstanbul Kentsel Gelişiminin Haliç'e Etkileri, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İst., 1987, s.28
- 36.KUBAN, Doğan; y.a.g.e. s.32-42
- 37.ŞENYAPILI, Tansu; Gecekondu Çevre İşçilerin Mekanı, Ank., ODTÜ, s.176
- 38.KAHRAMAN, Arzu; y.a.g.e. s.54
- 39.TEZCAN, S; Haliç ve Çevresi Düzenleme Çalışması, Mimarlık, Sayı 157, s.37
- 40.Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı-Devlet Meteoroloji Genel Md. Ortalama ve Ekstrem Kıymetler Meteoroloji Bülteni, Başbakanlık Basımevi, Ank., 1974,
- 41.İstanbul Touristique
- 42.AKKAYAN, Taylan; Cumhuriyet, 16-17-18 Mart 1989
- 43.KONUKSEVER, M; YILDIRIM, C; ULUS, C; ERSOZ, M;

İSOLEBELLA, R; Fener ve Balat'ta Analitik Çalışma, Mimarlık,
İst., 1978/4, s.69-70

44. İstanbul Anıtları, Ayvansaray, Balat ve Fener Semtlerindeki

Anıtlar, Yeni Matbaa, İst., 1957

45. İstanbul Anıtları

46. İstanbul Anıtları

47. İstanbul Ansiklopedisi

48. İstanbul Anıtları

49. İstanbul Ansiklopedisi

50. İstanbul Ansiklopedisi

51. İstanbul Ansiklopedisi

52. İstanbul Ansiklopedisi

53. İstanbul Ansiklopedisi

54. İstanbul Ansiklopedisi

İLK ÖĞRETİM : 1969-1974 KARS/İNDİR

ORTA ÖĞRETİM: 1974-1983 KARS/İNDİR

Y.ÖĞRETİM : 1982-1986 YILDIZ ÜNİVERSİTESİ MİM. FAKÜLTESİ

ŞEHİR VE BÖLGE PLANLAMA BÖLÜMÜ, İSTANBUL

ÖZGEÇMİŞ

DOĞUM TARİHİ: 1963

DOĞUM YERİ : KARS

İLK ÖĞRETİM : 1969-1974 KARS/IGDIR

ORTA ÖĞRETİM: 1974-1980 KARS/IGDIR

Y.ÖĞRENİM : 1982-1986 YILDIZ ÜNİVERSİTESİ MİM. FAKÜLTESİ

ŞEHİR VE BÖLGE PLANLAMA BÖLÜMÜ, İSTANBUL

